

## SKOGBÅNDMÅLER

XANTHORHOE ANNOTINATA Zetterstedt, 1839

### Utbredelse globalt:

Skogbåndmåleren er funnet fra de nordlige delene av Russland til den nordlige delen av Fennoskandia. I de nordlige delene av Europa kjennes arten fra Litauen, Estland, Finland, Sverige og Norge (Skou 1984).

### Utbredelse i Norge:

Måleren er utbredt over det meste av landet, men da med unntak av Sørlandet og Vestlandet. Den er mindre vanlig mot sør og i lavereliggende områder (Skou 1984).

### Biotop:

Skogbåndmåleren kan finnes ved mange forskjellige typer av biotoper, slik som f. eks. i løvskoger, barskoger og på skrinne fjellheier ovenfor tregrensen. Arten går høyt til fjells, og i de nordlige delene av Sverige er den registrert helt opp til 1000 meters høyde (Skou 1984).

### Næringsplante:

Larven lever på forskjellige arter innen syrefamilien (Skou 1984).

### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Tjostøl-Metartjenn	11.6.1996	3	Leg: A. Bakke, T. Kvamme & L. Aarvik
Askim	Skanshytta	16.5.1998	1	Leg: Per Tangen
Rømskog	Venås	31.5.1998	5+	Leg: Per Tangen
Spydeberg	Mørk	27.5.1975	1	Leg: Jac. Fjellidalen (NISK)
Våler	Sæbyvatnet-Unum	14.6.1987	1	Leg: Thor Jan Olsen

### Kommentar:

Skogbåndmåleren er ikke nevnt fra Østfold fylke i noe av det materialet som er tilgjengelig fra perioden før 1923 (Schøyen 1893, Barca 1910-1923), og måleren er først oppgitt i Magne Opheims katalog over norske sommerfuglers utbredelse fra 1972. Det finnes allikevel ikke noen eksemplarer fra Østfold som kan dokumentere Opheims angivelse, da hverken på museene eller i tilgjengelige private samlinger, så det eldste kjente eksemplaret fra vårt fylke ser ut til å være tatt i Spydeberg sommeren 1975 (Leparb's database).

Skogbåndmåleren kan være relativt vanlig fra de høyereliggende områdene på Østlandet og videre nordover helt opp til Finnmark. Disse områdene i vårt land besitter sammen med den nordlige delen av våre østlige naboland og et par land i Baltikum hele den kjente globale bestanden av denne nordlige måleren.

Her i Norge kan det se ut til at artens sørgrense går gjennom de nordlige delene av Østfold, og måleren virker ikke spesielt vanlig så langt syd. Kanskje kan også noen av de fåtallige registreringene vi har her i Østfold dreie seg om tilflyvere, men vi må allikevel anta at arten kan ha mer stabile og reproduserende bestander i våre nordøstlige skogsområder. Dette ser i alle fall ut til å være tilfelle med barskogsområdet ved Venås i Rømskog, hvor en håndfull eksemplarer ble sett i løpet av en natt med lyslokking. Ved Tjostøl i Aremark kan det også virke som om den har et lokalt feste, siden det også her har blitt funnet flere eksemplarer gjennom en enkelt sommer. Utover dette vet vi lite om målerens eventuelle utbredelse her i fylket, siden det foreløpig ikke har blitt gjennomført flere systematiske registreringer andre steder i våre nordøstligste skogsområder.

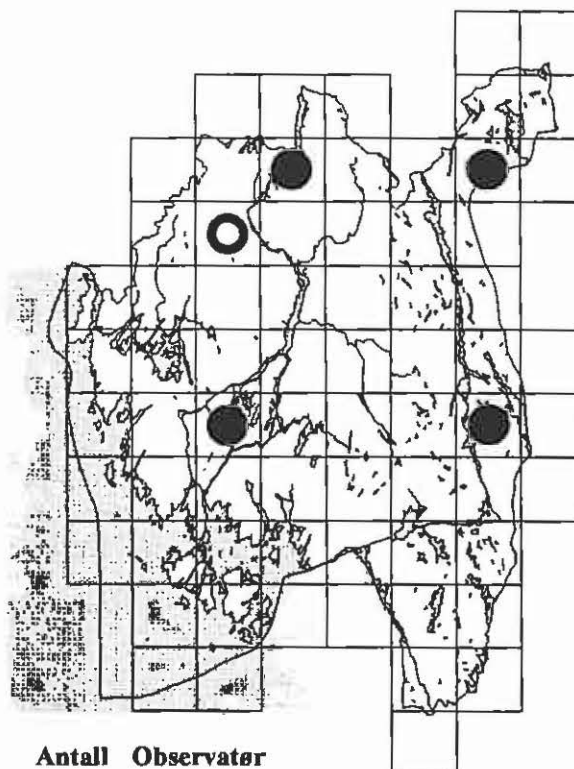
### Trusler:

Ingen kjente.

### Forvaltningsoppgave:

Fortsette den entomologiske kartleggingen i restene av opprinnelige skogsområder lengst nordøst i fylket.

**ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)



## FLEKSSKOGMÅLER

DYSSTROMA LATEFASCIATA Prout, 1914

### Utbredelse globalt:

Flekkskogmåleren er funnet fra de østlige deler av Sibir og Mongolia, videre gjennom resten av Sibir til europeisk Russland og Fennoskandia. I Nord-Europa kjennes arten fra Litauen, Estland, Danmark, Norge, Sverige og Finland. I Danmark er det funnet noen få eksemplarer, og disse er høyst sannsynlig tilflyvere fra bestandene i Norge og Sverige. I Sverige er arten kjent fra omtrent hele landet, og her er den mest tallrik mot nord. Måleren er også funnet relativt tallrikt gjennom det meste av Finland (Skou 1984).

### Utbredelse i Norge:

I forhold til våre naboland Sverige og Finland, hvor måleren er funnet langt mot nord, opptrer den innenfor en noe mer begrenset utbredelse her i landet. Arten er således bare funnet lokalt på Østlandet, Sørlandet og i de nordlige delene av Vestlandet (Skou 1984).

### Biotop:

Flekkskogmåleren kan finnes i fuktig nåleskog, og da først og fremst granskog (Skou 1984). Her i Østfold kan arten dessuten være relativt tallrik i glissen og høyreliggende furuskog, og den er videre også funnet i blandingsskoger med løvtrær og også inntil større myr-områder.

### Næringsplante:

Larven lever på blåbær, blokkebær, multe, finnmarkspors og markjordbær (Skou 1984).

### Lokaliteter:

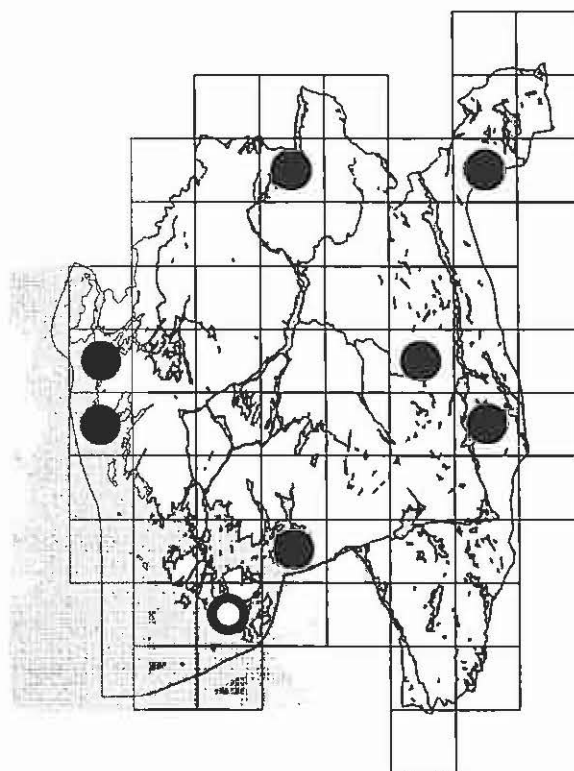
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensåttret	22.9.1997	2	Leg: A. Bakke, T. Kvamme & L. Aarvik
Aremark	Tjøstøl-Metartjenn	30.7.1996	163	Leg: A. Bakke, T. Kvamme & L. Aarvik
Askim	Skansehytta	16.5.1998	50+	Leg: Per Tangen, Steinar Pedersen
Hvaler	Kjerkøy-Skjærholen	10.8.1975	1	Leg: Leif Aarvik
Marker	Kisselbergmosen	3.8.1998	50+	Leg: Per Tangen, Claus Christiansen o. a.
Rakkestad	Tjerbumosen	17.7.1993	1	Leg: Per Tangen
Rømskog	Venås	1.5.1998	20+	Leg: Per Tangen
Rygge	Evje-Kaialunden	23.7.1997	5+	Leg: Leif Aarvik
Rygge	Sildebogen	9.8.1990	1	Leg: Leif Aarvik
Sarpsborg	Skjeberg-Grimløv	6.8.1991	1	Leg: Per Tangen

### Kommentar:

Flekkskogmåleren er ikke oppgitt fra Østfold i Magne Opheims katalog over norske sommerfugler (1972), og det finnes heller ikke noen gamle belegg på Zoologisk Museum i Oslo. Arten ser derved ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket sommeren 1975, da det ble tatt et eksemplar på Kjerkøy i Hvaler kommune (Leparb's database).

Måleren er nå funnet mange steder i Østfold, og kjennes så langt både fra kysten og fra Indre Østfold. Arten virker fåtallig og lokal ved de kystnære lokalitetene, mens den lokalt har virkelig gode og tallrike bestander i de indre delene av fylket. Se bare på antallskolonnene fra lokaliteter i Askim, Marker, Rømskog og da ikke minst Aremark kommune, hvor det gjennom en sesong med systematiske registrering ble funnet svært mange eksemplarer. Flekkskogmåleren kan på de rette lokalitetene ofte være dominerende blant de arter som kommer til lys, og det er således ikke uvanlig å se flere titalls eksemplarer av denne vakre måleren i løpet av en natt med lysfangst.

Flekkskogmålerens utbredelse på verdensbasis gjør den allikevel berettiget til en plass på denne lista, siden vi av plassering befinner oss tett opptil sørgrensen for denne nordlige artens forekomster og fordi fremtidige klimatiske endringer fort kan endre det utbredelsesbildet som vi kjenner i dag. En slik endring vil da eventuelt først merkes



i ytterkantene av artenes kjente utbredelsesområde, noe som i dette tilfellet gjelder våre områder her i Østfold. Dessuten er det litt underlig at denne arten ikke har blitt funnet i tilsvarende mengder tidligere, så kanskje er våre tallrike opplevelser i dag kun en del av en pågående sørlig ekspansjon. Hvis dette i så fall er tilfelle, vil slike tilfeldige etableringer fort kunne forsvinne igjen i nær fremtid, slik som vi forøvrig kjenner det fra flere andre arter med slike migrerende tilbøyeligheter.

**Trusler:**

Ingen kjente.

**Forvaltningsoppgave:**

Holde bestandene i Østfold under oppsikt ved å fortsette de entomologiske registreringene i fylket.

**ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)

**TAIGABARMÅLER**

HETEROTHERA SERRARIA Lienig & Zeller, 1846

**Utbredelse globalt:**

Taigabarmåleren er funnet fra Sakhalin og Ussuriområdet gjennom Sibir til den nordlige delen av europeisk Russland og Skandinavia, og i Nord-Europa kjennes arten fra Polen, Litauen, Estland, Danmark, Norge, Sverige og Finland. I Danmark er det foreløpig kun funnet et eksemplar, og dette har sannsynligvis kommet trekkende fra Norge eller Sverige. Videre er arten utbredt i de midtre og nordlige delene av Sverige, men her er den forøvrig forholdsvis lokal i den midtre delen og mer utbredt i den nordlige, og til slutt kjennes den som relativt sjelden gjennom det meste av Finland (Skou 1984).

**Utbredelse i Norge:**

Måleren har en relativt begrenset utbredelse her i landet, men opptrer allikevel lokalt vanlig i de indre og høyreliggende delene av Østlandet. Arten er også funnet i fylkene Nord-Trøndelag og Nordland (Skou 1984).

**Biotop:**

Taigabarmåleren finnes først og fremst i eldre og fuktige granskoger (Skou 1984). Her i landet foretrekker den vanligvis litt høyreliggende områder.

**Næringsplante:**

Larven lever kun på gran (Skou 1984).

**Lokaliteter:**

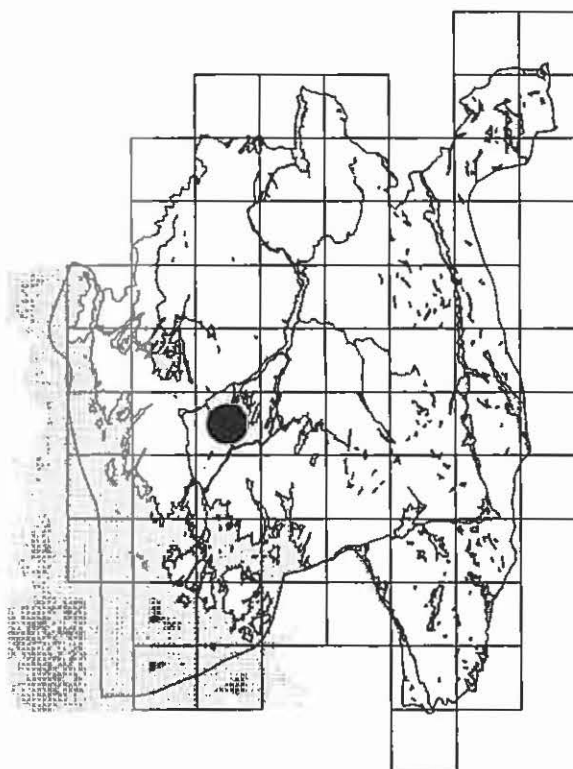
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Sarpsborg	Tune-Råkil	1.7.1988	1	Leg: Thor Jan Olsen

**Kommentar:**

Taigabarmåleren er ikke nevnt fra Østfold fylke i noe av det materialet som er tilgjengelig fra perioden før 1923 (Schøyen 1893, Barca 1910-1923), men først oppgitt for fylket i Magne Opheims katalog over norske sommerfuglers utbredelse fra 1972. Det finnes allikevel ikke noe eksisterende belegg som tilsier at måleren kan være funnet her i Østfold før 1972, da hverken på Zoologisk Museum i Oslo og ei heller i Leparb's database.

Det er vel da stor sannsynlighet for at denne registreringen kun har dreid seg om et tilfeldig tilflyvende eksemplar, og da på lik linje med det foreløpig eneste kjente eksemplaret som til nå har latt seg oppspore. Dette eksemplaret av taigabarmåleren ble tatt i ei lysfelle sommeren 1988, og denne var plassert i et boligfelt ved Tune i Sarpsborg kommune. Eksemplaret er da høyst sannsynlig en tilflyver fra de reproduserende bestandene lenger nord, siden det av utseende bærer preg av å ha vært på vingene en stund og fordi måleren ikke har blitt tatt ved denne lokaliteten i ettertid (Thor Jan Olsen, pers. med.). Jeg viser da forøvrig også til at taigabarmåleren har blitt funnet en gang i Danmark og at dette eksemplaret også regnes som en immigrant (Fibiger & Svendsen 1981), noe som da illustrerer at den har en viss evne til å vandre sørover under gitte klimatiske betingelser.

En annen og like så viktig begrunnelse for å kunne betrakte vår kjente registrering som en tilflyver baseres på det faktum at den er tatt ved en lokalitet hvor det har vært gjennomført regelmessige og langvarige undersøkelser, og



da uten at det i ettertid har blitt funnet flere eksemplarer her. Måleren skal derimot være relativt tallrik og også lett å lokke med lys i områder hvor den har reproduserende bestander, så dette burde da ha gitt flere registreringer i områder med bestander og regelmessig lysfangst. Denne tallrikheten ble forøvrig til fulle konstatert gjennom sporadiske lysfangster ved flere urskogspregede lokaliteter i fylkene Hedmark og Oppland sommeren 1998 (C. Christiansen & P. Tangen).

Jeg vil allikevel ikke helt avskrive taigabarmåleren som reproduserende i Østfold, siden det ennå finnes endel potensielle og utilgjengelige granskogsområder i de nordøstlige delene av fylket, områder som foreløpig er altfor dårlig undersøkt av oss entomologer. Det vil kanskje ikke være noen stor overraskelse om denne spesialiserte og urskogsavhengige måleren, som forøvrig kjennes fra en nordøstlige utbredelse her i Norge, skulle kunne ha sine sørligste bestander her i vårt fylke.

**Trusler:**

For omfattende og intensiv avvirkning av gammel granskog.

**Forvaltningsoppgave:**

Fortsette det entomologiske registreringsarbeidet i våre nordøstlige granskogsområder.

**ØSTFOLDSTATUS: Usikker (I)**

## NETTMÅLER

EUSTROMA RETICULATA D&S, 1775

### Utbredelse globalt:

Nettmåleren er funnet fra Japan og Korea gjennom Kina og Sibir til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til Alpene. Arten er utbredt, men allikevel svært lokal i deler av Danmark. Den er vanligvis også sjelden og lokal innenfor utbredelsesområdet i den sørlige halvdel av Sverige. Måleren er noe mer tallrik i Finland, hvor den er funnet på spredte lokaliteter i de sørlige delene av landet (Skou 1984).

### Utbredelse i Norge:

Måleren skal være utbredt og ganske vanlig opp til de indre delene av Sør-Trøndelag, og da på steder hvor næringsplanten finnes (Skou 1984).

### Biotop:

Nettmåleren kan finnes i skoger og kratt med fuktig jordbunn (Skou 1984).

### Næringsplante:

Larven lever på vanlig springfrø (Skou 1984).

### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Kykkelsrud	16.7.1998	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya	8.7.1910	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Rygge	Ekeby	29.7.1993	2	Leg: Lars Ove Hansen & Per Tangen
Trøgstad	Båstad-Fjell	6.7.1990	2	Leg: Per Tangen
Trøgstad	Mønsterвика nord	4.8.1998	1	Leg: Steinar Pedersen

### Kommentar:

Nettmåleren er ikke oppgitt fra Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Arten ser ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket sommeren 1910, da Emil Barca tok et eksemplar på Jeløya i Moss kommune (Leparb's database).

Nettmåleren er fremdeles en sjelden art i Østfold og kjennes så langt kun fra et fåtall lokaliteter, men vi har allikevel kunnet konstatere tilfeldige bestander både ved kysten og i innlandet. Siden næringsplanten ser ut til å være til stede på de lokalitetene hvor måleren har blitt funnet i nyere tid, er det vel rimelig å anta at arten foreløpig har stabile og reproduserende bestander ved disse biotopene. Dette betyr da at den sannsynligvis er relativt lokal og kanskje også kun kommer fåtallig til lyslokking. Som en indikasjon på dette kan opplyses at måleren ikke har blitt funnet ved ei permanent lysfelle i Askim kommune, ei felle som forøvrig har vært i regelmessig aktivitet gjennom to sesonger, men først da dukket opp ved hjelp av mobil lysfangst i et tett og fuktig løvskogsområde et par hundre meter unna denne lysfella.

Nettmåleren har et særpreget utseende og er dessuten relativt stor, så den blir nok ikke ofte oversett. Arten ser ikke ut til å la seg skremme opp om dagen, så det er kun lysfangst som har en viss effekt på den i forhold til registreringer. Sett ut fra det som her er nevnt om denne arten, kan det være visse muligheter for å kunne finne den ved andre fuktige og krattlignende biotoper her i fylket. Man bør da i utgangspunktet lete etter potensielle lokaliteter på dagtid for først å finne næringsplanten, ei plante som forøvrig skal blomstre omtrent samtidig som måleren har sin flyveperiode som voksen.

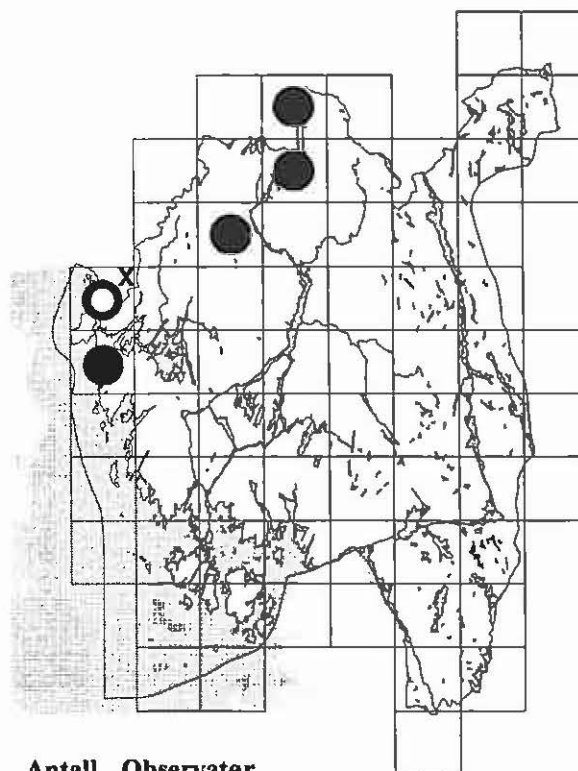
### Trusler:

Hogst, rydding, drenering av bekker og andre menneskelige inngrep som fjerner områder med bestander av næringsplanten.

### Forvaltningsoppgave:

Før videre kartlegging sikre bestandene ved Mønster, Fjell og Kykkelsrud, da ved å skjerme de fuktige og sump-lignende områdene hvor en kan finne bestander av vanlig springfrø.

**ØSTFOLDSTATUS:** Hensynskrevende (V+)



## KOBBERMÅLER

TRIPHOSA DUBITATA Linnaeus, 1758

### Utbredelse globalt:

Kobbermåleren er funnet fra Japan gjennom Korea, Kina og den sørøstlige delen av Sibir og Kaukasusområdet til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er vanligvis sjelden og enkeltvis i Danmark, men den allikevel er funnet gjennom det meste av landet. I Sverige er måleren mest tallrik i den sørlige delen av utbredelsesområdet, som forøvrig omfatter hele den sørlige halvdel av landet. Arten er vanligvis sjelden og meget uregelmessig innenfor utbredelsen i de sørlige delene av Finland (Skou 1984).

### Utbredelse i Norge:

Måleren er ikke vanlig her i landet, men så langt er den funnet i kystnære områder fra Rogaland til svenskegrensen (Skou 1984, Leparb's database).

### Biotop:

Kobbermåleren kan finnes ved mange forskjellige biotopstyper, og her hos oss er den tilsynelatende mest hyppig i kystnære løvskogsområder.

### Næringsplante:

Larven lever vanligvis på geitved, men den skal også kunne bruke trollhegg (Skou 1984).

### Lokaliteter:

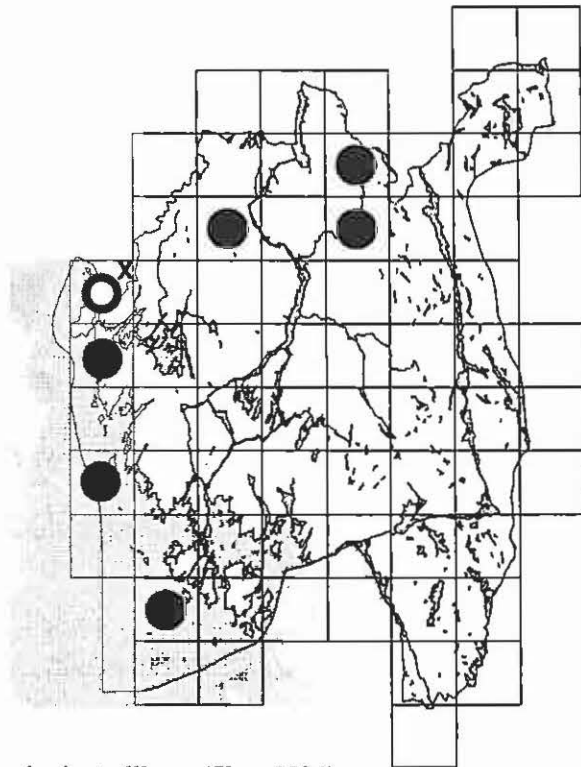
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Kykkelsrud	17.10.1998	2	Leg: Per Tangen
Eidsberg	Høytorp fort	14.1.1998	1	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	30.7.1989	1	Leg: Leif Aarvik
Hvaler	Akerøya	25.4.1993	1	Leg: Magne Pettersen
Moss	Jeløya	3.9.1908	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya-Alby	9.5.1997	1	Leg: Eivind Sørnes
Rygge	Evjesund	21.4.1996	1	Leg: Eivind Sørnes
Rygge	Fuglevik	16.5.1996	2	Leg: Bjørn Richard Eriksen
Trøgstad	Trøgstad fort	14.2.1998	3	Leg: Per Tangen, Egil Michaelsen

### Kommentar:

Kobbermåleren er ikke angitt for Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893), men ser ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket på Jeløya i Moss kommune våren 1908. Emil Barca, som har funnet måleren her dette året, forteller i en av sine publikasjoner at den var relativt tallrik på en lokalitet fra 19. mai til 30. mai og at den igjen fløy nyklekt ved samme lokalitet på høsten (Barca 1910). Han oppgir ikke noen eksakt lokalitet for denne beskrivelsen i publikasjonen fra 1910, men siden vi finner et eksemplaret på Zoologisk Museum i Oslo som er tatt av Barca på Jeløya i 1908 (Leparb's database), virker det da sannsynlig at den litterære beskrivelsen stammer fra denne øya.

Kobbermåleren er en art som tidligere har blitt omtalt sjelden i Norge (Skou 1984), men som allikevel ser ut til å ha en forholdsvis vid utbredelse her i Østfold. Måleren har fremdeles gode bestander i de kystnære områdene, men den er nå også tatt i de indre delene av fylket og som en vil se av lokalitetslista er de aller fleste av disse registreringene av nyere dato. Konklusjonen kan da være at denne store måleren muligens har blitt noe vanligere her i fylket gjennom de siste åra.

Kobbermåleren kan klekkes fra puppestadiet allerede så tidlig som slutten av juli (Rauer), og lever da som voksen utover høsten inntil den setter seg inn til overvintring, og etter vinterdvalen flyr den igjen på våren. Måleren er ikke spesielt villig til å komme til lyslokking, og det ser også ut til at det er spesielt vanskelig å ta arten før overvintringen. Kanskje setter den seg også forholdsvis raskt inn til overvintring, slik at dette kan være en av årsakene til at den kun sjeldent blir fanget på høsten. Når måleren så våkner til live igjen gjennom varme vårnetter og så flyr aktivt på våren til langt ut i mai måned, blir den ofte noe lettere å fange inn. Allikevel kommer den kun sjeldent helt



inn til lysfeller, og ser forøvrig heller ut til å sky det sterke kvikksølvlyset som vanligvis brukes til nattfangst. Den blir allikevel tilfeldig sett i utkanten av det opplyste området, da enten på full fart ned i vegetasjonen eller i aktiv flukt vekk fra lyset. Flere av de få registreringene som er gjort på våren her i Østfold dreier seg om eksemplarer som er tatt i nærheten av relativt svake lyskilder, så muligens kan det da være noe mer hensiktsmessig å bruke en slik type av lys.

De siste to åra har kobbermåleren også blitt funnet i tre forskjellige kommuner i Indre Østfold, og alle disse eksemplarene er blitt funnet på overvintringsplasser mens arten har befunnet seg i vinterdvale. Det ser ut til at den av og til setter seg inn i gamle gruver eller i steinkjellere på gamle fort, og her sitter den i dvale vinteren igjennom sammen med noen få andre sommerfuglarter. Det litt underlige med disse registreringene er det faktum at det aldri tidligere er registrert eksemplarer av kobbermåleren i denne delen av fylket, og dette på tross av regelmessige lysfangster gjennom flere år i områder som ligger tett opptil den ene av disse overvintringslokalitetene. Dette kan kanskje tyde på at arten ikke er fullt så sjelden som det kan se ut til utfra de fåtallige registreringene som til nå kjennes, men at den egentlig har forholdsvis tallrike bestander mange steder her i Østfold.

**Trusler:**

Ingen kjente.

**Forvaltningsoppgave:**

Sikre de kjente overvintringsplassene i Indre Østfold mot ødeleggelse og for hyppig ferdsel av mennesker.

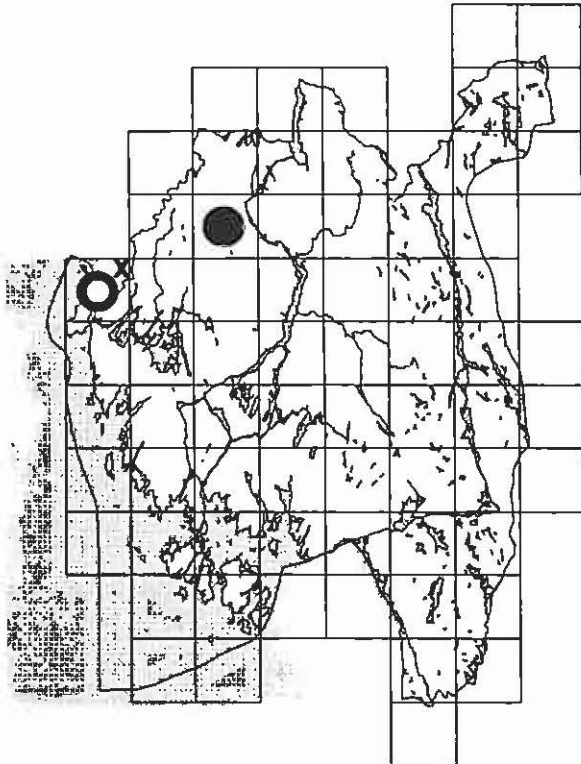
**ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)**

**GRÅ LUNDMÅLER**

PERIZOMA HYDRATA Treitschke, 1829

**Utbredelse globalt:**

Den grå lundmåleren er funnet fra det nordlige Mongolia og Sajan- og Altaifjellene gjennom det vestlige Sibir og Kaukasusområdene til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. I Danmark er arten kun kjent fra Bornholm. Den er videre funnet i hele den sørlige delen av Sverige, hvor den stedvis også kan være ganske vanlig. Måleren er også relativt vanlig i de sørlige delene av Finland (Skou 1984).



**Utbredelse i Norge:**

Måleren er ganske sjelden her i landet og hovedsaklig funnet på Østlandet og på Sørlandet. Den kjennes også fra sporadiske funn i fylkene Hordaland, Sogn og Fjordane og fra Sør-Trøndelag (Skou 1984, Leparb's database).

**Biotop:**

Den grå lundmåleren finnes for det meste langs kysten, og foretrekker vanligvis steinete, varme og tørre steder (Skou 1984). Her i Østfold er den også tatt ved et forholdsvis tørt engområde i de indre delene av fylket.

**Næringsplante:**

Larven lever på tjæreblom og nikkesmelle (Skou 1984).

**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Kykkelsrud	25.6.1997	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya	8.6.1908	1	Leg: Emil Barca (ZMO)

**Kommentar:**

Den grå lundmåleren er ikke angitt fra Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Måleren blir først oppgitt av Emil Barca i en av hans publikasjoner, og den skal da være tatt ved Moss 8. juni 1909 (Barca 1923). Denne registreringen finnes det dog ikke belegg for på Zoologisk Museum i Oslo, men her står det allikevel et eksemplar som tatt av Barca på Jeløya i Moss kommune. Dette er datert til samme tid, men skal være tatt i 1908, altså året før det som oppgis i Barcas publikasjon. Således er dette den første kjente registreringen fra vårt fylke, og muligens har det bare oppstått en feil i Barcas systemer slik at begge disse registreringene egentlig

dreier seg om samme eksemplar. I Leparb's database finnes det forøvrig heller ikke noen flere registreringer av denne sjeldne arten fra vårt fylke.

Den grå lundmåleren kjennes kun fra to (eller da eventuelt tre) registreringer her i fylket, men utbredelsesmessig er den allikevel funnet både nær kysten og i de indre delene av Østfold. Det er nærliggende å tro at arten kan være noe underrapportert her for oss, da mye på grunn av den relativt store likheten med den mer vanlige slektningen *Perizoma alchemillata*.

Fra nyere tid kjennes denne måleren kun via et enkelt eksemplar, og dette ble nylig tatt i ei lysfelle plassert ved de tørre og blomsterrike engområdene ved Kykkelsrud i Askim. Gjennom to sesonger med regelmessig lysfangst og med praktiske kunnskaper om arten er det allikevel kun funnet et eksemplar på denne lokaliteten, så målerens sjeldenhet og eventuelle fåtallighet kan i alle fall ikke fornektes. Potensielt vil den kanskje også kunne ha bestander ved flere av de gjenværende engene med mye tjæreblom i Indre Østfold, så som f. eks. ved Mønster i Trøgstad.

#### Trusler:

Slitasje og tråkk og annen aktivitet som ødelegger artens eventuelle kystnære lokaliteter, mens det ved de innlandspregede områdene vil være forandringer som f. eks. oppdyrking, granplanting, gjengroing og for hardt beitepress som vil kunne bidra til å fjerne denne på landsbasis relativt sjeldne måleren.

#### Forvaltningsoppgave:

Sikre bestandene med tjæreblom på engområdene ved Kykkelsrud mot de trusler som er nevnt ovenfor.

**ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V)

## ENGLUNDMÅLER

PERIZOMA ALBULATA D&S, 1775

#### Utbredelse globalt:

Englundmåleren er funnet fra den vestlige delen av Sibir gjennom Ural og Kaukasusområdene til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de nordlige delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er forholdsvis vanlig i Danmark, Sverige og Finland. Her i Norden er den vanligvis mest tallrik innenfor de nordlige delene av utbredelsesområdet (Skou 1984).

#### Utbredelse i Norge:

Måleren er vidt utbredt og kan være vanlig på egnede lokaliteter over hele landet (Skou 1984).

#### Biotop:

Englundmåleren finnes ved mange forskjellige biotoper, og den kjennes blant annet fra engområder og myrer. Arten er også funnet på steder med tørr jordbunn, slik som f. eks. i områder med bevoksning av eikekratt. Måleren går opp til tregrensen, og den kan være meget tallrik i fjellbjørkeskogen (Skou 1984).

#### Næringsplante:

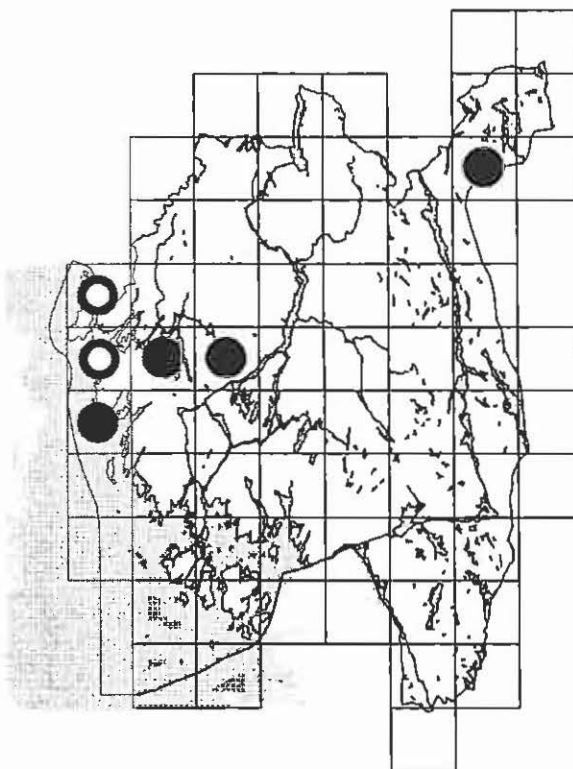
Larven lever på forskjellige engkaller og marimjeller (Skou 1984).

#### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Refsneskrona	13.6.1953	5	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Rygge	Årvoll (Lindbäcks gartneri)	10.7.1965	1	Leg: Gudmund Taksdal (NISK)
Rygge	Sildebogen	20.7.1998	1	Leg: Leif Aarvik
Rømskog	Venås	15.7.1998	1	Leg: Per Tangen
Råde	Grimstad	2.7.1997	1	Leg: Eivind Sørnes
Sarpsborg	Tune-Kjerringåsen	21.6.1997	10+	Leg: Eivind Sørnes, Steinar Pedersen

#### Kommentar:

Englundmåleren er angitt fra Smaalenene allerede i Wilhelm Maribo Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Emil Barca forteller om noen eksemplarer fra Østfold fylke som skal være tatt i midten av juni i 1908 (Barca 1910), men ved ettersøk på forskjellige museer og i diverse private samlinger finner vi allikevel ikke





gamle eksemplarer av denne måleren fra vårt fylke (Leparb's database).

Arten er forholdsvis vanlig her i landet, og spesielt tallrik kan den være ved de mer høyereliggende lokalitetene i Sør-Norge og videre derfra langs kyst og på fjell helt opp til Finnmark fylke. Her i Østfold er den derimot en ganske stor sjeldenhet, og de er kun sporadisk funnet ved et fåtall lokaliteter.

Englundmåleren hadde tydeligvis en relativt god bestand på Jeløya for 40 år siden, men her har den ikke blitt funnet i nyere tid. Arten er videre kun tilfeldig registrert i kystkommunene Rygge og Råde, mens den har en lokal og reproduserende bestand rundt alpinanlegget ved Kjerringåsen i Tune. Dette er således den eneste kjente bestanden som vi har her hos oss i dag, og ved denne biotopen er måleren funnet både tallrikt og fåtallig gjennom flere sesonger. Hyppigheten varierer altså noe, og i tillegg kan det sies at alle de kjente eksemplarene kun er tatt på dagtid. Englundmåleren er også nylig funnet i Rømskog kommune, og i disse nordlige og østlige delene av fylket burde vi absolutt ha muligheter til å finne flere avgrensede forekomster av denne nordlige arten.

Englundmåleren er forøvrig ganske lett å registrere der den finnes, i det den både lar seg fange etter å ha blitt skremt opp om dagen og også ved at den villig lar seg lokke til lys.

#### Trusler:

Ødeleggelse av innlandspregede engområder og videre også tørrlegging av myrer hvor arten har bestander.

#### Forvaltningsoppgave:

Sikre bestandene ved de åpne og englignende områdene rundt alpinanlegget i Kjerringåsen.

**ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)

## GUL LUNDMÅLER

PERIZOMA FLAVOFASCIATA Thunberg, 1792

#### Utbredelse globalt:

Den gule lundmåleren er funnet fra Altaifjellene gjennom de vestlige deler av Sibir, Kasakhstan og Ural til europeisk Russland, Vest-Europa og Nord-Afrika. I Europa er den funnet opp til de midtre delene av Fennoskandia. Arten er lokalt vanlig gjennom hele Danmark. Måleren er også lokalt vanlig i de aller sørligste delene av Sverige, mens den er mer sjelden i de resterende delene av Syd-Sverige. Arten er mer sjelden i de sørlige delene av Finland (Skou 1984).

#### Utbredelse i Norge:

Måleren har en begrenset utbredelse her i landet, men kan allikevel være lokalt vanlig i de østlige delene av Østlandet. Utover dette er den også funnet i Agderfylkene og i Sogn og Fjordane (Skou 1984, Leparb's database). Arten har muligens vært i tilbakegang her i landet gjennom de siste tiåra.

#### Biotop:

Den gule lundmåleren kan finnes i lyse skoger og kratt med fuktig jordbunn (Skou 1984).

#### Næringsplante:

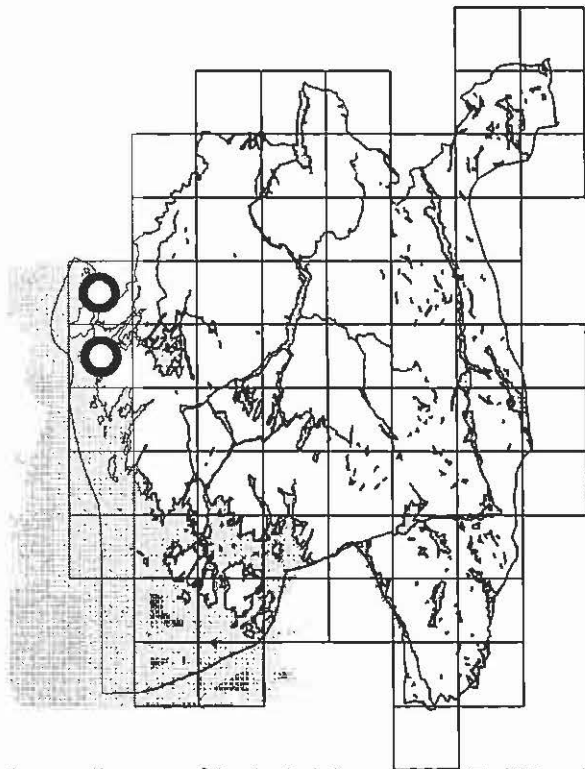
Larven lever vanligvis på rød jonsokblom (Skou 1984), men kan muligens også bruke hvit jonsokblom (Leif Aarvik, pers. med.).

#### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya	3.6.1908	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya-Refsneskrona	9.6.1956	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Moss	Jeløya-Skovly	9.6.1908	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya syd	30.5.1908	1	Leg: Emil Barca (ZMO)

#### Kommentar:

Den gule lundmåleren er ikke angitt for Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Arten ser ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket gjennom våren og sommeren 1908, da Emil Barca har tatt arten ved flere forskjellige lokaliteter på Jeløya i Moss kommune (Barca 1910, ZMO). I Barcas publikasjon fra



1910 blir måleren kun omtalt som vanlig dette året, og det er da rimelig å anta at den i alle fall hadde en tallrik bestand på Jeløya gjennom denne perioden. Sett ut fra belegg i samlingene ved Zoologisk Museum i Oslo har denne bestanden også holdt stand på Jeløya frem til 1950-tallet, hvor da også Martin Grude-Nielsen tok et eksemplar her ute. Måleren er ikke funnet på Jeløya i nyere tid, og dette til tross for at det har vært gjennomført relativt grundige registreringer på øya de siste ti åra.

Den gule lundmåleren kjennes heller ikke fra andre lokaliteter i Østfold, selv om Peder Skou (1984) oppgitt at den skal være vanlig i de indre og østlige delene av Østlandet. Vi har dog ikke funnet arten ved sporadiske lyslokkinger i de nordlige delene av Østfold, og ei heller ble den sett da det sist sommer ble foretatt ganske hyppige registreringer i fylkene Hedmark og Oppland. Dette kan kanskje kun dreie seg om tilfeldigheter, siden det da ble fokusert mye på eldre granskogsbiotoper og vi kan derfor ikke utelukkes at denne gule måleren fremdeles kan ha reproduserende bestander her i Østfold.

**Trusler:**

Ingen kjente.

**Forvaltningsoppgave:**

Forsette det entomologiske registreringsarbeidet her i fylket, da både på Jeløya og ved andre potensielle biotoper.

**ØSTFOLDSTATUS:** Utryddet ? (Ex ?)

**VENDELROTDVERGMÅLER**

EUPITHECIA VALERIANATA Hubner, 1813

**Utbredelse globalt:**

Vendelrotdvergmåleren er funnet fra de nordlige delene av Iran og fra europeisk Russland til Vest-Europa. I Europa kjennes den fra de nordlige delene av Fennoskandia til Alpene. Arten er utbredt, men allikevel meget lokal innenfor denne utbredelsen i Danmark og Sverige. Den er meget sjelden i de sørlige delene av Finland, der den forøvrig også er funnet opp langs vestkysten mot Bottenvika (Skou 1984).

**Utbredelse i Norge:**

Måleren er funnet spredt fra de ytre deler av Aust-Agder og videre opp langs kysten av Vestlandet, og den kjennes helt opp til Bardu i de indre deler av Troms fylke (Skou 1984). Arten er også nylig blitt funnet i fylkene Akershus og Østfold (Leparb's database, pers. obs.).

**Biotop:**

Vendelrotdvergmåleren kan finnes på steder hvor næringsplanten vokser, slik som f. eks. i kratt og på enger, på myrer og langs grøfter. Den trives ved litt skyggefulle steder, der en ofte finner mer tallrike bestander av aktuelle næringsplanter (Skou 1984).

**Næringsplante:**

Larven lever vanligvis på legevendelrot, men kan muligens også bruke vanlig vendelrot (Skou 1984).

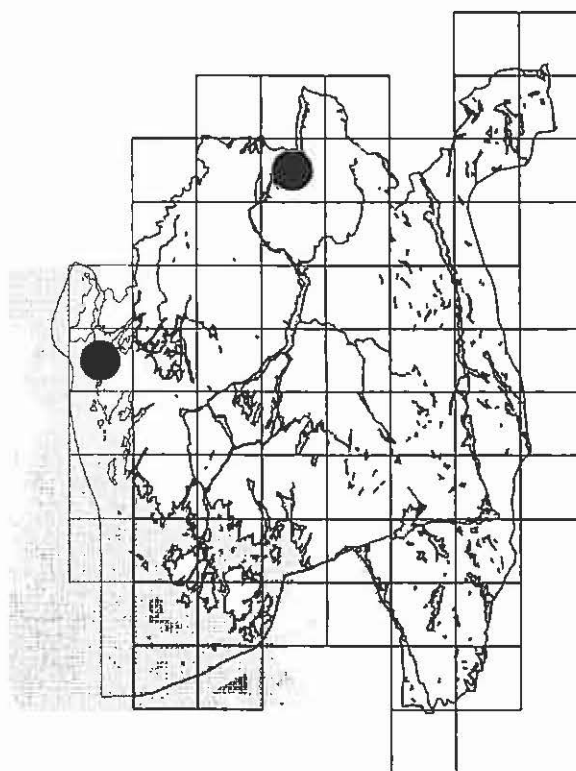
**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Skanshytta	4.7.1998	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Alby	7.6.1997	1	Leg: Per Tangen

**Kommentar:**

Vendelrotdvergmåleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1997, da et eksemplar ble tatt ved lyslokking på Jeløya i Moss kommune (Skou 1984, Leparb's database).

Måleren ser ut til å være en nykommer her i Østfold, men arten har allikevel vært kjent gjennom lengre tid fra flere av våre svenske nabo fylker. Det vil derfor ikke være så usannsynlig at disse forekomstene kan ha eksplandert noe vestover de siste åra og at arten nå har nådd våre områder. Måleren er dessuten liten og derved også lett å forveksle med flere av de andre artene i denne slekten, slik at en eventuelt fåtallig og tilfeldig bestand lett vil bli oversett mange steder.



Forøvrig kan nevnes at begge de to eksemplarene som foreløpig kjennes tilfeldig ble funnet ved mobilt lyslokking-utstyr, og at de to lokalitetene som her blir oppgitt er meget forskjellige av utseende. Jeløya er kystnær og preget av enger, varmekjær løvskog og jordbrukslandskap, mens Skansehytta er en utpreget innlandslokalitet med glissen barskog, lyngmarker og innlandsløvskog. Det er da enten slik at vendelrottdvergmåleren ikke stiller altfor store krav til lokaliteten i forhold til klima og vegetasjon utover næringsplanten, eller så kan registreringene rett og slett være trekkende individer tatt på tilfeldige lokaliteter.

**Trusler:**

Først og fremst tørrlegging av fuktige områder hvor næringsplanten finnes, så som f. eks langs små bekker, på fuktige og sumpete myrområder, i tette og fuktige løvskoger og langs veikanter.

**Forvaltningsoppgave:**

Først og fremst sikre de kjerrpregede delene av lokaliteten ved Alby på Jeløya, hvor det sannsynligvis finnes reproduserende bestander.

**ØSTFOLDSTATUS: Utilstrekkelig kjent (K)**

**MARMORDVERGMÅLER**

EUPITHECIA VENOSATA Fabricius, 1787

**Utbredelse globalt:**

Marmordvergmåleren er funnet fra Sentral-Asia gjennom Ural, Russland og Lille-Asia til Nord-Afrika og Vest-Europa. I Europa er den funnet opp til de nordlige delene av Fennoskandia. Arten er utbredt, men allikevel ofte lokal og enkeltvis innenfor denne utbredelsen i Danmark. Den kjennes også på samme måte i Sverige, hvor den forøvrig er funnet over store deler av landet. Arten opptrer noe mer vanlig i Finland, og her er den også funnet over store deler av landet (Skou 1984).

**Utbredelse i Norge:**

Måleren er funnet lokalt og ofte fåtallig, men den kjennes allikevel fra det meste av landet (Skou 1984).

**Biotop:**

Marmordvergmåleren finnes på forskjellige biotopstyper, slik som f. eks. langs veikanter, på tørre bakker og i gamle grustak. I fjellet går den opp til fjellbjørkregionen (Skou 1984). Her i Østfold kjennes måleren også fra hager, og den er videre også funnet i gammel og parklignende edelløvskog tett opptil kysten.

**Næringsplante:**

Larven lever på engsmelle (Skou 1984).

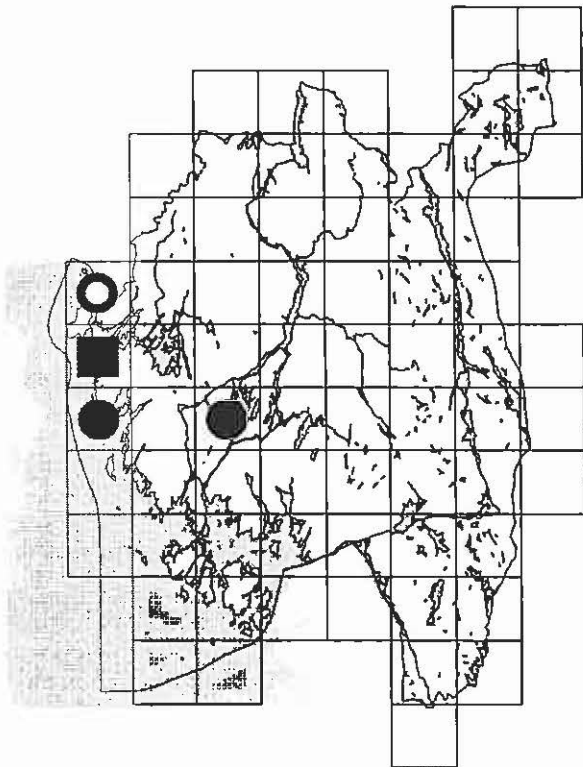
**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Alby	1.6.1997	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	30.6.1954	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Moss	Moss	Ca. 1910	1+	Obs: Emil Barca (Barca 1923)
Rygge	Sildebogen	21.6.1986	1	Leg: Leif Aarvik
Sarpsborg	Tune-Råkil	16.5.1989	1	Leg: Thor Jan Olsen

**Kommentar:**

Marmordvergmåleren er ikke oppgitt fra Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1983) Arten skal ha blitt funnet for første gang i fylket ved Moss, og da tatt av Emil Barca. I en av hans publikasjoner blir den kun omtalt som sjelden, uten at det her hverken oppgis eksakt tidspunkt eller antall innsamlede eksemplarer (Barca 1923). Det foreligger heller ikke noen gamle belegg som kan konkretiserer disse eventuelle registreringene av marmordvergmåleren her i Østfold, da hverken i samlingene ved Zoologisk Museum i Oslo eller i Leparb's rikholdige database.

Denne vakre dvergmåleren er foreløpig kun kjent fra kystnære områder her i fylket, og den ser alltid ut til å bli funnet enkeltvis. Næringsplanten er forholdsvis godt utbredt i Østfold, så dette kan ikke være noen begrensende



faktor i forhold til den fåtallige registreringen. Ei heller skal denne måleren være spesielt vanskelig å skille fra sine slektninger, siden den som en av de få artene i denne gruppen har et meget særpreget og vakkert utseende. Erfaringen med den enkeltvis og fåtallige registrering deler vi forøvrig med resten av landet, så selv om marmordvergmåleren kommer til lyslokking ser det ut til at dette skjer i relativt begrenset mengde. Det er da nærliggende å tro at det kan være våre fangstmetoder har skylden for den tilsynelatende sjeldenheten, og at måleren kanskje kan ha lokale og stabile bestander uten at dette vises via lysfangst.

Marmordvergmåleren finnes forøvrig høyt opp mot fjellet, og det kan kanskje bety at vi også lokalt kan finne den ved noen av de få blomsterrike engområdene som ennå eksisterer i de indre delene av fylket.

**Trusler:**

Ingen kjente.

**Forvaltningsoppgave:**

Sikre enger og andre områder med gode bestander av engsmelle.

**ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)**

**ARVEDVERGMÅLER**

EUPITHECIA PYGMAEATA Hubner, 1799

**Utbredelse globalt:**

Arvedvergmåleren er funnet fra Russland til Vest-Europa. I Europa kjennes den fra de nordlige delene av Fennoskandia til områder i Mellom-Europa. Arten er funnet lokalt over store deler av Danmark, Sverige og Finland (Skou 1984).

**Utbredelse i Norge:**

Måleren er funnet spredt på Østlandet, Sørlandet og Vestlandet. Videre kjennes den også fra Nord-Norge, hvor den opptrer spredt fra de indre delene av Nordland til Øst-Finnmark (Skou 1984, Leparb's database).

**Biotop:**

Arvedvergmåleren finnes først og fremst på våte enger (Skou 1984).

**Næringsplante:**

Larven lever på vanlig arve, sprøarve og stjerneblom (Skou 1984).

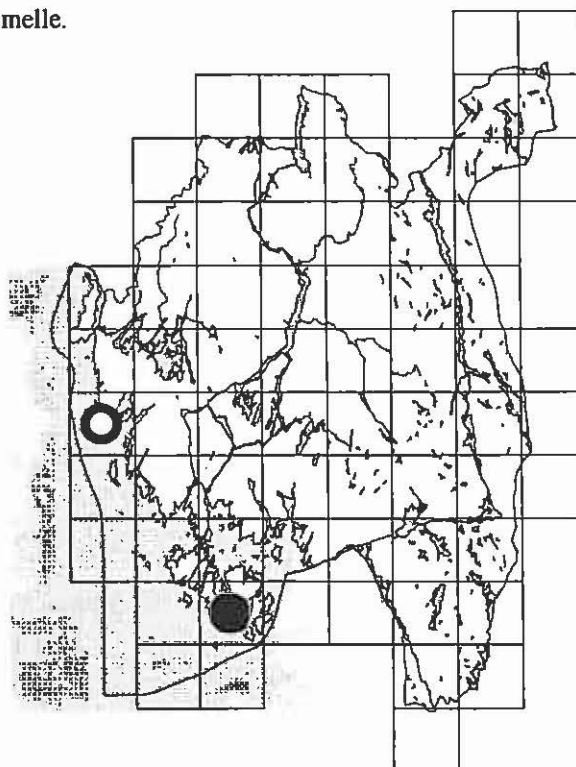
**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Asmaløya-Huser	4.7.1993	2	Leg: Rune Christensen
Rygge	Sildebogen	20.6.1978	1	Leg: Leif Aarvik

**Kommentar:**

Arvedvergmåleren er ikke angitt for Smaalene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Emil Barca oppgir at han fant denne arten ved Sarpsborg 12. juni 1922 (Barca 1923), men måleren er allikevel ikke angitt fra Østfold i Magne Opheims katalog over norske sommerfuglers utbredelse fra 1972. Dette betyr nok at Barcas eksemplar høyst sannsynlig var feilbestemt, og siden da har blitt plassert inn under en av de andre forholdsvis like artene i denne gruppen. Denne slekten med såkalte dvergmålere ble forøvrig revidert av Nils Knaben, og han gikk således igjennom de fleste belegg som forelå på museene og ryddet opp i endel feilbestemmelser. Arvedvergmåleren ser derved ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1978, da Leif Aarvik tok et eksemplar ved Sildebogen i Rygge kommune (ZMO, Leparb's database, Skou 1984, Leif Aarvik, pers. med.). Måleren har en noe underlig utbredelse her i landet, i det den er funnet i nesten hele Norge uten at den ser ut til å være spesielt tallrik noe sted. Den virker også meget lokal og finnes i det hele tatt kun sporadisk. I Østfold kjennes den foreløpig kun fra to kystnære lokaliteter, og på tross av hyppig registreringsaktivitet ved disse er det allikevel bare funnet tre eksemplarer. Sannsynligheten taler da for at vi kun har noen små og begrensede forekomster her hos oss.

Arvedvergmåleren skal i følge Peder Skou (1984) være delvis dagaktiv, en adferd som i endel tilfeller fører til at det ikke er fullt så lett å lokke artene med lys og som derved også går ut over antallsregistreringer. Måleren er dessuten svært liten og forholdsvis lik mange av de andre artene i denne slekten, noe som sikkert også kan føre til at den lett



blir oversett og derved også noe underrapportert.

#### Trusler:

Med så få funn som det vi kjenner fra Østfold er det foreløpig vanskelig å kunne si noe om eventuelle vernetiltak, men aktiviteter som f. eks. bebyggelse, slitasje, gjengroing og oppdyrking av artens fuktige og englignende biotoper vil selvfølgelig kunne ha negativ innvirkning på bestandene.

#### Forvaltningsoppgave:

Sikre de kjente lokalitetene mot de trusler som er nevnt ovenfor og så fortsette den entomologiske registreringsaktiviteten for å kunne holde bestanden under oppsikt.

**ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)

## STOR DVERGMÅLER

EUPITHECIA ACTAATA Walderdorff, 1869

#### Utbredelse globalt:

Den store dvergmåleren er funnet fra Japan gjennom Amur- og Ussuriområdene og det sørlige Sibir til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de nordlige delene av Fennoskandia til Alpene. I Danmark er måleren funnet spredt og lokalt på Jylland og på Bornholm. Arten har også meget ujevnt utbredelse i Sverige og Finland, men den er allikevel funnet via lokale forekomster gjennom det meste av disse to landene (Skou 1984).

#### Utbredelse i Norge:

Dvergmåleren er funnet meget spredt på Østlandet og Sørlandet, og videre kjennes den også fra begge Trøndelagsfylkene. I Nord-Norge er den funnet fra Nordland og videre opp til de indre delene av Troms fylke (Skou 1984, Leparb's database).

#### Biotop:

Den store dvergmåleren kan finnes i skogsområder med fuktig jordbunn (Skou 1984).

#### Næringsplante:

Larven lever på trollbær (Skou 1984).

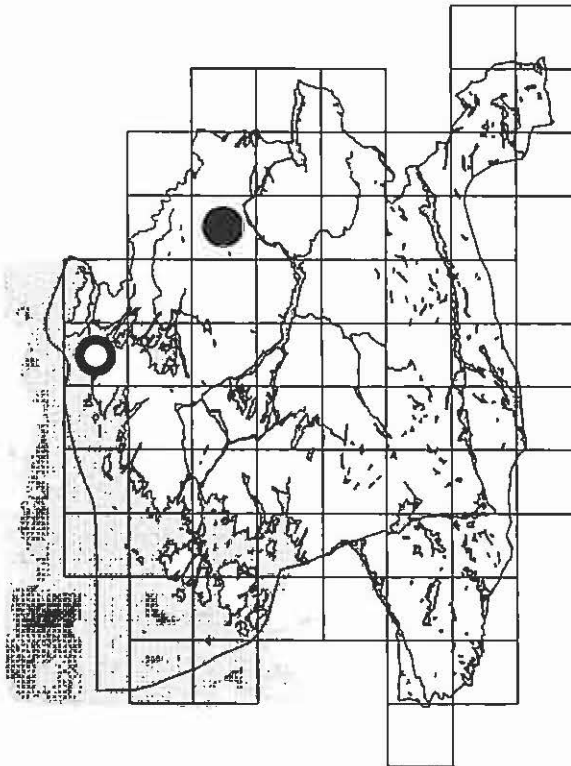
#### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Kykkelsrud	11.6.1998	2	Leg: Per Tangen
Moss	Moss	25.7.1915	1	Leg: Emil Barca (ZMO)

#### Kommentar:

Wilhelm Maribo Schøyen omtaler ikke den store dvergmåleren i det hele tatt via sin fortegnelse over Norges Lepidoptera, og arten er heller ikke nevnt i noen av de andre tilgjengelige publikasjonene fra perioden før 1923 (Schøyen 1893, Barca 1910-1923, osv.). Den er først oppgitt fra Østfold fylke i Magne Opheims katalog over norske sommerfuglers utbredelse fra 1972, og denne angivelsen er antagelig gjort med bakgrunn i et eksemplar som står på Zoologisk Museum i Oslo. Dette er tatt av Emil Barca ved Moss sommeren 1915 og er således den første kjente registreringen fra vårt fylke, så Barca har sannsynligvis ikke kjent til denne arten gjennom den tidsperioden hvor han gjennomførte sine omfattende registreringer her i Østfold. Måleren er forøvrig ikke funnet ved Moss i nyere tid og den kjennes heller ikke fra den nærliggende Jeløya, hvor det har vært utført systematiske og hyppige registreringer de siste åra.

Den store dvergmåleren har bare blitt funnet på en lokalitet her i Østfold i nyere tid. Denne finner vi ved et lite og relativt fuktig løvskogsområde langs en bekk ned mot Glomma, da plassert i et noe innlandspreget landskap ved Kykkelsrud i Askim kommune. Her lever arten innenfor et svært begrenset område som i dag er preget av tettvokst kjerr, og deler av denne spesielle biotopen er allerede ryddet bort og erstattet med tett og høyvokst plantegranskog. Det gjenværende kjerret, som en nå kun finner langs den åpne delen av bekken og som ikke er mer en hundre meter langt, er allikevel stort nok til å kunne huse en bestand av denne relativt sjeldne måleren. Resten av denne omtalte bekken er lagt i rør gjennom åkerlandskapet, en skjebne som forøvrig har rammet svært mange små bekker i fylkets



mer landbrukspregede områder.

Ved Kykkelsrud har det stått ei permanent lysfelle som har fanget regelmessig i dette området gjennom to sesonger og da bare to hundre meter unna den omtalte biotopen, uten at den store dvergmåleren så langt har blitt funnet ved lysfella. De to eksemplarene som er oppgitt herfra ble først funnet ved at en mobil lysenhet ble plassert helt nede ved bekken, og gjennom to påfølgende netter med aktiv fangst ble de omtalte individene tatt. Alt dette betyr nok bare at den store dvergmåleren nå opptrer svært lokalt på grunn av de omtalte biotopsbegrensingene som har oppstått i nyere tid, og at den sjelden beveger seg utenfor disse kjerneområdene. Således vil den lett bli oversett, og kan derfor ha flere små og uoppdagede bestander her i fylket.

#### Trusler:

Drenering, hogst, bebyggelse, barskogsplanting, veibygging og annet som kan ødelegge artens eneste kjente lokalitet av nyere dato i Østfold, og også ved eventuelle nyoppdagede biotoper.

#### Forvaltningsoppgave:

Sikre den omtalte biotopen ved Kykkelsrud i Askim mot videre hogst, tørrlegging og annen ødeleggelse.

**ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V)

## MELDEDVERGMÅLER

*EUPITHECIA SIMPLICIATA* Haworth, 1809

#### Utbredelse globalt:

Melledvergmåleren er funnet fra den vestlige delen av Sibir og Kasakhstan gjennom Kaukasusområdene og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til de nordlige delene av Middelhavsområdet. Arten er forholdsvis vanlig gjennom det meste av Danmark, mens den er kystbunden i de sørlige delene av Sverige og videre også sjelden i de sørlige delene av Finland (Skou 1984).

#### Utbredelse i Norge:

Måleren har en begrenset utbredelse her i landet, og er så langt funnet sjeldent langs kysten fra Vest-Agder til svenskegrensen. Her på Østlandet kjennes den også fra et innlandsfunn, og dette ble gjort ved Gran i den sørlige delen av Oppland fylke (Skou 1984, Leparb's database).

#### Biotop:

Melledvergmåleren finnes på enger og i hager, og disse biotopene skal stort sett være ute ved kysten (Skou 1984). I Østfold er den nylig tatt ved noen blomsterrike engområder i de indre delene av fylket.

#### Næringsplante:

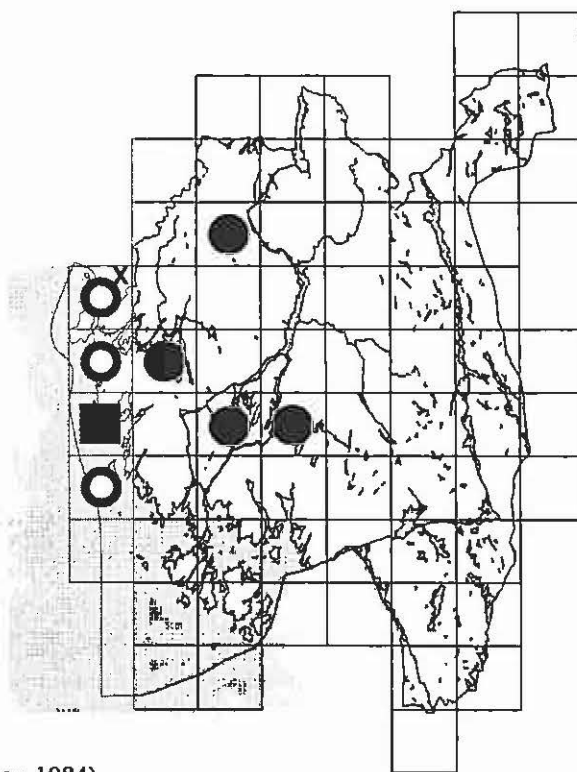
Larven lever på forskjellige arter innen meldefamilien (Skou 1984).

#### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Kykkelsrud	12.7.1998	1	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	5.7.1920	3	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya	4.7.1980	1	Leg: Svein Svendsen
Moss	Moss	9.8.1915	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Rygge	Sildebogen	23.6.1978	4+	Leg: Leif Aarvik
Råde	Grimstad	13.7.1997	1	Leg: Eivind Sørnes
Sarpsborg	Borregård	19.7.1986	1	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Tune-Råkil	1.9.1986	1	Leg: Thor Jan Olsen

#### Kommentar:

Melledvergmåleren er ikke angitt fra Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Arten ser ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket sommeren 1915, da Emil Barca tok den ved Moss. Denne registreringen er ikke nevnt i noen av hans publikasjoner, men eksemplaret som bekrefter funnet finner vi i samlingene ved Zoologisk Museum i Oslo. Barca nevner allikevel arten fra Rauer i Onsøy, og han omtaler den som



sjelden her i juli måned 1921 (Barca 1922). På museet i Oslo finner vi da også tre eksemplarer som Emil Barca har samlet på Rauer, og det eldste av disse er etikettert med et tidligere årstall enn det Barca har oppgitt i den nevnte publikasjonen.

Denne vakre og forholdsvis store dvergmåleren kjennes kun fra et relativt begrenset antall lokaliteter her hos oss, men arten ser i alle fall ut til å ha bestander både i kystområdene og i de indre delene av fylket. Dette betyr nok at også denne dvergmåleren lett kan bli oversett eller forvekslet med noen av de andre artene i denne slekten. Jeg vet jo også at en som nybegynner ofte lar mange av disse små artene slippe ut igjen, og dette bidrar jo selvfølgelig også til en viss underrapportering. Allikevel må vi vel regne meldedvergmåleren som en sjeldenhet her i Østfold, siden den f. eks. kun har blitt funnet en gang gjennom de to årene med regelmessig lysfangst som har blitt gjennomført ved Kykkelsrud i Askim. Ved Grimstad i Råde kjennes den også kun fra ett eksemplar, og også ved denne lokaliteten har det vært registrert systematisk gjennom flere sesonger. På Hvalerøyene, hvor det har vært aktiv og systematisk registrering i en årrekke nå, er denne dvergmåleren overhodet ikke funnet.

Peder Skou (1984) nevner ikke noe om at meldedvergmåleren skal kunne la seg skremme opp på dagtid og vi kjenner heller ikke til slike tilfeller fra Østfold, så derved ser det ut til at de eneste mulighetene vi har for å finne denne måleren vil være å lete etter den som larve på næringsplantene eller alternativt å bruke lyslokking om natten. På bakgrunn av det som tidligere er nevnt om fåtallige registreringer på steder med permanent lysfangst, virker det heller ikke som om lyslokkingen er spesielt effektiv for å kunne danne seg et godt bilde av artens eventuelle forekomster her i Østfold. Det virker jo som om man må holde på en stund for i det hele tatt å sikre seg et eksemplar eller to her hos oss.

#### **Trusler:**

All type aktivitet som ødelegger eller forringer artens kjente og sårbare engområder.

#### **Forvaltningsoppgave:**

Sikre aktuelle engområder med kjente bestander.

**ØSTFOLDSTATUS: Hensynskrevende (V+)**

## **BÅNDDVERGMÅLER**

*EUPITHECIA SINUOSARIA* Eversmann, 1848

#### **Utbredelse globalt:**

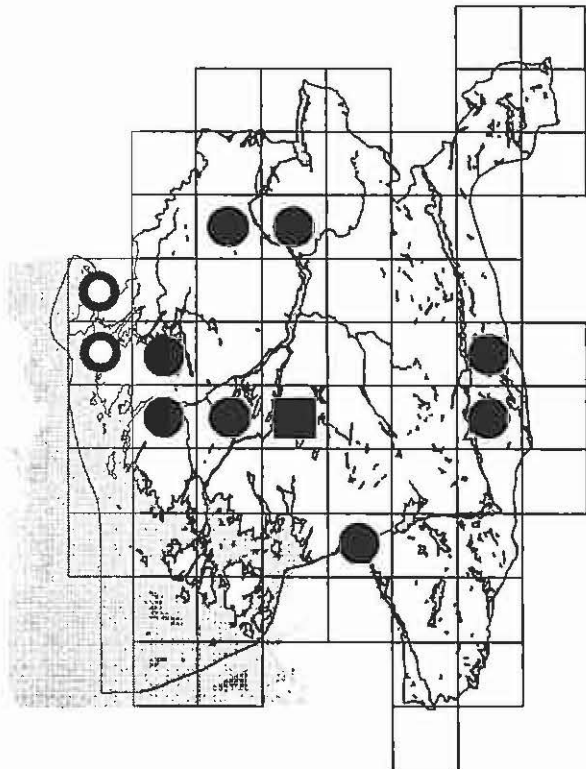
Bånddvergmåleren er funnet fra Sakhalin, Korea og Kina gjennom Mongolia, den sørlige delen av Sibir og Kasakhstan til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa er den kjent fra de nordlige delene av Fennoskandia til de sørlige delene av Mellom-Europa. Arten er sjelden og lokal i Danmark, og den har få faste forekomster i landet. Den har vært i tilbakegang i Sverige i nyere tid, hvor den gjennom en ekspansjonsperiode på 1950-tallet ble funnet over det meste av landet. Måleren har vært under utbredelse i Finland frem til midten av 1980-tallet, og er nå relativt vanlig i den sørlige halvdel av landet (Skou 1984).

#### **Utbredelse i Norge:**

Måleren har en begrenset utbredelse her i landet, men kan være forholdsvis vanlig på Sørlandet og Østlandet. Utover dette er den også funnet tilfeldig i de indre delene av Hordaland og i Sogn og Fjordane (Skou 1984, Leparb's database).

#### **Biotop:**

Bånddvergmåleren kan finnes ved mange forskjellige biotopstyper, slik som f. eks. i hager og på beitemarker. Lokalitetene er vanligvis tørre, og de beste bestandene finner vi ofte langs kysten (Skou 1984). Her i Østfold har den også bestander i mer skogspregede innlandsområder.



**Næringsplante:**

Larven lever på forskjellige arter innen meldefamilien, og foretrekker planter som står meget varmt (Skou 1984).

**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensættet	24.6.1997	1	Leg: A. Bakke, T. Kvamme & L. Aarvik
Askim	Kykkelsrud	12.7.1998	1	Leg: Per Tangen
Askim	Løken	31.7.1996	1	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	16.6.1993	2	Leg: Per Tangen
Halden	Fredriksten	24.7.1991	2	Leg: Per Tangen
Marker	Husporn	6.7.1992	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	Juni 1952	8	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Moss	Jeløya-Skovly	6.7.1908	3	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Moss	12.7.1910	4	Leg: Emil Barca (ZMO)
Råde	Grimstad	14.7.1997	1	Leg: Eivind Sørnes
Sarpsborg	Borregård	28.7.1985	1	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Sarpsborg	15.6.1920	5	Leg: Emil Barca (ZMO)
Sarpsborg	Tune-Råkil	16.7.1994	2	Leg: Thor Jan Olsen

**Kommentar:**

Bånddvergmåleren ble funnet for første gang i Norge sommeren 1907, da "statsentomolog" Schøyen tok den ved Nordstrand i Akershus fylke. Den ble så funnet for første gang i Østfold fylke året etter, da Emil Barca tok den på Jeløya i Moss kommune. Barca forteller videre i en av sine publikasjoner at han fant flere eksemplarer av denne nykommeren denne sommeren, da gjennom en periode som strakk seg fra 9. juni til 25. august (Barca 1910). På Zoologisk Museum i Oslo finner vi da også endel eksemplarer som er tatt av Barca i denne perioden, og den tidligste dateringen på disse registreringene ser ut til å være fra 6. juli 1908.

Bånddvergmåleren er nå funnet mange steder i Østfold, men ser vanligvis ut til å unngå de mest skogspregede og karrige områdene lengst nord og øst i fylket. Den finnes ofte fåtallig eller enkeltvis, noe som enten kan tyde på at den streifer endel omkring eller at den ikke er spesielt tiltrukket av lys. Kravet til næringsplanter er ikke noen begrensning for en vid utbredelse i Østfold, men forkjærligheten for tørre og varme lokaliteter betyr nok mer for tallrikheten og er sikkert en faktor som lett begrenser forekomstene. Måleren ser videre ut til å ha vært vanligere på Barca og Grude-Nielsens tid for endel tiår siden, siden disse to entomologene alene står for langt over halvparten av fylkets kjente registreringer, og det uten den samme type mobilitet og effektivitet som vi har i dag.

Bånddvergmåleren er en av de særpregede og lett kjennelige dvergmålerne, og den er også vakker av utseende slik at den sjelden bør overses eller forveksles med andre arter innen denne slekten. Måleren ser ikke ut til å være mulig å fange på dagtid, og på natten kommer den da kun til lys. Flere av mine eksemplarer er funnet under relativt svake lyskilder som f. eks. utelamper på bygninger, og kanskje er vårt kraftige kvikksølvlys en begrensende faktor for mengderegistreringen.

**Trusler:**

Ingen kjente.

**Forvaltningsoppgave:**

Sørge for fortsatt overvåking av bestandene ved å gjennomføre regelmessige registreringer.

**ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)**



## GJELDKARVEDVERGMÅLER

EUPITHECIA PIMPINELLATA Hubner, 1813

### Utbredelse globalt:

Gjeldkarvedvergmåleren er funnet fra Japan gjennom Mongolia, Altai, Sentral-Asia og Kaukasus til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til de nordlige delene av Middelhavet. Arten er forholdsvis vanlig i Danmark og i den sørlige delen av Sverige, mens den er mer sjelden i de sørlige delene av Finland (Skou 1984).

### Utbredelse i Norge:

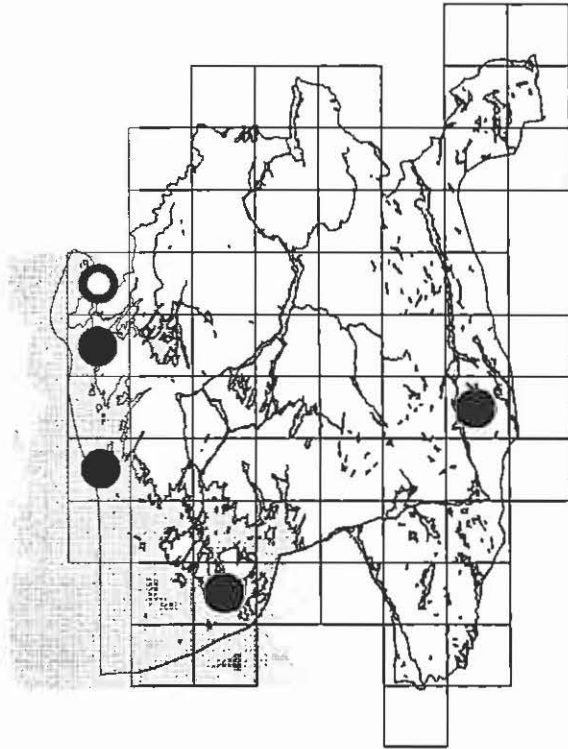
Måleren er kun funnet på spredte lokaliteter rundt om i Sør-Norge, og den kjennes også opp til de indre delene av Nord-Trøndelag (Skou 1984, Leparb's database).

### Biotop:

Gjeldkarvedvergmåleren foretrekker tørre og sandete steder ved kysten. Arten kan også finnes på lignende steder i innlandet, slik som f. eks. ved gamle grustak (Skou 1984).

### Næringsplante:

Larven lever på vanlig gjeldkarve og stor gjeldkarve (Skou 1984).



### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensåttret	7.7.1997	1	Leg: Aarvik, Bakke & Kvamme (NISK)
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	29.7.1989	1	Leg: Kai Berggren
Hvaler	Asmaløya-Huser	2.8.1995	2	Leg: Per Tangen, Leif Aarvik
Hvaler	Asmaløya-Skipstadkilen	29.7.1998	5+	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Alby	10.8.1996	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	Sommeren 1952	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)

### Kommentar:

Denne dvergmåleren er ikke nevnt fra Østfold fylke i noe av det materialet som er tilgjengelig fra perioden før 1923 (Schøyen 1893, Barca 1910-1923, osv.), men blir først oppgitt i Magne Opheims katalog over norske sommerfuglers utbredelse fra 1972. Arten ser således ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket sommeren 1952, da Martin Grude-Nielsen tok et eksemplar på Jeløya i Moss kommune (ZMO).

Gjeldkarvedvergmåleren er med ett unntak kun funnet ute ved kysten her i Østfold, og her kjenner vi den så langt bare fra Asmaløya på Hvaler, Rauer ved Onsøykysten og fra Jeløya i Moss kommune. Utover dette er den også nylig funnet ved Bøensåttret i Aremark kommune, og da i et landskap som avviker noe fra de kjente biotopene ved kysten. Denne dvergmåleren er liten og relativt lik flere andre nære slektninger, så derfor kan muligheten for å bli oversett absolutt være til stede. Dessuten fører det anonyme utseendet til at slike arter ofte blir etterlatt av mange amatør-entomologer.

Måleren ser ut til å være lett å lokke med lys, i det alle de kjente eksemplarene fra lokaliteten ved Skipstadkilen på Asmaløya ble funnet gjennom en enkelt natt med lyslokking. Arten ser forøvrig ut til å trives på de tørre og sandete engområdene her ute, og burde også kunne ha bestander i tilsvarende områder på flere av de andre Hvalerøyene og også ved andre tørre og englignende steder langs kysten mellom Hvaler og Moss.

### Trusler:

Bebyggelse, slitasje, tråkk og annet som forringer eller ødelegger arten tørre og englignende biotoper.

### Forvaltningsoppgave:

Sikre engområdene på Søndre Jeløy, Rauer og Asmaløya mot de trusler som er nevnt ovenfor.

**ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)**

## TAIGADVERGMÅLER

EUPITHECIA CONTERMINATA Lienig & Zeller, 1846

### Utbredelse globalt:

Taigadvergmåleren er funnet fra Kaukasus og europeisk Russland til Vest-Europa. I Europa kjennes den fra de nordlige delene av Fennoskandia til Alpene. Det er kun funnet få eksemplarer i Danmark, mens arten lokalt kan være ganske vanlig gjennom store deler av Sverige og Finland (Skou 1984).

### Utbredelse i Norge:

Måleren er lokalt vanlig i den østlige delen av Østlandet, og den er videre også funnet i de indre delene av Aust-Agder og i de indre delene av Nord-Trøndelag og Nordland (Skou 1984, Leparb's database).

### Biotop:

Taigadvergmåleren foretrekker eldre granskoger (Skou 1984). Her i Østfold finnes den også i områder som er dominert av glissen furuskog og med en mer spredt og enkeltstående granbestand.

### Næringsplante:

Larven lever på gran (Skou 1984).

### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Ilen	27.5.1998	1	Leg: Steinar Pedersen
Askim	Skanshytta	16.5.1998	30+	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Rauer	6.6.1922	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Hvaler	Kjerkøy-Bølingshamn	17.-22.5.1902	1	Obs: Embrik Strand
Moss	Jeløya-Refsneskrona	26.5.1954	14	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Rømskog	Venås	19.5.1998	20+	Leg: Per Tangen
Sarpsborg	Sarpsborg	15.5.1920	4	Leg: Emil Barca (ZMO)
Trøgstad	Båstad-Fjell	3.5.1990	1	Leg: Per Tangen

### Kommentar:

Taigadvergmåleren er ikke angitt fra Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Måleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket våren 1902, da Embrik Strand "skal ha tatt den" på Kjerkøy i Hvaler kommune (Strand 1904). Emil Barca forteller også at han fant endel eksemplarer av denne arten gjennom juni måned 1908 (Barca 1910), men hverken disse eller noen av Strands registreringer fra Hvalerøyene står nå i samlingene til Zoologisk Museum i Oslo. På dette museet finner vi allikevel en håndfull individer som Barca har tatt i Østfold noen år seinere, da med et eksemplar fra øya Rauer i Fredrikstad kommune og fire eksemplarer fra Sarpsborg.

Taigadvergmåleren ser i dag ut til å ha forsvunnet fra de kystnære områdene her i Østfold, men arten finnes ennå i de indre delene av fylket hvor vi fremdeles har enkelte rester av eldre granskog igjen. Arten har en tendens til å opptre forholdsvis lokalt og begrenset på de kjente lokalitetene, og vi må derfor anta at den vil kunne bli funnet ved ytterligere noen titalls avgrensede biotoper her i fylket. Taigadvergmåleren kan være meget tallrik ved lokaliteter der granskogen har fått lov til å bli gammel og hvor biotopen fremdeles er av en viss utstrekning. Arten kommer meget villig til lyslokking og det er ikke uvanlig å se flere titalls individer i løpet av en natt med aktiv fangst, da forutsatt at man har funnet artens kjerneområde i den gamle barskogen.

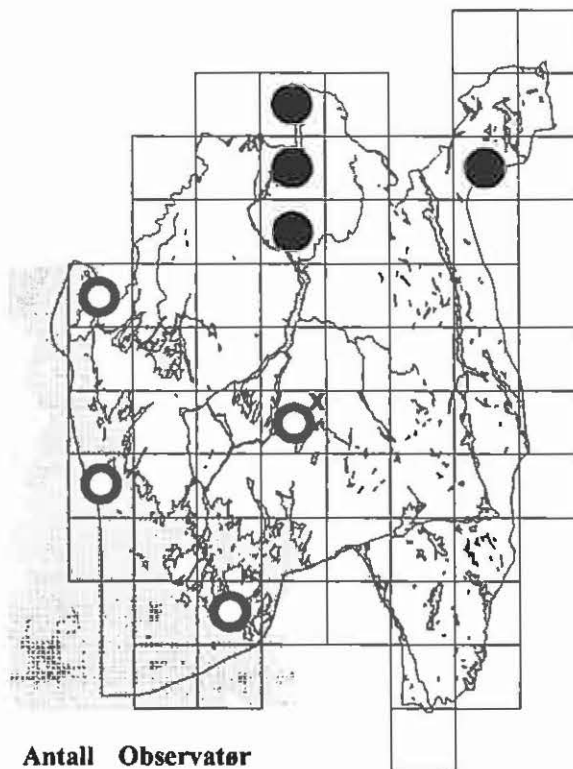
### Trusler:

Skogsbruk, dvs. altfor intensiv hogst av eldre granskoger.

### Forvaltningsoppgave:

Forhindre omfattende hogst i de gjenværende områdene med gammel granskog.

**ØSTFOLDSTATUS:** Hensynskrevende (V+)



## SOTMÅLER

ODEZIA ATRATA Linnaeus, 1758

### Utbredelse globalt:

Sotmåleren er funnet fra Sakhalin og Mongolia gjennom den sørlige delen av Sibir, Sentral-Asia og Kaukasus-området til Lille-Asia, europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de nordlige delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er utbredt, men allikevel meget lokal gjennom det meste av Danmark og Sverige, mens den har en mer sammenhengende utbredelse i de sørlige delene av Finland (Skou 1984).

### Utbredelse i Norge:

Måleren er utbredt opp til den sørlige delen av Nordland, men det er store huller i denne utbredelsen. Arten finnes ofte på svært begrensede lokaliteter, men kan være tallrik ved disse (Skou 1984, Leparb's database).

### Biotop:

Sotmåleren foretrekker fuktige enger, myrer og veikanter, men arten kan også sporadisk finnes ved litt tørrere skogsenger (Skou 1984).

### Næringsplante:

Larven lever på hundekjeks (Skou 1984).

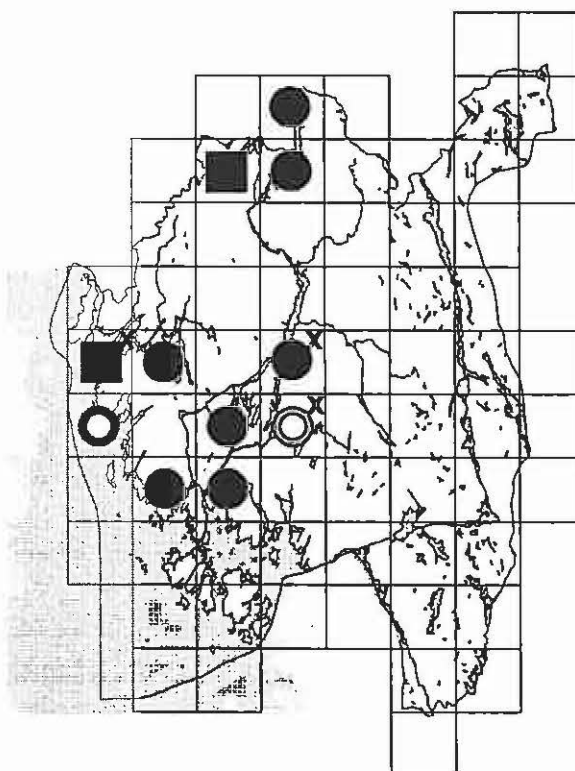
### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Borge-Kjølberg	30.6.1984	1	Leg: Harald Frantzen
Fredrikstad	Borge-Nes	22.6.1992	1	Leg: Magne Pettersen
Fredrikstad	Borge-Vetatoppen	4.7.1983	1	Leg: Thor Jan Olsen
Fredrikstad	Onsøy-Skåra	2.7.1993	1	Leg: Magne Pettersen
Fredrikstad	Onsøy-Ørebekk	22.6.1981	1	Leg: Sven Mo Johansen
Hobøl	Foss	6.7.1978	1	Leg: Jac. Fjelldalen (NISK)
Hobøl	Tomter	9.7.1998	1	Leg: Morten Pedersen
Moss (?)	Vannsjø	26.6.1926	1	Leg: Fritz Jensen (ZMO)
Rygge	Larkollen	9.7.1908	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Rygge	Rosnesbukta	24.7.1996	1	Leg: Claus Christiansen
Rygge	Rygge	27.6.1970	1	Leg: Viggo Ree
Råde	Grimstad	2.6.1997	1	Leg: Eivind Sørnes
Sarpsborg	Sarpsborg	28.6.1868	5	Leg: J. P. Grimsgaard, E. Barca (ZMO)
Sarpsborg	Tune-Holleby	10.9.1995	2	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Tune-Råkil	5.7.1989	1	Leg: Thor Jan Olsen
Trøgstad	Båstad-Fjell	4.6.1990	20+	Leg: Per Tangen
Trøgstad	Mønstervika øst	20.6.1992	10+	Leg: Rune Christensen, Steinar Pedersen

### Kommentar:

Sotmåleren er angitt fra Smaalenene i Wilhelm Maribo Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893) og den ser ut til å ha blitt funnet i fylket allerede så tidlig som i 1868. Da ble måleren tatt i Sarpsborg av overrettsagfører Jens Peter Børhildus Grimsgaard, og dette eksemplaret finner vi nå i samlingene ved Zoologisk Museum i Oslo. Emil Barca forteller også om funn ved Larkollen i Rygge kommune sommeren 1908 (Barca 1910) og på museet i Oslo finner vi dette eksemplaret, samt fire andre som Barca har samlet ved Sarpsborg noen år seinere.

Sotmåleren har blitt funnet mange steder i Østfold siden disse gamle registreringene, og den hadde sannsynligvis i en periode gode bestander gjennom store deler av fylket. Arten var svært vanlig på de mange beite- og blomsterengene som det tidligere fantes mye av her i Østfold. Men når disse etterhvert forsvant til fordel for åkrer og plante-granskog, ble måleren således henvisst til det som da var restene av disse engene, nemlig randsonene mellom åkre og veier. Disse små og blomsterrike biotopene langs veikantene greide da å holde måleren forholdsvis vanlig her i fylket, men så startet en periode med vegkantfrisering, sprøyting og hyppig graveaktivitet, som så langt har ført til



at de fleste av målerens restbestander har forsvunnet, og arten etterhvert har blitt svært så sjelden her i Østfold. Sotmåleren er dagflyvende og en relativt dårlig flyver med en svak flukt, og derfor også meget lett å fange med håv. Arten ble vanligvis observert i forbindelse med registrering av dagsommerfugler, og var da ofte så vanlig at nybegynnere fort mistet interessen for å fange den. Kanskje er vel dette også en del av forklaringen på at arten vanligvis har blitt registrert enkeltvis på 1990-tallet, siden mange av de aktive samlerne som har hatt befatning med fylket også har holdt på med innsamling en stund. Allikevel er det fullt berettiget å plassere arten på denne listen, og sotmålerens resterende bestander bør absolutt holdes under oppsikt de nærmeste åra.

**Trusler:**

Sprøyting og klipping av veikantvegetasjon, sprøyting av landbruksområder, og også ødeleggelse av eng og myrområder.

**Forvaltningsoppgave:**

Sikre området ved Mønster i Trøgstad, der måleren fremdeles ser ut til å ha en livskraftig bestand. Forsette overvåkning og kartlegging av resterende bestander andre steder og stoppe vegvesenets unyttige bearbeidelse av vegkanter.

**ØSTFOLDSTATUS: Sårbar (V)**

**ALMEMÅLER**

DISCOLOXIA BLOMERI Curtis, 1832

**Utbredelse globalt:**

Almemåleren er funnet fra Japan, Amurområdet og Kina gjennom Altai til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til Alpene. Arten er ikke funnet i Danmark, mens den har en lokal og begrenset utbredelse i deler av Sverige. Måleren har i nyere tid bredd seg noe i den sørlige delen av Finland, og her ble den forøvrig funnet for første gang i 1966 (Skou 1984, Svensson & al. 1994).

**Utbredelse i Norge:**

Måleren har en begrenset utbredelse her i landet, og den er så langt funnet i de sørlige delene av Østlandet og også i de ytre delene av Sørlandet. Arten har forøvrig også blitt registrert fra de indre delene av Vestlandet (Skou 1984, Leparb's database).

**Biotop:**

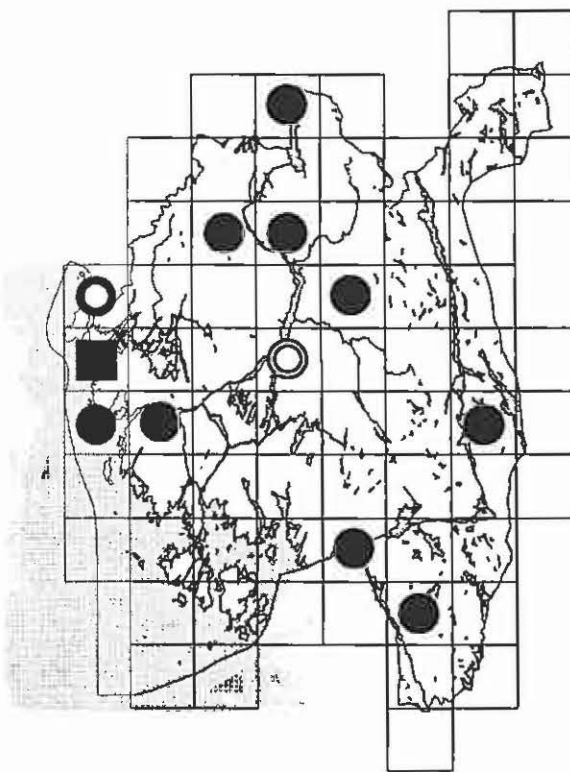
Almemåleren foretrekker skoger med alm, og da gjerne rene løvskoger (Skou 1984). Her i Østfold finner vi den nå allikevel ved mange forskjellige biotopstyper.

**Næringsplante:**

Larven lever vanligvis på alm (Skou 1984), men kan muligens også bruke or (Leif Aarvik, pers. med.).

**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensættet	7.7.1997	1	Leg: A. Bakke, T. Kvamme & L. Aarvik
Askim	Ilen	11.7.1997	1	Leg: Steinar Pedersen
Askim	Kykkelsrud	14.6.1997	5+	Leg: Per Tangen
Askim	Løken	27.7.1996	1	Leg: Per Tangen
Halden	Fredriksten	6.8.1991	1	Leg: Per Tangen
Halden	Osdalen	28.6.1987	1	Leg: Svein Svendsen
Moss	Jeløya	28.6.1910	3	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya-Alby	11.6.1997	100+	Leg: Claus Christiansen, Per Tangen
Moss	Jeløya-Ramberg	29.6.1908	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya-Refsneskrona	3.7.1954	3	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Moss	Jeløya-Rossnes	17.7.1908	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Rakkestad	Holøsåsen	14.7.1995	1	Leg: Per Tangen



Rygge	Sildebogen	24.6.1995	1	Leg: Leif Aarvik
Råde	Missingmyr	22.6.1998	1	Leg: Roar Frølandshagen
Sarpsborg	Varteig	Juli 1917	2	Leg: Emil Barca (ZMO)
Trøgstad	Båstad-Fjell	2.6.1990	2	Leg: Per Tangen

#### Kommentar:

Almemåleren er ikke angitt fra Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Arten ser ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket sommeren 1908, da Emil Barca forteller at han tok to eksemplarer av denne sjeldne arten på Jeløya i Moss kommune (Barca 1910). Disse to eksemplarene finner vi nå på Zoologisk Museum i Oslo, da sammen med ytterligere fem eksemplarer som Barca har funnet noe seinere ved lokaliteter på Jeløya og i Varteig.

Her hos oss ser det ut til at almemåleren har vært fåtallig og sjelden siden århundreskiftet, da Barca oppdaget den for første gang her hos oss. Arten har allikevel blitt registrert mange steder i Østfold de siste ti åra, og den kjennes nå både fra kystnære lokaliteter og også fra de indre delene av fylket. Sommeren 1997 så ut til å være et fantastisk godt år for denne lille måleren, og ved lysfangster på gode lokaliteter som f. eks. på Jeløya ved Moss, kunne mange titalls eksemplarer dukke opp på lakenet i løpet av en natt. Svært mange entomologer fikk oppleve gode og tallrike bestander av denne ellers så fåtallige måleren på mange forskjellige lokaliteter denne sommeren, og arten har også vært relativt tallrik nå i 1998.

Trusselen mot denne artens fremtid ligger først og fremst i den nylig oppdagede almesyken, som nå ser ut til å skulle utrydde store deler av almebestanden her i landet (Hansen & Aarvik, i trykk).

#### Trusler:

Almesyke, avvirkning av almeskog og annet som fjerner næringsplanten.

#### Forvaltningsoppgave:

Holde bestandsutviklingen under oppsikt ved regelmessig registreringsaktivitet.

#### ØSTFOLDSTATUS: Sårbar (V)

### GRÅ KJERRMÅLER

HYDRELIA SYLVATA D&S, 1775

#### Utbredelse globalt:

Den grå kjerrmåleren er funnet fra Japan og Sakhalin gjennom Amur- og Ussuriområdene til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til Alpene. Arten er for det meste vanlig gjennom store deler av Danmark, mens den er mer sjelden i deler av Syd-Sverige og også lengst sør i Finland (Skou 1984).

#### Utbredelse i Norge:

Måleren har en begrenset utbredelse her i landet, og opptrer relativt sjeldent på Østlandet. Her kjennes den fra fylkene Telemark, Vestfold, Buskerud, Hedmark, Oppland, Akershus og Østfold. Arten er forøvrig også funnet i de indre delene av Hordaland fylke (Skou 1984, Leparb's database).

#### Biotop:

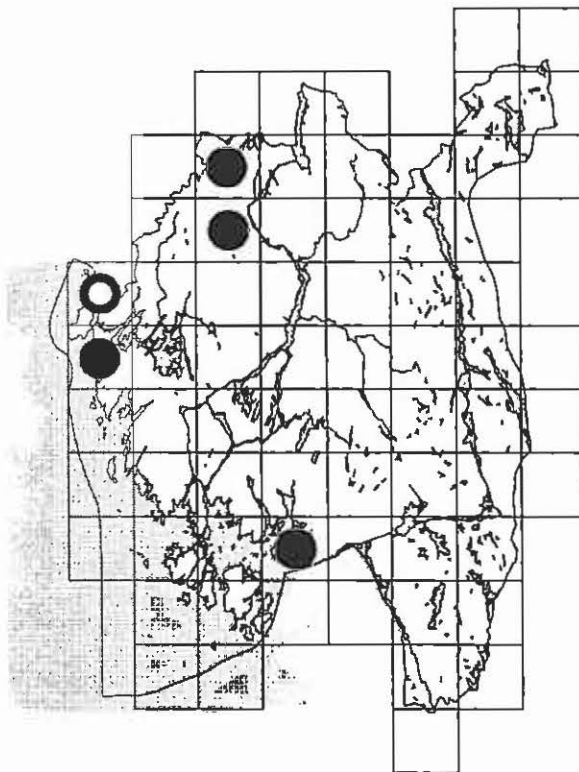
Den grå kjerrmåleren kan finnes i skoger og kratt med fuktig jordbunn (Skou 1984).

#### Næringsplante:

Larven lever på or og forskjellige arter innen pilefamilien (Skou 1984).

#### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Kykkelsrud	6.7.1997	1	Leg: Per Tangen
Hobøl	Foss	1.7.1986	1	Leg: Jac. Fjelldalen (NISK)
Moss	Jeløya-Alby	12.6.1997	10+	Leg: Per Tangen, Claus Christiansen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	Juli 1952	2	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Sarpsborg	Skjeberg-Grimstøy	8.8.1985	1	Leg: Thor Jan Olsen



**Kommentar:**

Den grå kjerrmåleren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1952, da Martin Grude-Nielsen tok to eksemplarer på Jeløya i Moss kommune (ZMO). Arten er allikevel ikke angitt fra fylket tidligere, hverken i Opheims kataloger over sommerfuglers utbredelse i Norge eller av Peder Skou i hans målerbok (Opheim 1972, Skou 1984). På bakgrunn av dette ble den da også feilaktig publisert som ny for fylket i nyere tid, da måleren ble oppdaget på Grimsøy i Sarpsborg kommune sommeren 1985 (Tangen & Pettersen 1995). En mulig årsak til at denne arten ikke har kommet med i tidligere publikasjoner kan være dens tilsynelatende store likhet med en annen måler; *Venusia cambrica*, og at den grå kjerrmåleren da enten har blitt oversett i museets store samling eller at det har oppstått identifikasjonsproblemer. Den grå kjerrmåleren kjennes nå fra et fåtall lokaliteter her i fylket, og den er funnet både ved kysten og i innlandet. Likheten med den nærstående slektningen kan muligens ha ført til at måleren har blitt noe oversett og underrapportert her i Østfold, men inntil vi vet mer om dette bør arten allikevel regnes som meget sjelden.

Måleren har en relativt begrenset utbredelse i Norden og det nevnes også at den har hatt en viss tilbakegang i flere av våre naboland (Skou 1984), så det er all grunn til å være oppmerksom på denne uanselige og relativt småvokste målerarten. Her hos oss har vi kun funnet den tallrikt på Jeløya, og arten er f. eks. ikke kjent fra den godt undersøkte lokaliteten på Asmaløya i Hvaler kommune (Fjellstad 1996). Dette tyder på at måleren er svært lokal, og siden den er funnet både i tørre og varme kystområder og på mer fuktige og kjølige innlandsbiotoper kan det ikke være rene klimatiske forhold som begrenser utbredelsen.

**Trusler:**

Hogst og rydding av løvskog på fuktige biotoper.

**Forvaltningsoppgave:**

Sikre bestandene på Søndre Jeløy og ved Kykkelsrud, da spesielt mot den pågående hogsten ved den begrensede og fuktige biotopen i Kykkelsrudområdet.

**ØSTFOLDSTATUS:** Hensynskrevende (V+)

**LEDDVEDTUNGEMÅLER**

TRICHOPTERYX POLYCOMMATA D&S, 1775

**Utbredelse globalt:**

Leddvedtungemåleren er funnet fra Kaukasusområdet gjennom europeisk Russland til Vest-Europa. I Europa kjennes den fra de nordlige delene av Fennoskandia til Alpene. Arten er ikke funnet i Danmark, mens den er lokal og sjelden i de midtre delene av Sverige. Måleren er også sjelden innenfor utbredelsesområdet i deler av Syd-Finland (Skou 1984, Svensson 1994).

**Utbredelse i Norge:**

Måleren er forholdsvis sjelden her i landet, og så langt er den kun funnet på spredte lokaliteter i fylkene Hordaland, Rogaland, Telemark, Buskerud, Oppland, Hedmark, Akershus og Østfold (Leparb's database).

**Biotop:**

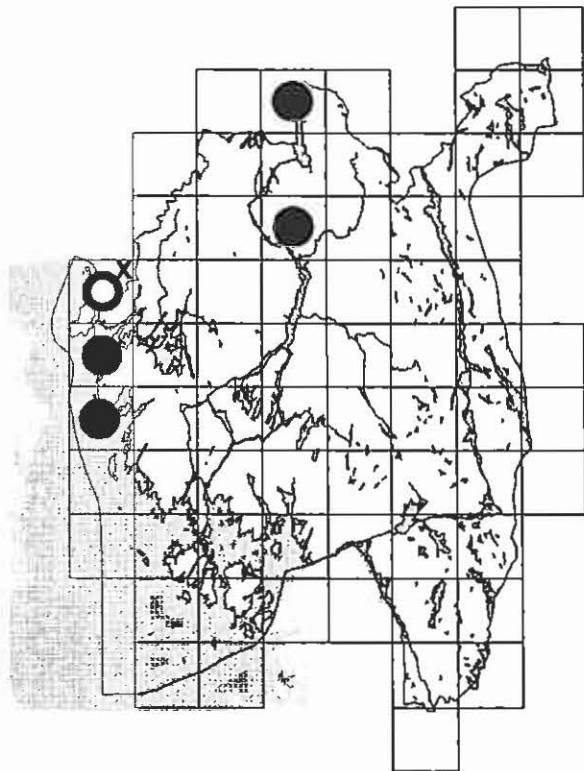
Leddvedtungemåleren kan finnes i løvskoger (Skou 1984). I Indre Østfold finnes den vanligvis i blandingsskoger med både bar- og løvtrær, og gjerne da med mange gamle og nesten utgåtte løvtrær på fuktig jordbunn og med tett og krattlignende undervegetasjon. I tillegg til dette er arten også funnet i mer edelløvskogspregede områder ved kysten her hos oss.

**Næringsplante:**

Larven lever på leddved (Skou 1984).

**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Eidsberg	Berg skog	29.4.1997	10+	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Alby	14.4.1997	10+	Leg: Per Tangen, Claus Christiansen o. a.



Moss	Jeløya-Refsneskrona	18.4.1953	7	Leg: M. Opheim, M. Grude-Nielsen
Moss	Jeløya-Skovly	4.5.1908	3	Leg: Emil Barca (ZMO)
Rygge	Sildebogen	16.5.1982	1	Leg: Fred Midtgaard
Trøgstad	Båstad-Fjell	2.4.1990	10+	Leg: Per Tangen

#### Kommentar:

Leddvedtungemåleren ble registrert for første gang i Norge og Østfold fylke våren 1908, da tre eksemplarer ble funnet av Emil Barca på Jeløya i Moss kommune (Barca 1910). Disse eksemplarene står nå i samlingene til Zoologisk Museum i Oslo, og her finner vi også ytterligere syv individer som er tatt på Jeløya endel år etter Barcas registreringer. Av disse har Magne Opheim har tatt et eksemplar 18. april 1953, og noen dager seinere fikk også Martin Grude-Nielsen sin første registrering av denne arten fra øya. Grude-Nielsen har forøvrig også registrert leddvedtungemåleren videre utover gjennom 1950-tallet, og på museet står det tilsammen seks eksemplarer som han har funnet på denne lokaliteten.

Vi har fremdeles svært få kjente lokaliteter av denne litt spesielle måleren her i fylket, men positivt nok har arten fremdeles en god og reproduserende bestand på Jeløya hvor den ble funnet for første gang i Norge. De to andre kjente lokalitetene med relativt gode bestander finner vi i Indre Østfold, og begge disse biotopene er i likhet med Jeløya preget av gammel og grovvokst løvskog på fuktig jordbunn. Utover dette foreligger det et mer sporadisk funn fra kystområdene i Rygge kommune, og ved denne lokaliteten har ikke måleren blitt funnet etter den oppgitte enkeltregistreringen (Leif Aarvik, pers. med.).

Leddvedtungemåleren ser alltid ut til å opptre meget lokalt på de kjente levestedene, men den kan allikevel være relativt tallrik inne på selve lokaliteten. Det er således ikke uvanlig å finne et titalls eksemplarer på lyslokking gjennom en gunstig vårnatt med høy nattetemperatur.

#### Trusler:

Fortrinnsvis hogst og rydding i gamle, fuktige løvskogsområder.

#### Forvaltningsoppgave:

Sikre biotopene ved Berg skog, Fjell gård og på Søndre Jeløy mot omfattende hogst og rydding.

**ØSTFOLDSTATUS:** Hensynskrevende (V+)

## GRØNN TUNGEMÅLER

ACASIS VIRETATA Hubner, 1799

#### Utbredelse globalt:

Den grønne tungemåleren er funnet fra Japan og Taiwan, Kina, Amur- og Ussuriområdene og den sørlige delen av Sibir til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til Alpene. Arten opptrer lokalt og enkeltvis i deler av Danmark, mens den ofte er sjelden i Syd-Sverige, hvor den også er funnet sporadisk videre nordover langs østkysten. I Finland er måleren også sjelden i den sørlige delen av landet (Skou 1984).

#### Utbredelse i Norge:

Måleren er temmelig sjelden her i landet, og så langt kjennes den fra Østlandet og Sørlandet. Dessuten er den også funnet på Vestlandet, og her er den tatt opp til Møre og Romsdal (Skou 1984, Leparb's database).

#### Biotop:

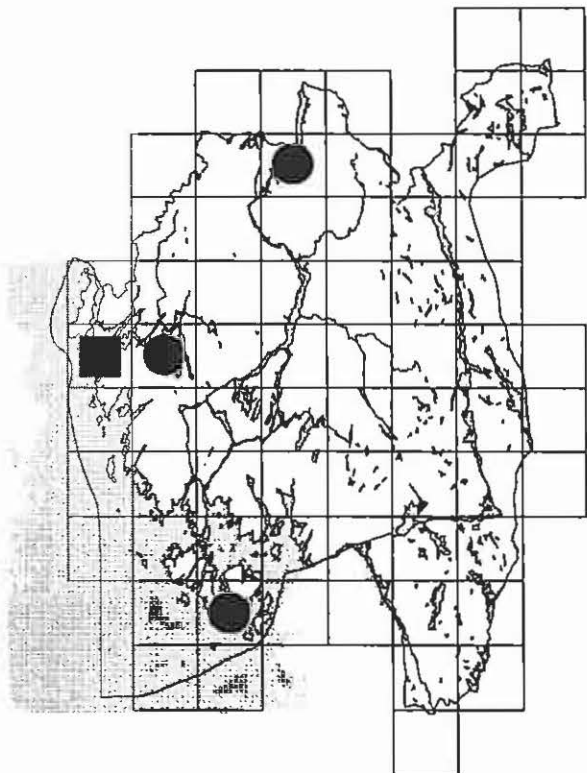
Den grønne tungemåleren kan finnes i fuktige skoger og kratt (Skou 1984). Her i Indre Østfold har vi også funnet den ved et tørt og glissent furuskogsområde, da med undervegetasjon bestående av forskjellige lyngarter.

#### Næringsplante:

Larven lever på rogn, trollhegg og spirea (Skou 1984).

#### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Skanshytta	16.5.1998	1	Leg: Per Tangen



Hvaler	Asmaløya-Huser	12.5.1996	1	Leg: Claus Christiansen
Moss	Jeløya-Alby	2.6.1997	4	Leg: Claus Christiansen, Per Tangen
Moss	Moss	15.5.1911	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Rygge	Evje-Kaialunden	7.6.1998	1	Leg: Eivind Sørnes
Råde	Grimstad	26.5.1996	1	Leg: Eivind Sørnes

#### Kommentar:

Den grønne tungemåleren er ikke angitt for Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Arten ser ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket av Emil Barca, som forøvrig omtaler denne måleren som sjelden ved Moss (Barca 1923). På Zoologisk Museum i Oslo finnes det kun et eksemplar av denne arten fra Østfold, og det er ganske riktig tatt av Barca i Moss sommeren 1911.

Som det vil gå frem av lokalitetslista kjenner vi foreløpig bare til et titalls eksemplarer av denne måleren fra Østfold fylke. De aller fleste av registreringene er fra kystnære områder, og utfra disse kan det se ut til at arten har lokale og fåtallige bestander fra Råde i sør til Jeløya i nord. Fra de indre delene av fylket kjennes måleren fra Skansehytta i Askim kommune, der det nylig ble fanget et nyklekt individ på denne relativt tørre og kystpregede furuskogsbiotopen. Dette eksemplaret kan muligens ha kommet trekkende fra en nærliggende og mer fuktig løvskogsbiotop som ligger noen hundre meter unna, og hvor lokaliteten harmonerer mer med bostedene til de kjente forekomstene ved kysten. Den grønne tungemåleren er en vakker og særpreget art som ikke burde kunne overses. Arten kommer i alle fall i begrenset mengde til lyslokking, siden alle de fire kjente eksemplarene fra Alby på Jeløya ble tatt gjennom en kort periode i den første halvdel av juni 1997.

#### Trusler:

Barskogsplanting, rydding og hogst på kjente lokaliteter.

#### Forvaltningsoppgave:

Sikre de kjente forekomstene ved kysten og også ved innlandslokaliteten Skansehytta i Askim kommune, da ved å forhindre omfattende hogst av løvtrær og kjerr ved biotopene.

#### ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)

## OSPETANNSPINNER

NOTODONTA TORVA Hubner, 1803

#### Utbredelse globalt:

Ospetannspinneren er funnet fra Japan til Vest-Europa. I Europa kjennes den fra de midtre og nordlige delene av Fennoskandia til Pyreneene, Sentral-Europa, Italia og Balkan. Arten mangler innenfor store deler av dette utbredelsesområdet og er således også relativt nylig funnet i Danmark. Spinneren er ganske sjelden i Sverige, hvor den er funnet fra Småland til Luleå, og den er heller ikke vanlig i Finland (Rougeot & Viette 1980, Svensson & al. 1994).

#### Utbredelse i Norge:

Spinneren ser ut til å være forholdsvis sjelden her i landet, men den er etterhvert blitt funnet spredt over et ganske stort område i Syd-Norge. Så langt kjenner vi den fra fylkene Møre og Romsdal, Hordaland, Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Buskerud, Oppland, Hedmark, Akershus og Østfold. Den er videre funnet både ved kysten og i innlandet (Leparb's database).

#### Biotop:

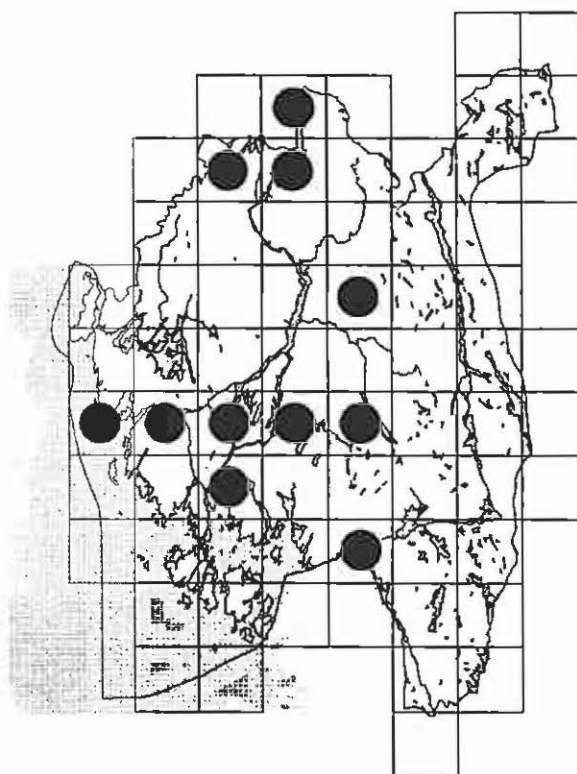
Ospetannspinneren foretrekker trebevokste områder, og da spesielt litt kjølige og fuktige steder i innlandet (Rougeot & Viette 1980).

#### Næringsplante:

Larven lever på bjørk og osp (Rougeot & Viette 1980).

#### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Skansehytta	23.5.1998	20+	Leg: Per Tangen, Steinar Pedersen





Fredrikstad	Rolvøy-Enga	2.7.1986	1	Leg: Jan Ingar Iversen Båtvik
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	15.5.1993	1	Leg: Per Tangen
Halden	Fredriksten	18.5.1990	4	Leg: Per Tangen, Thor Jan Olsen
Hobøl	Knappestad-Ton	2.8.1998	1	Leg: Morten Pedersen
Rakkestad	Holøsåsen	15.7.1995	1	Leg: Per Tangen
Rygge	Larkollen	25.6.1995	1	Leg: Sigurd Andreas Bakke
Rygge	Sildebogen	20.7.1998	1	Leg: Leif Aarvik
Sarpsborg	Kurland	15.7.1998	1	Leg: Egil Michaelsen
Sarpsborg	Skjebergdal	8.8.1988	1	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Tune-Solli	31.5.1998	1	Leg: Egil Michaelsen
Sarpsborg	Tune-Råkil	23.5.1995	1	Leg: Thor Jan Olsen
Trøgstad	Båstad-Fjell	11.5.1990	4	Leg: Per Tangen

#### **Kommentar:**

Ospetannspinneren ble funnet for første gang i Norge allerede så tidlig som i 1890, da W. M. Schøyen tok den ved Søndre Aurdal i Valdres (Schøyen 1887). Arten ser først ut til å ha blitt funnet i Østfold fylke nesten hundre år etter denne registreringen, da den tilfeldig ble tatt i ei lysfelle på Rolvsøy ved Fredrikstad sommeren 1986 (Jan Ingar I. Båtvik, pers. med.). To år etter dette ble ospetannspinneren også funnet ved Skjebergdal i Sarpsborg kommune, da av Thor Jan Olsen (Olsen 1990).

Etter disse to registreringene på 1980-tallet har ospetannspinneren blitt funnet på et titalls nye lokaliteter med spredning over store deler av fylket. I de kystnære kommunene opptrer arten som regel fåtallig eller enkeltvis, mens den ser ut til å være mer stabil og tallrik på lokaliteter i de indre delene av Østfold. Alle enkeltfunnene kan forøvrig bety at spinneren kan ha en tendens til å vandre noe bort fra sine opprinnelige biotoper, siden det også nylig har vist seg at den opptrer relativt tallrik på kjernelokalitetene. Ved Skansehytta i Askim kommune, hvor vi har noe av det typiske innlandsterrenget blandet med et glissent og kystpreget område, ble det sett flere titalls eksemplarer av denne relativt sjeldne arten gjennom et par netter med lyslokking våren 1998. Kanskje var dette noe tilfeldig og beroende av spesielt gunstige og milde vårnetter og også en for året tallrik bestand, men det viser i alle fall at spinneren kan være tallrik på gode lokaliteter når forholdene blir lagt til rette for dette. Ospetannspinneren har forøvrig ikke blitt funnet ved to andre permanente lyslokkinger i tilsvarende terreng noen kilometer, da hverken i 1997 eller i 1998, så den eventuelle vandringen bort fra kjernelokalitetene må i alle fall være noe tilfeldig.

#### **Trusler:**

Fortrinnsvis hogst av gammel ospeskog på innlandslokaliteter med gode bestander av denne spinneren.

#### **Forvaltningsoppgave:**

Sikre gode bestander, slik som ved Skansehytta, Fjell gård og Fredriksten festning, da ved å forhindre omfattende hogst av gammel ospeskog på disse lokalitetene.

**ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)**

## PRAKTTANNSPINNER

NOTODONTA TRITOPHUS D&S, 1775

### Utbredelse globalt:

Prakttannspinneren er funnet fra Armenia til Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til den Iberiske halvøy og fra England til Svartehavet. Arten er utbredt, men allikevel relativt sjelden i Danmark, og den er også forholdsvis sjelden innenfor utbredelsesområdet i de sørlige delene av Sverige og Finland (Hoffmeyer 1974, Rougeot & Viette 1980, Svensson & al. 1994).

### Utbredelse i Norge:

Spinneren har en begrenset utbredelse og er relativt sjelden her i landet. Arten har allikevel blitt funnet både langs kysten og i noe mer innlandspregede områder. Den kjennes nå fra fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold (Leparb's database).

### Biotop:

Prakttannspinneren foretrekker skogsområder og enger med god bestand av osp (Rougeot & Viette 1980).

### Næringsplante:

Larven lever på osp, selje og bjørk (Rougeot & Viette 1980).

### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Kykkelsrud	10.8.1997	1	Leg: Per Tangen
Askim	Skanshytta	29.5.1997	2	Leg: Per Tangen
Eidsberg	Berg skog	20.6.1997	1	Leg: Steinar Pedersen
Halden	Fredriksten	21.6.1990	1	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	7.5.1990	2	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Rygge	Sildebogen	30.5.1998	1	Leg: Leif Aarvik
Råde	Grimstad	29.5.1997	1	Leg: Eivind Sørnes

### Kommentar:

Prakttannspinneren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke våren 1990, da den ble tatt av Bjørn Magne Fjellstad ved Huser i Hvaler kommune. Like etter denne første noteringen ble det også funnet et eksemplar under de sterke lampene på Fredriksten festning i Halden kommune, og dette individet ble seinere feilaktig publisert som første funn i fylket (Tangen 1991).

Siden disse registreringene har prakttannspinneren blitt funnet fåtallig på endel nye lokaliteter her i fylket, da både i kystnære områder og også i de indre delene av Østfold. Denne vakre spinneren ser allikevel ut til å være meget sjelden her hos oss, og de fleste av registreringene dreier seg kun om enkeltfunn. Dette betyr sannsynligvis at våre bestander er begrensede og små, siden det f. eks. ved en god lokalitet i Ski kommune har blitt funnet mange titalls individer ved lyslokking de siste tre åra (Finn Johannesen, pers. med.). Prakttannspinneren kan nok muligens også vandre endel omkring i områder hvor den har en liten bestand, noe som da også kan forklare hvorfor den ett år dukker på en lokalitet hvor den så ikke blir funnet igjen neste år.

Spinneren ser videre ut til å ha en meget lang flyvetid, noe som ble synliggjort da det sommeren 1997 ble funnet to nyklekte eksemplarer i Askim kommune med nesten to og en halv måneds mellomrom, og det på lokaliteter som i avstand ikke var altfor langt fra hverandre.

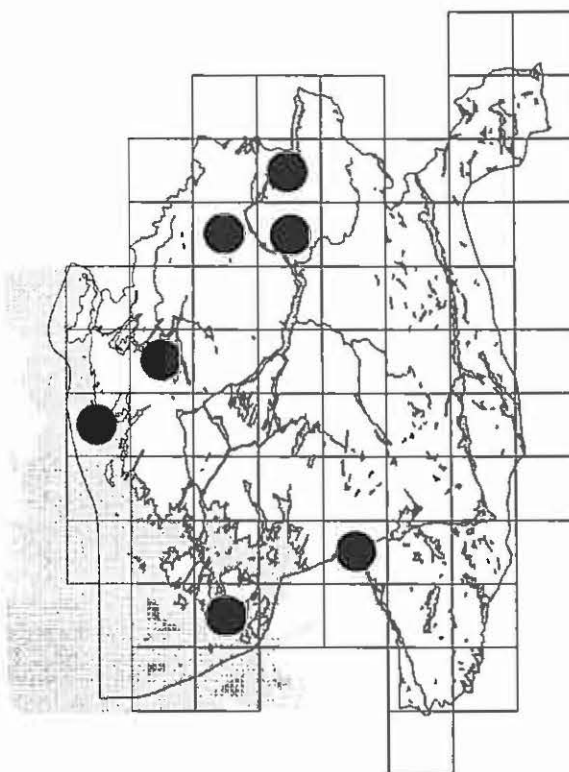
### Trusler:

Fortrinnsvis hogst av gammel ospeskog på kjente lokaliteter.

### Forvaltningsoppgave:

Sikre de kjente bestandene, slik som f. eks. ved Skanshytta i Askim og ved Huser på Asmaløya, da mot omfattende hogst av gammel bjørke- og ospeskog.

**ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)



## ORANGE VÅRTANNSPINNER

ODONTOSIA SIEVERSI Menetries, 1858

### Utbredelse globalt:

Den orange vårtannspinneren kjennes fra de østlige delene av europeisk Russland til de midtre delene av Fennoskandia. Arten er ikke funnet i Danmark, mens den er utbredt gjennom det meste av Sverige og også i den sørlige halvdel av Finland. Innenfor dette utbredelsesområdet opptrer den allikevel ofte lokalt (Rougeot & Viette 1980, Svensson & al. 1994).

### Utbredelse i Norge:

Spinneren opptrer ofte lokalt, men har etterhvert blitt funnet ganske mange steder i Syd-Norge. Så langt kjenner vi den fra fylkene Sogn og Fjordane, Hordaland, Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Oppland, Hedmark, Akershus og Østfold (Leparb's database). Arten ser ut til å ha sine beste og mest tallrike bestander i noe avstand fra kysten.

### Biotop:

Den orange vårtannspinneren kan finnes ved litt kjølige og fuktige innlandsområder med gode bestander av gammel bjørkeskog, og den flyr både i tett og glissen bar- og løvskog. Biotopene kan gjerne være i forbindelse med litt åpne områder, slik som f. eks. myrer, hogstflater, dyrket mark eller enger.

### Næringsplante:

Larven lever på bjørk (Rougeot & Viette 1980).

### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensættet	28.4.1997	1	Leg: A. Bakke, T. Kvamme & L. Aarvik
Askim	Skanshytta	23.4.1998	20+	Leg: Per Tangen, Claus Christiansen
Eidsberg	Berg skog	29.4.1997	1	Leg: Per Tangen
Halden	Fredriksten	27.4.1993	1	Leg: Per Tangen
Marker	Kisselbergmosen	1.5.1998	1	Leg: Per Tangen
Rømskog	Venås	1.5.1998	4	Leg: Per Tangen
Sarpsborg	Skjebergdal	24.4.1993	1	Leg: Thor Jan Olsen
Spydeberg	Lyseren-Kleiva	24.4.1998	3	Leg: Per Tangen & Steinar Pedersen
Spydeberg	Lyseren-Vatn	22.4.1998	4	Leg: Steinar Pedersen
Trøgstad	Båstad-Fjell	23.3.1990	30+	Leg: Per Tangen
Våler	Svinndal	1.5.1986	10+	Leg: Bjørn Arve Sagvolden

### Kommentar:

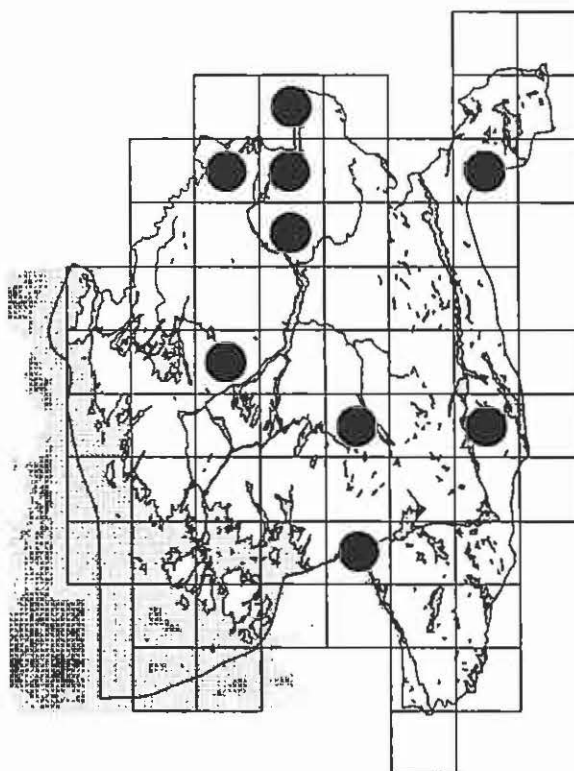
Den orange vårtannspinneren ble funnet for første gang i Norge ved Sønsterud i Hedmark fylke våren 1956. Arten ser videre ut til å ha blitt registrert for første gang i Østfold fylke våren 1986, da Bjørn Sagvolden tok den ved Svinndal i Våler kommune (Opheim 1958, Olsen 1990).

Siden dette har den orange vårtannspinneren blitt funnet på endel nye lokaliteter her i Østfold, og ved flere av disse har det vist seg at den har forholdsvis stabile og tallrike bestander. Spinneren er allikevel meget lokal, og den ser heller ikke ut til å ha evnen til å bevege seg noe særlig bort fra de kjente lokalitetene. Det kan også virke som om den unngår de ytterste kystområdene, og arten ser da forøvrig ut til å ha sine mest stabile og tallrike bestander i de indre delene av Østfold.

Den orange vårtannspinneren kommer villig til lyslokking, og et titalls eksemplarer på lakenet er således ingen umulighet gjennom en gunstig vårkveld, da vel å merke på en god biotop med endel gamle bjørker.

### Trusler:

Hogst av gamle bjørketrær på begrensede biotoper hvor arten har en bestand.



### Forvaltningsoppgave:

Sikre de kjente og lokale bestandene, slik som f. eks. ved Skansehytta, langs Lyseren og på Fjell gård, da mot omfattende hogst av gammel bjørkeskog.

**ØSTFOLDSTATUS:** Hensynskrevende (V+)

## FJÆRTANNSPINNER

PTILOPHORA PLUMIGERA D&S, 1775

### Utbredelse globalt:

Fjærtannspinneren er funnet fra Japan og videre østover til Vest-Europa. I Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til den Iberiske halvøy, og videre fra de sørlige delene av England til områdene ved Svartehavet. Arten har en sørlig og begrenset utbredelse i Danmark og Sverige, mens den relativt nylig har blitt funnet i Finland (Hoffmeyer 1974, Rougeot & Viette 1980, Svensson & al. 1994).

### Utbredelse i Norge:

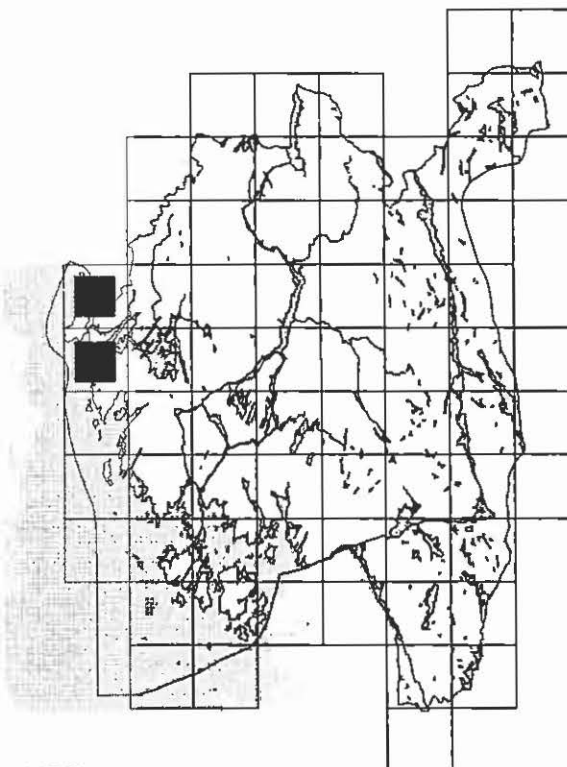
Spinneren er sjelden og har en begrenset utbredelse her i landet. Så langt kjennes den kun fra kystnære områder, og den er funnet i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold (Leparb's database).

### Biotop:

Her i landet finnes fjærtannspinneren vanligvis i svært kystnære løvskogsområder, og disse bør da ha rikelige forekomster av naverlønn.

### Næringsplante:

Larven lever vanligvis på naverlønn, men den kan også bruke bjørk eller arter innen pilefamilien (Rougeot & Viette 1980).



Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Alby	26.10.1996	80+	Leg: Per Tangen o. a.
Moss	Jeløya-Kubberød	Oktober 1969	30+	Leg: Bjørn Richard Eriksen
Moss	Jeløya-Refsnes	26.10.1996	1	Leg: Eivind Sørnes
Moss	Jeløya-Refsneskrona	13.10.1952	6	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)

### Kommentar:

Fjærtannspinneren er ikke nevnt fra Østfold fylke i noe av det materialet som er tilgjengelig fra perioden før 1923 (Schøyen 1893, Barca 1910-1923, osv.). Den ser ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket høsten 1952, da Martin Grude-Nielsen tok den på Jeløya i Moss kommune. På Zoologisk museum i Oslo står det seks eksemplarer fra denne lokaliteten, som alle er samlet av Grude-Nielsen på 1950-tallet.

Som den foreløpig eneste kjente lokalitet i Østfold holder denne arten fremdeles stand med en stabil og ofte tallrik bestand ute på Søndre Jeløy. Arten flyr meget seint på året og er til og med blitt funnet på Jeløya i desember måned, da etter flere relativt lange kuldeperioder. Det kan se ut til at fjærtannspinneren gjerne vil ha litt frost og kulde før den aktivt setter i gang sin flyveperiode som imago, da så fort det blir mildvær igjen etter seinhøstens ofte kortvarige snø- og kuldeperioder.

Fjærtannspinneren er ikke spesielt tiltrukket av sterkt lys. Jeg hadde høsten 1996 forsøkt fem netter med 400 watts lysstyrke midt i artens flyvetid, og dette gav tilslutt et eksemplar inn på lakenet. Den femte av disse kveldene hadde jeg selskap av et par ivrige ungdommer som drev innsamling til en oppgave de hadde i forbindelse med sin utdanning. Av mangel på spennende arter sendte jeg disse bort til utelampene ved Alby gård, mens jeg selv satt midt inne i lønneskogen like ved med mitt laken og kraftige lys. Noen minutter seinere kom disse tilbake med fire flotte eksemplarer av denne sjeldne spinneren, og alle disse var da plukket under gårdens utelamper med 60 watts styrke. Jeg byttet da raskt lyspære på mitt eget fangstutstyr og senket lysstyrken til 250 watt, og da med såkalt blandingslys i stedet for det kraftige kvikksølvlyset, og i løpet av den neste timen kom det bortimot tyve eksemplarer av fjærtannspinneren inn på lakenet. Et nytt forsøk med denne svakere lysstyrken på en gunstig og mild høstnatt

noen dager seinere, gav bortimot femti eksemplarer av denne arten inn på lakenet i løpet av en drøy time, så det virker helt opplagt at lysstyrken betyr relativt mye for å kunne registrere tallrikheten til fjærtannspinneren. Spinneren burde forøvrig også kunne finnes i området rundt Halden sentrum, så som f. eks. ved Fredriksten festning, der det er gode bestander av næringsplanten. Her er de fastmonterte lampene som vi vanligvis har brukt til innsamling, og som er satt opp for å belyse festningsområdet, egentlig altfor sterke til at vi har noen særlig mulighet for få fjærtannspinneren inn til disse. Plassering av mobilt fangstutstyr med svakt lys i et av nærområdene, hvor en da ikke blir altfor forstyrret av det sterke lyset på festningen, burde raskt kunne gi svar på om denne spinneren virkelig finnes her.

**Trusler:**

Hogst av næringsplanten på kystnære biotoper, i Østfold fortrinnsvis på Jeløya.

**Forvaltningsoppgave:**

Sikre bestandene på Søndre Jeløy, da mot omfattende hogst av lønn i dette området.

**ØSTFOLDSTATUS: Sårbar (V)**

**HVIT GAFFELSTJERT**

*FURCULA BICUSPIS* Borkhausen, 1790

**Utbredelse globalt:**

Den hvite gaffelstjerten kjennes kun fra Europa, og her flyr den vanligvis lokalt og sjeldent fra de sørlige delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er ofte tallrik, men har allikevel en noe begrenset utbredelse i Danmark. I Sverige er spinneren funnet i den sørlige halvdel av landet, og videre derfra et stykke opp langs østkysten mot Bottenvika. Arten er også kjent fra den sørlige delen av Finland, og også her er den funnet i de vestlige kystområdene opp mot Bottenvika (Hoffmeyer 1974, Rougeot & Viette 1980).

**Utbredelse i Norge:**

Spinneren har en begrenset utbredelse her i landet, og arten opptrer vanligvis fåtallig i kystnære områder. Den er så langt funnet i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Buskerud, Hedmark, Akershus og Østfold (Leparb's database).

**Biotop:**

Her i Østfold er den hvite gaffelstjerten hovedsaklig funnet ved varme og kystnære biotoper, og fellesnevneren for disse er vanligvis gode bestander av løvskog.

**Næringsplante:**

Larven lever på forskjellige løvtrær, slik som f. eks. bjørk, or, bøk og osp (Rougeot & Viette 1980).

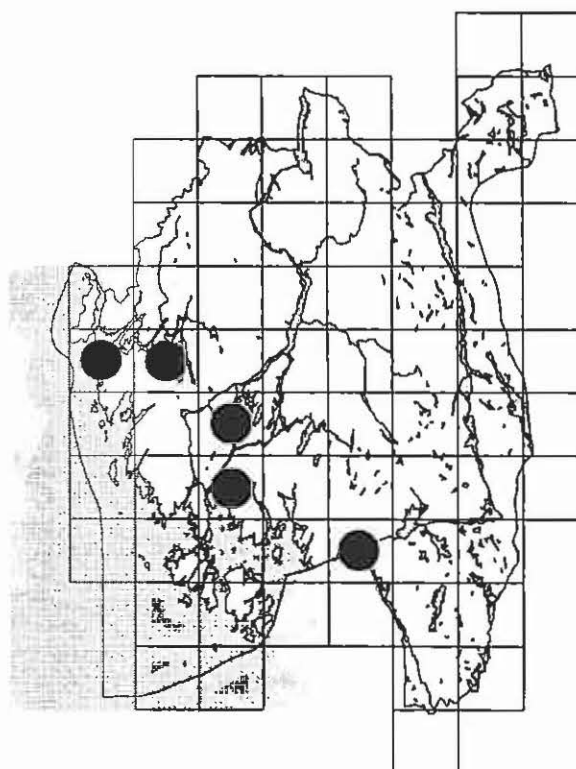
**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Rolvøy-Enga	16.6.1986	1	Leg: Jan Ingar Iversen Båtvik
Halden	Fredriksten	5.6.1989	20+	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Alby	27.6.1987	2	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Råde	Grimstad	20.6.1997	1	Leg: Eivind Sørnes
Sarpsborg	Tune-Råkil	5.6.1993	1	Leg: Thor Jan Olsen

**Kommentar:**

Den hvite gaffelstjerten er ikke oppgitt fra Østfold fylke i Magne Opheims katalog over norske sommerfuglers utbredelse fra 1958. Arten ser ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket sommeren 1986, da det ble tatt et eksemplar i ei lysfelle på Rolvøy i Fredrikstad kommune (J. I. I. Båtvik, pers. med., Leparb's database).

Den hvite gaffelstjerten virker meget sjelden her i Østfold, og er kun funnet sporadisk på et fåtall kystnære lokaliteter. Kun ved Fredriksten festning i Halden er arten funnet regelmessig og i et visst antall, da i en periode fra 1989 til 1991. Etter dette her det vært meget begrenset aktivitet ved denne lokaliteten, og dette gjelder da spesielt for det tidsrommet hvor spinneren har sin aktive flyvetid som voksen. Årsaken til dette ligger først og fremst i at den sterke



belysningen på festningsområdet nå blir skrudd av klokken tolv, mens lampene tidligere sto på til klokken to på natten. I lyse forsommernetter er ikke dette lyset lenger effektivt for sommerfuglfangst, og gjennom et tidsrom som strekker seg fra midten av mai til slutten av juli er det nå umulig å gjennomføre registreringer på denne lokaliteten uten medbragt lyslokkingsutstyr. Det er allikevel en klar fordel for deler av insektlivet ved denne spesielle biotopen at disse kraftige lysene nå skrur av før det blir mørkt, slik at de nattaktive sommerfuglene da kan gjennomføre sine oppgaver i fred uten å måtte bli forstyrret hver natt.

Av andre nyere registreringer kjenner vi også et eksemplar fra Grimstad i Råde, men her har det blitt gjennomført regelmessige lyslokkinger gjennom fire sesonger og mye tyder derved på at individet antagelig passerte lyslokkingen ved en tilfeldighet. Det er allikevel ikke usannsynlig at spinneren kan ha lokale bestander i noen av nærområdene, og da antagelig på de tørre og edelløvkogspregede biotopene som vi finner ved kystlinjen noen kilometer unna. Den hvite gaffelstjerten er av utseende lett kjennelig, og både denne og dens to nære slektninger er såpass sjeldne at de ofte blir tatt vare på av entomologer. Ved Fredriksten i Halden var det faktisk den sjeldneste arten som domierte, selv om alle de tre artene ble funnet her i løpet av den tidligere omtalte registreringsperioden. Kanskje er den hvite gaffelstjerten lettere å lokke med sterkt lys ved reproduserende biotoper, siden de to andre artene nå kjennes fra ganske mange lokaliteter i fylket og som regel opptrer relativt fåtallig i forbindelse med lyslokking.

#### Trusler:

Hogst, bebyggelse og annen type ødeleggelse av kystnære løvkoger, spesielt på artens kjente lokaliteter.

#### Forvaltningsoppgave:

Sikre kjente bestander, så som ved Fredriksten i Halden, ved da å forhindre omfattende hogst og rydding av løvskog.

#### ØSTFOLDSTATUS: Hensynskrevende (V+)

### SIGDTEGNET EIKETANNSPINNER

DRYMONIA RUFICORNIS Hufnagel, 1766

#### Utbredelse globalt:

Den sigdtegnede eiketannspinneren er funnet fra Lille-Asia og Armenia til Vest-Europa og Nord-Afrika. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia og videre sørover til områdene ved Middelhavet. Arten er relativt vanlig over det meste av Danmark, mens den er forholdsvis sjelden i de sørøstlige delene av Syd-Sverige. Spinneren har så langt ikke blitt funnet i Finland (Hoffmeyer 1974, Rougeot & Viette 1980, Svensson & al. 1994).

#### Utbredelse i Norge:

Spinneren har en begrenset utbredelse og er vanligvis sjelden her i landet. Arten opptrer vanligvis i svært kystnære områder, og vi kjenner den så langt fra fylkene Hordaland, Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold (Leparb's database).

#### Biotop:

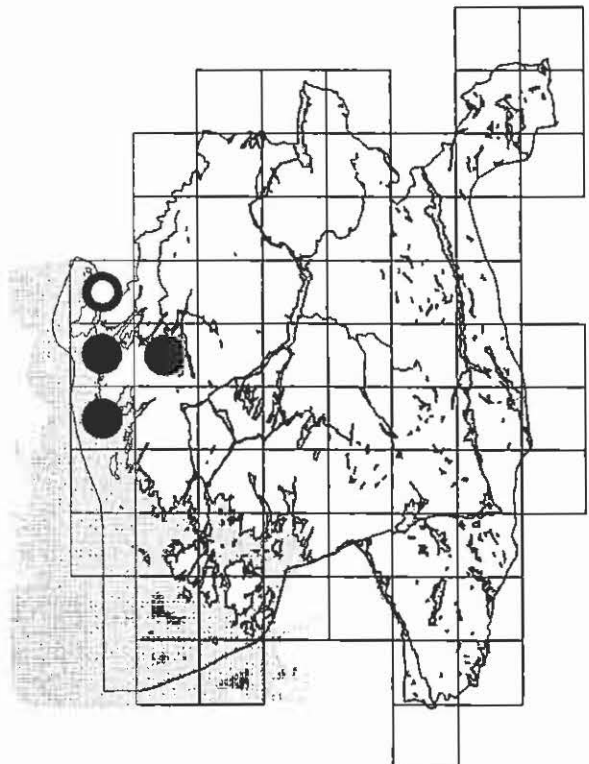
Her i Østfold er den sigdtegnede eiketannspinneren bare funnet i kystnære løvskogsområder, og disse har da gode bestander av gammel eik.

#### Næringsplante:

Larven lever på eik (Rougeot & Viette 1980).

#### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Alby	25.5.1985	20+	Leg: Thor Jan Olsen o. a.
Moss	Jeløya-Grønli	1.6.1997	5+	Leg: Per Tangen & Eivind Sørnes o. a.
Moss	Jeløya-Refsneskrona	20.5.1952	15	Leg: Magne Opheim, M. Grude-Nielsen
Rygge	Sildebogen	15.5.1982	1	Leg: Leif Aarvik
Råde	Sogn (Sognshøy)	31.5.1995	1	Leg: Bjørn Magne Fjellstad



**Kommentar:**

Den sigdtegnede eiketannspinneren ble funnet for første gang i Norge og Østfold fylke våren 1952, da Magne Opheim tok et eksemplar på Jeløya i Moss kommune våren 1952, og etter denne første noteringen ble det funnet mange eksemplarer på lokaliteten her ute de neste åra (Opheim 1958). I samlingene ved Zoologisk Museum i Oslo finner vi hele femten eksemplarer fra Jeløya, og alle er tatt av Magne Opheim og Martin Grude-Nielsen gjennom 1950-tallet.

Denne relativt sjeldne spinneren har fremdeles en reproduserende bestand ute på Jeløya, og arten har her blitt funnet i et begrenset antall ved lyslokking både på 1980-tallet og gjennom de to siste sesongene på 1990-tallet. Arten kjennes videre fra et par lokaliteter i Rygge kommune, men ved disse er den foreløpig kun kjent via enkeltfunn. Vi må allikevel kunne anta at spinneren har reproduserende bestander i nærheten av disse områdene, og sannsynligvis har den også forekomster ved flere av de kystnære eikeskogene her i Østfold.

Den sigdtegnede eiketannspinneren ser forøvrig ut til å komme i noe begrenset grad til lyslokking, da spesielt i perioder med klarvær og litt kjølige forsommernetter og de fleste eksemplarene som har blitt tatt på Jeløya i nyere tid har dukket opp svært så tidlig på kvelden. Spinneren kom da ofte inn til lokkingen som en av de første artene som dukket opp etter at lyset ble tent, og når den kjølige sommernatten tok over kom det ikke flere eksemplarer. Kanskje er dette fenomenet styrt av de kalde forsommernettene som vi nå har hatt de siste to åra, slik at spinneren muligens opptrer på en annen måte i perioder med andre klimatiske forhold på våren.

Den sigdtegnede eiketannspinneren er spesiell av utseende, og arten kan ikke forveksles med andre enn en nærstående og enda sjeldnere slektning som nylig har fått det norske navnet mørk eiketannspinner (*Drymonia dodonaea*). Den mørke eiketannspinneren finner vi på vår offisielle rødliste, og arten er forøvrig også en potensiell art for Østfolds edelløvsogspregede kystområder siden den nylig har blitt funnet i flere av våre nærområder. Denne offisielle rødlistearten er således nylig tatt ved Langangen i Porsgrunn kommune og den ser også ut til å ha blitt funnet like nord for Jeløya, da ved Kroken i Akershus. Ut i fra dette ville det ikke være noen stor overraskelse om også denne sjeldenheten skulle kunne ha lokale bestander her i Østfold.

**Trusler:**

Hogst av kystnær eikeskog.

**Forvaltningsoppgave:**

Sikre bestandene på Søndre Jeløy ved å forhindre hogst av eikeskog i området.

**ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)****STOR BÅTSPINNER**

*BENA BICOLORANA* Fuessly, 1775

**Utbredelse globalt:**

Den store båtspinneren er funnet fra Midt-Østen og Lille-Asia gjennom Kaukasusområdet og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er utbredt, men allikevel ofte lokal og enkeltvis i Danmark. Den er videre også funnet i de sørlige delene av Sverige, men her er den kun lokalt vanlig i de sydøstlige landskapene. I Finland er denne båtspinneren så langt bare funnet på Åland (Skou 1991).

**Utbredelse i Norge:**

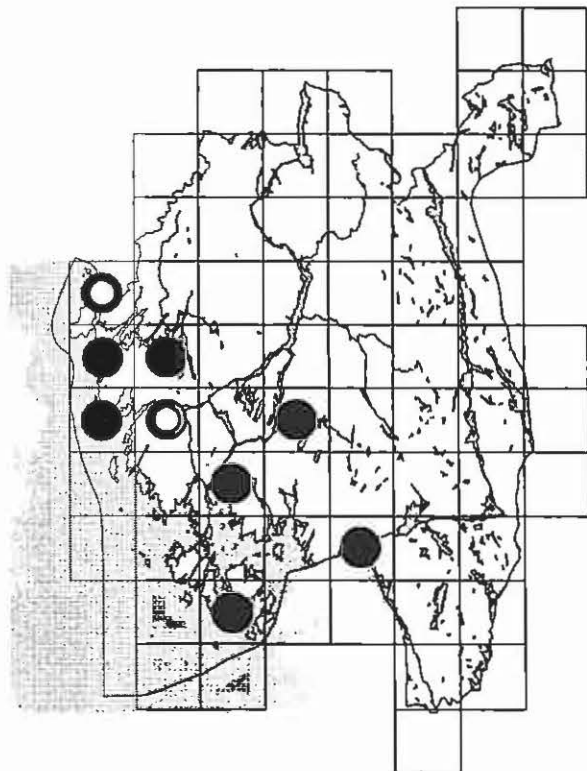
Båtspinneren er sjelden og har en begrenset utbredelse her i landet. Den er kun funnet langs kysten i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold (Skou 1991, Leparb's database).

**Biotop:**

Den store båtspinneren foretrekker områder med eikeskoger og eikekratt, men arten kan også finnes i blandingsløvsogser (Skou 1991).

**Næringsplante:**

Larven lever på eik (Skou 1991)



### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Borge-Nes	1.8.1996	1	Leg: Sidsel Iversby
Halden	Fredriksten	24.7.1991	10+	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Brattestø	17.7.1995	5+	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	4.7.1993	30+	Leg: Rune Christensen o. a.
Moss	Jeløya-Refsneskrona	18.8.1958	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Rygge	Ekeby	17.8.1996	1	Leg: Rune Christensen
Rygge	Larkollen	6.8.1995	1	Leg: Claus Christiansen
Råde	Grimstad	10.8.1996	2	Leg: Eivind Sørnes
Råde	Tomb	Juli 1973	1	Leg: Sverre Rosenlund Kobro (NISK)
Sarpsborg	Borregård	28.7.1983	1	Leg: Thor Jan Olsen

### Kommentar:

Den store båtspinneren ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1958, da Martin Grude-Nielsen tok et eksemplar på Jeløya i Moss kommune (ZMO).

Arten er meget sjelden her i fylket og så langt kjenner vi den kun fra et fåtall kystnære lokaliteter. De mest stabile og tallrike bestandene ser det ut til at vi finner på Asmaløya i Hvaler kommune og ved Fredriksten festning i Halden, men utenfor disse to områdene blir båtspinneren kun funnet fåtallig og enkeltvis. De fleste av eksemplarene fra Fredriksten ble forøvrig sett gjennom en og samme natt, og arten ble da funnet ved de sterke lampene i underkant av selve festningsområdet. Den store båtspinneren ser forøvrig ut til å komme i moderate mengder til lyslokking, og arten er også forholdsvis lett å lokke med sukker.

Denne store og nattflylignende båtspinneren, som av utseende er vakker og grønnfarget, blir på grunn av særpreget lett lagt merke til og er derfor også umulig å overse ved forskjellige typer av entomologisk registreringsaktivitet.

### Trusler:

Hogst av kystnær eikeskog.

### Forvaltningsoppgave:

Sikre de kystnære bestandene, så som f. eks. ved Fredriksten festning og på Søndre Asmaløya, da ved å forhindre hogst av eikeskog i disse områdene.

### ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)

## RØDFRYNSET BÅTSPINNER

PSEUDOIPS PRASINANA Linnaeus, 1758

### Utbredelse globalt:

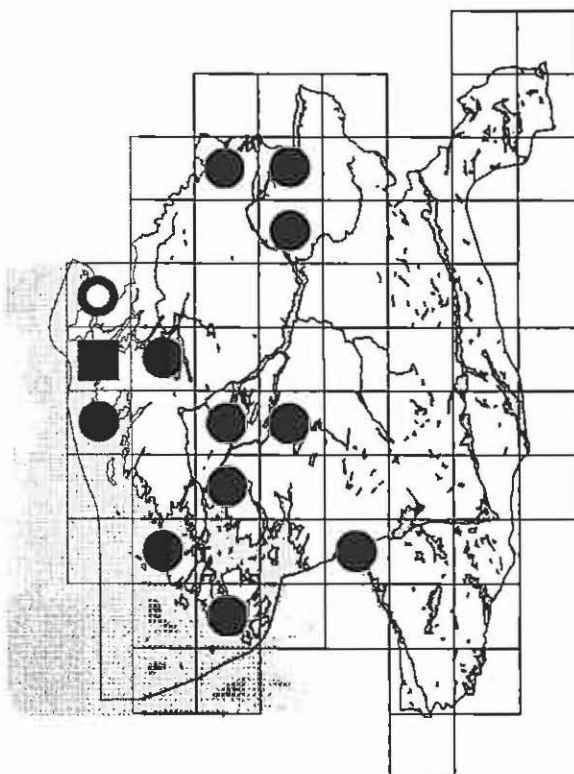
Den rødfrynsede båtspinneren er funnet fra Kurilene, Japan og Korea gjennom de sentrale deler av Asia til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er utbredt, men allikevel ofte fåtallig innenfor denne utbredelsen i Danmark. Båtspinneren er vanligst i den sørligste delen av Sverige, men her er den også funnet nord til Ångermanland. Arten er også funnet i de sørlige delene av Finland, men her er den mer sjelden igjen (Skou 1991).

### Utbredelse i Norge:

Arten har en begrenset utbredelse her i landet og den er funnet fåtallig fra Hordaland til svenskegrensen. Det foreligger også noen få innlandsfunn fra områdene øst og vest for Oslo (Skou 1991, Leparb's database).

### Biotop:

Den rødfrynsede båtspinneren kan finnes i løvskoger, parker og hager (Skou 1991). Her i Østfold er arten også funnet på forskjellige innlandslokaliteter i områder med blandingsskog, og disse skogene består da vanligvis av gran, furu, osp og bjørk.





**Næringsplante:**

Larven ser ut til å foretrekke bøk og eik, men den kan også leve på hassel, or og bjerk (Skou 1991).

**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Askim kirke	13.6.1997	1	Leg: Steinar Pedersen
Askim	Skansehytta	14.6.1997	1	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Rolvsey-Enga	14.6.1986	1	Leg: Jan Ingar Iversen Båtvik
Halden	Fredriksten	5.6.1989	4	Leg: Per Tangen
Hobøl	Knappstad-Ton	23.7.1998	1	Leg: Morten Pedersen
Hvaler	Asmaløya-Huser	3.6.1990	5+	Leg: Rune Christensen o. a.
Hvaler	Vesterøy-Guttormsvågen	7.6.1994	1	Leg: Ove Sørlibråten
Moss	Jeløya-Alby	7.6.1997	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Ramberg	20.6.1910	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya-Refsneskrona	26.7.1954	2	Leg: Magne Opheim, M. Grude-Nielsen
Moss	Moss	19.7.1915	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Rygge	Sildebogen	2.7.1996	1	Leg: Leif Aarvik
Råde	Grimstad	25.6.1997	3	Leg: Eivind Sørnes
Sarpsborg	Borregård	10.7.1985	1	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Skjeberg-Kampenes	September 1984	2	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Tune-Råkil	15.6.1988	7	Leg: Thor Jan Olsen

**Kommentar:**

Den rødfrynsede båtspinneren er angitt for Smaalenene allerede i Wilhelm Maribo Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Emil Barca nevner også at han har funnet denne arten ved Moss i en av sine publikasjoner, og han forteller også at den var sjelden her (Barca 1923). På Zoologisk Museum i Oslo finner vi et eksemplar som er tatt av Barca ved denne lokaliteten, og i tillegg har han også funnet et eksemplar på Jeløya fem år tidligere. Dette er forøvrig de eneste to eksemplarene av gammel opprinnelse som nå finnes fra vårt fylke på museet i Oslo, utover Barcas eksemplarer finner vi forøvrig to registreringer av Opheim og Grude-Nielsen fra den godt besøkte lokaliteten ved Refsneskrona på Jeløya.

Den rødfrynsede båtspinneren er nå funnet både langs kysten og i innlandet her i Østfold. Arten opptrer som regel enkeltvis eller fåtallig, selv da ved lokaliteter som er mye besøkt av entomologer. Muligens streifer denne båtspinneren endel utenfor sine egentlige leveområder, slik at mange av våre registreringer først og fremst dreier seg om tilfeldige og trekkende enkeltindivider. Dette vil i så fall bety at denne båtspinneren kan ha et noe begrenset antall lokaliteter her i Østfold, mens den ut over disse vil være sjelden eller helt fraværende, et forslag som foreløpig ser ut til å bli bekreftet av registreringene ovenfor.

**Trusler:**

Ingen kjente.

**Forvaltningsoppgave:**

Fortsette registreringsarbeidet med henblikk på å overvåke båtspinnerens bestandsutvikling.

## ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)

### HEIBJØRNESPINNER

COSCINIA CRIBRARIA Linnaeus, 1758

#### Utbredelse globalt:

Heibjørnespinneren ser kun ut til å være kjent fra det europeiske kontinentet, og her er den funnet fra de nordlige delene av Fennoskandia og videre sørover til områdene ved Middelhavet. Arten er lokalt tallrik i deler av Danmark. Bjørnespinneren er også funnet lokalt, men forholdsvis sjeldent gjennom store deler av Sverige. Arten er også kjent fra bestander i de sørlige delene av Finland (Gullander 1963, Hoffmeyer 1974, Heath 1976, Svensson & al. 1994).

#### Utbredelse i Norge:

Bjørnespinneren har en begrenset utbredelse her i landet, og så langt er den kun funnet lokalt på Østlandet og på Sørlandet. Her er den tatt både ved kysten og i innlandet (Leparb's database).

#### Biotop:

Heibjørnespinneren flyr på varme og hedelignende områder, og den kan også finnes i lyse strandskoger og på enger (Gullander 1963, Hoffmeyer 1974). Her i Østfold er den i tillegg funnet ved fuktige barskogsområder i de indre delene av fylket, og utover dette er arten også tatt på myrer i Indre Østfold.

#### Næringsplante:

Larven lever på forskjellige blomsterplanter, slik som f. eks. gress, lyng, ginst og kjemper. Den kan av og til foretrekke visne plantedeler (Gullander 1963, Hoffmeyer 1974).

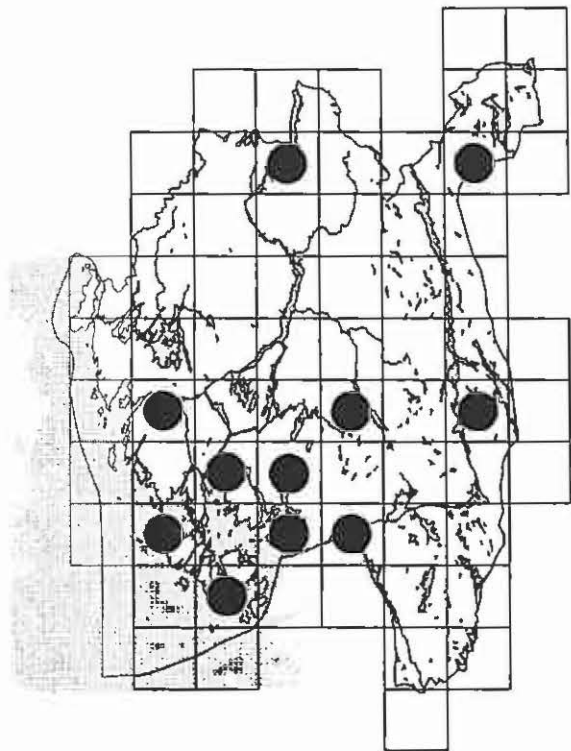
#### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensættet	18.8.1992	2	Leg: Thor Jan Olsen o. a.
Askim	Skanshytta	21.7.1997	1	Leg: Steinar Pedersen
Fredrikstad	Ambjørnrød skole	25.8.1993	1	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	16.8.1993	10+	Leg: Per Tangen
Halden	Fredriksten	10.8.1991	50+	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	4.8.1992	30+	Leg: Ove Sørlibråten o. a.
Hvaler	Asmaløya-Skipstadkilen	8.8.1993	1	Leg: Magne Pettersen
Hvaler	Vesterøy-Skjelsbu	21.7.1994	1	Leg: Bjørn Arve Sagvolden
Marker	Kisselbergmosen	3.8.1998	2	Leg: Per Tangen
Rømskog	Venås	18.7.1998	1	Leg: Per Tangen
Sarpsborg	Skjebergdal	21.7.1984	1	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Skjeberg-Grimløy	24.7.1983	2	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Skjeberg-Vik	20.7.1998	1	Leg: Thor Jan Olsen

#### Kommentar:

Heibjørnespinneren er ikke nevnt fra Østfold fylke i noe tilgjengelig litteratur fra tiden før 1923 (Schøyen 1893, Barca 1910-1923, osv.), og den er heller ikke oppgitt i Magne Opheims katalog over sommerfuglers utbredelse i Norge fra 1972. Således ser det ut til at bjørnespinneren først ble her i fylket sommeren 1983, da Thor Jan Olsen tok den på Grimsøy i Sarpsborg kommune.

Etter dette er heibjørnespinneren funnet på egnede lokaliteter både ved kysten og i de indre delene av fylket, og arten kan av og til opptre relativt tallrikt på de gode lokalitetene. Det ser faktisk ut til å være de kystnære biotopene som innehar de mest tallrike forekomstene, videre innover i fylket blir heibjørnespinneren foreløpig mest funnet fåtallig eller enkeltvis. Ut i fra registreringene ved Fredriksten festning i Halden kan det se ut til at det er det sterke lyset som trekker flest eksemplarer av arten, men den kan også lett la seg fange etter å ha blitt skremt opp om dagen. Heibjørnespinneren har en begrenset utbredelse i Norge, og dette alene burde være grunnlag nok for å plassere



arten på denne lista, siden vi her i Østfold nødvendigvis har et ansvar for å skulle være med på å sikre landets totale bestand.

**Trusler:**

Ingen kjente.

**Forvaltningsoppgave:**

Sikre noen av bestandene i de hedeaktige områdene her i Østfold, slik som f. eks. på Fredriksten festning og ved Huser på Asmaløya, da mot bebyggelse, slitasje og annen ødeleggelse av vegetasjonen på lokalitetene.

**ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)**

**GUL TIGERSPINNER**

*SPILOSOMA LUTEA* Hufnagel, 1766

**Utbredelse globalt:**

Den gule tigerspinneren er utbredt gjennom det palaearktiske området, og den er da også vidt utbredt i Europa. Arten er relativt vanlig gjennom det meste av Danmark. Den er også funnet i de sørlige delene av Sverige, men her er den bare vanlig i de sørøstligste kystområdene sør for Gästrikland. I Finland er den bare funnet i de sørlige delene av landet (Gullander 1963, Hoffmeyer 1974, Heath 1976, Svensson & al. 1994).

**Utbredelse i Norge:**

Denne tigerspinneren er meget sjelden her i landet, og arten kjennes kun fra kystnære områder i fylkene Vest-Agder, Aust-Agder og Østfold (Leparb's database).

**Biotop:**

Den gule tigerspinneren kan finnes på heder, i parker og ved hager. Arten finnes også andre steder hvor det er gode bestander av aktuelle næringsplanter (Carter & Hargreaves 1986). Lokalitetene på Asmaløya har vel nærmest et hedelignende preg.

**Næringsplante:**

Larven lever på mange forskjellige trær og urter, slik som f. eks. kjemper og nesle. Larven er også funnet på dyrkede arter innen slekten clematis og videre også forskjellige arter innenfor mjølkefamilien, og den er også en av de få sommerfuglartene som er funnet på bregnen einstape (Gullander 1963, Hoffmeyer 1974, Carter & Hargreaves 1986).

**Lokaliteter:**

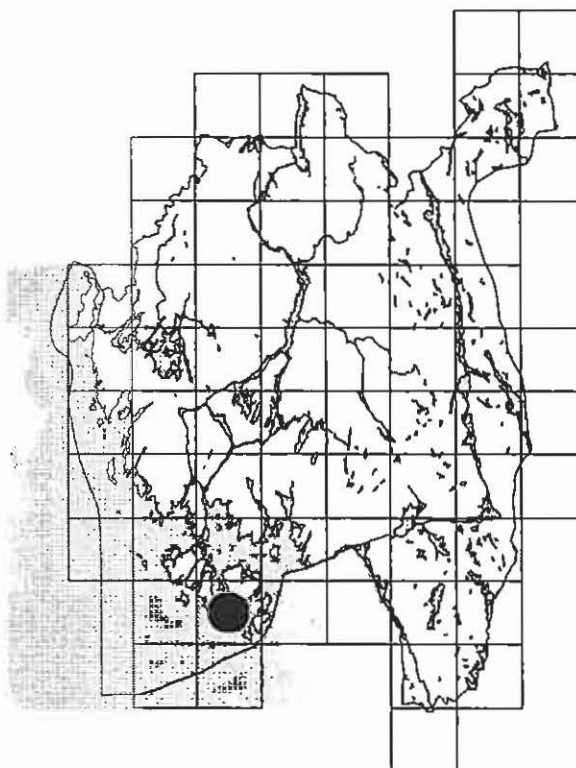
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Asmaløya-Brattestø	17.7.1995	1	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	3.7.1994	5+	Leg: Leif Aarvik, Bjørn Fjellstad o. a.

**Kommentar:**

Den gule tigerspinneren er ikke oppgitt fra Østfold fylke i Magne Opheims katalog over norske sommerfuglers utbredelse fra 1972. Arten ser ut til å ha blitt funnet for første gang her hos oss sommeren 1994, da Leif Aarvik tok et eksemplar i forbindelse med lysfangst på Asmaløya i Hvaler kommune (Leparb's database).

Her i Østfold har vi så langt bare funnet arten på Asmaløya og den tas kun fåtallig eller enkeltvis her ute, selv om dette området er relativt godt besøkt av entomologer. Dette kan vel muligens bety at tigerspinneren kun i begrenset grad kommer inn til lyslokkingen, og det ser ikke ut til at den bryr seg om sukker i det hele tatt. Den gule tigerspinneren skal i følge Skat Hoffmeyer lett kunne finnes som voksen larve på forsommeren, da selvfølgelig i områder med gode bestander (Hoffmeyer 1974).

Denne sjeldne tigerspinneren burde muligens også kunne ha bestander på noen av de andre Hvalerøyene, selv om den så langt ikke har blitt funnet på noen av disse. Dette er forøvrig en lett kjennelig og nattaktiv sommerfugl som ikke kan forveksles med andre arter.



**Trusler:**

Hyttebygging, fritidsslitasje og tråkk, nedbeiting, camping og annet som kan skade kystnær natur.

**Forvaltningsoppgave:**

Sikre bestandene på Søndre Asmaløya mot de trusler som er beskrevet ovenfor.

**ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V) Ansvarsart (A)

**HEIBØRSTESPINNER**

DICALLOMERA FASCELINA Linnaeus, 1758

**Utbredelse globalt:**

Heibørstespinneren er funnet fra de østlige delene av Sibir og videre vestover via Russland til Vest-Europa. Her i Europa er den utbredt i de nordlige og sentrale delene av kontinentet. I Danmark er arten utbredt ved de hedelignende områdene på Jylland, men utover dette er den sjelden og muligens også i svak tilbakegang. Arten er videre funnet lokalt og sjeldent gjennom store deler av Sverige og Finland (Gullander 1960, Hoffmeyer 1974, Heath 1976, Svensson & al. 1994).

**Utbredelse i Norge:**

Børstespinneren kjennes lokalt fra store deler av Sør-Norge, og den er dessuten funnet i Trøndelag og i Nordland (Leparb's database).

**Biotop:**

Her i Østfold kjenner vi heibørstespinneren fra to vidt forskjellige biotopstyper. Arten er tatt helt nede ved sjøkanalen, da i et åpent terreng med vegetasjon bestående av bl. annet slåpetorn og lyng. Den er også funnet ved to forskjellige lokaliteter i innlandet, hvorav den ene er et høyere liggende myrområde med glissen furuskog og mye røsslyng, mens den andre er et blandingslandskap med kulturmark i skogsområder.

**Næringsplante:**

Larven lever på utrolig mange forskjellige planter, slik som f. eks. osp, eik, dvergbjørk, gress, løvetann, tistler, gulltorn, gyvel, røsslyng, blåbær, bjørk, hagtorn og arter innen pilefamilien (Gullander 1960, Hoffmeyer 1974, Carter & Hargreaves 1986). Her i Østfold er larven forøvrig også funnet på slåpetorn (pers. obs.).

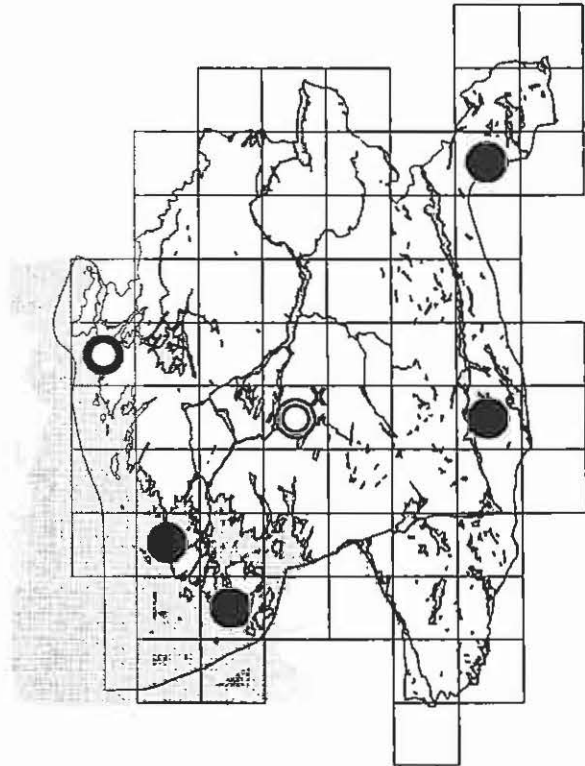
**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensættet	7.7.1997	1	Leg: A. Bakke, T. Kvamme & L. Aarvik
Hvaler	Asmaløya-Brattestø	1.5.1993	1	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	29.6.1990	5+	Leg: Bjørn Magne Fjellstad o. a.
Hvaler	Asmaløya-Skipstadkilen	21.6.1993	1	Leg: Morten Viker
Hvaler	Spjørøy kirke	11.7.1987	1	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Marker	Kisselbergmosen	3.8.1998	10+	Leg: Per Tangen, Steinar Pedersen
Moss	Moss	Sommeren 1915	2	Obs: Emil Barca (Barca 1923)
Sarpsborg	Sarpsborg	10.7.1869	1	Leg: Jens Peter Børhildus Grimsgaard

**Kommentar:**

Heibørstespinneren er angitt fra Smaalenene allerede i Wilhelm Maribo Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893) og den ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold allerede så tidlig som i 1869. Da ble arten tatt ved Sarpsborg av overretssagfører Jens Peter Grimsgaard, og dette eksemplaret finner vi nå ved Zoologisk Museum i Oslo. Børstespinneren skal også være funnet av Emil Barca sommeren 1915, siden han da i en av sine publikasjoner oppgir å ha tatt to hanner ved Moss (Barca 1923), men disse eksemplarene har det ikke vært mulig å spore opp.

Heibørstespinneren er ikke funnet i kommunene Moss eller Sarpsborg etter disse gamle registreringene derfra, og den ser på nåværende tidspunkt ut til å ha en noe underlig utbredelse her i Østfold. Børstespinneren er i seinere tid



funnet fåtallig og begrenset ute på Hvalerøyene, hvor det blant annet har blitt oppdaget larver på slåpetorn og hvor disse er foret opp til imago med denne planten. Heibørstespinnerens andre kjente leveområde finner vi i motsatt ende av fylket, og her er den så langt tatt på Kisselbergmosen lengst nord i Marker kommune og også ved Bøensættet i Aremark kommune. Ved Kisselbergmosen dukket det sommeren 1998 opp et titalls eksemplarer gjennom et par netters med tilfeldig lysfangst, og alle individene så forholdsvis nyklekte ut. Heibørstespinneren hadde forøvrig en noe underlig adferd her oppe, i det den forholdt seg rolig i trærne rundt lyskilden opptil flere timer etter at lyset var tent, for så plutselig å la seg falle ned mot lakenet omtrent som på et gitt signal. I løpet av et fåtalls minutter rundt midnatt kom det da en håndfull eksemplarer kravlende inn mot lyskilden og satte seg rolig på lakenet, og så ble ikke børstespinneren sett mer denne kvelden. Den samme hendelsesforløpet gjentok seg på dette stedet noen dager seinere, og en lignende adferd ble også observert på en lokalitet i Hedmark fylke tre uker tidligere (Tangen, Christiansen & Pedersen).

**Trusler:**

Ingen kjente.

**Forvaltningsoppgave:**

Sikre kystbestandene mot biotopsforandringer som f. eks. slitasje og bebyggelse, og innlandsbestandene mot omfattende hogster på de aktuelle lokalitetene.

**ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)**

**EIKEVIFTEFLY**

PECHIPOGO STRIGILATA Linnaeus, 1758

**Utbredelse globalt:**

Eikevifteflyet er funnet fra Japan, Amur- og Ussuriområdene og den nordlige delen av Kaukasus gjennom europeisk Russland til Vest-Europa. I Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til de nordlige delene av Sør-Europa. Arten er ofte lokal, men allikevel utbredt i Danmark. Den er også lokalt vanlig i de sørlige halvdelene av Sverige og Finland (Skou 1991).

**Utbredelse i Norge:**

Arten har en begrenset utbredelse her i landet, men den skal allikevel være lokalt vanlig i kystområdene fra Vest-Agder til Østfold. Den er også funnet noen ganger i de indre delene av Østlandet (Skou 1991, Leparb's database). Mye tyder på at arten kan være i moderat tilbakegang innenfor deler av dette utbredelsesområdet.

**Biotop:**

Eikevifteflyet foretrekker lyse eikeskoger og områder med mye eikekratt, men arten kan også tilfeldig finnes i andre løv- og blandingskoger (Skou 1991).

**Næringsplante:**

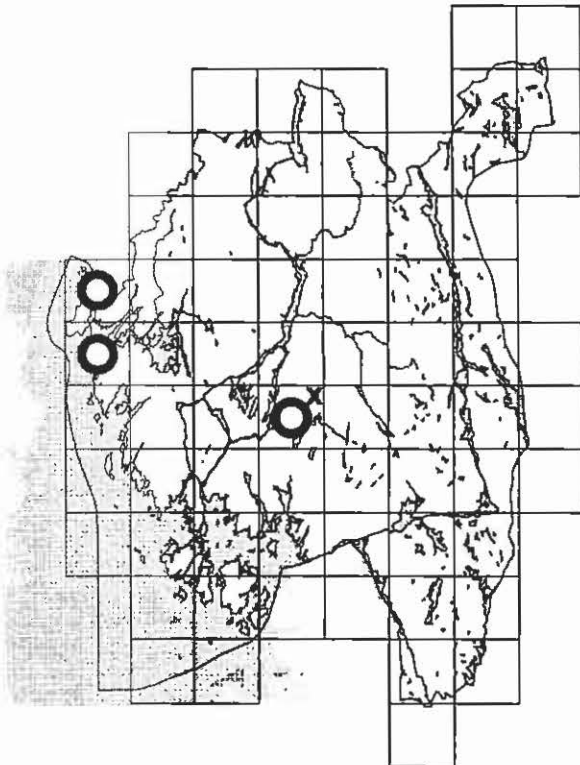
Larven lever vanligvis kun på eik, men kan også i enkelte tilfeller bruke bjørk eller arter i pilefamilien (Skou 1991).

**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Refsneskrona	13.6.1953	5	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Moss	Moss	10.7.1915	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Sarpsborg	Sarpsborg	25.6.1920	1	Leg: Emil Barca (ZMO)

**Kommentar:**

Eikevifteflyet er ikke angitt for Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Den ser ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket av Emil Barca, som oppgir å ha tatt arten både i Sarpsborg og ved Moss (Barca 1923). På Zoologisk Museum i Oslo finner vi ganske riktig to eksemplarer som er samlet av Barca på de oppgitte lokalitetene. Her står det også fem eksemplarer som er funnet på Jeløya rundt 1950-tallet, og alle disse er tatt av Martin Grude-Nielsen. I vår tid har ingen sett eikevifteflyet her i Østfold, så de femti



år gamle eksemplarene til Grude-Nielsen er således de siste registreringene som forteller oss at arten har hatt reproduserende bestander her hos oss.

En natt med lyslokking ved Langangen i ytre Telemark ga flere titalls eksemplarer inn på lakenet den siste sommeren, så det er tydelig at arten kommer villig til lys der den har gode bestander. Når en da tar i betraktning at det har vært gjennomført hyppige og regelmessige lyslokkinger mange steder langs kysten av Østfold de siste ti åra, kan det desverre se ut til at vi har mistet denne arten i vår fauna.

#### Trusler:

Vi kjenner ikke konkret til hva det er som kan ha fjernet arten fra fylket, men bebyggelse, slitasje og hogst av kystnær eikeskog kan muligens ha vært negative påvirkningskrefter.

#### Forvaltningsoppgave:

Forsette søket etter mulige bestander i kystnære eikeskoger, og fortrinnsvis på Jeløya der naturreservatet ved Refsnes vil være et aktuelt tips.

**ØSTFOLDSTATUS:** Utryddet ? (Ex ?)

## SKOGVIFTEFLY

ZANCLOGNATHA LUNALIS Scopoli, 1763

#### Utbredelse globalt:

Skogvifteflyet er funnet fra Japan og Korea gjennom Amur- og Ussuriområdene, Sentral-Asia, Iran, Lille-Asia til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til Nord-Spania, Alpene sydlige del, det tidligere Jugoslavia, Albania og Bulgaria. Arten er kun funnet en gang i Danmark, og den opptrer ofte sjeldent og fåtallig langs kysten i den sørlige halvdel av Sverige. Skogvifteflyet har gått kraftig tilbake i Finland gjennom de siste tiåra, og her finnes den nå bare på Åland og i Åbolands skjærgård (Skou 1991).

#### Utbredelse i Norge:

Arten har en begrenset utbredelse og er vanligvis sjelden her i landet. Den er kun funnet lokalt og fåtallig langs kysten, og kjennes så langt fra fylkene Rogaland, Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold. Dessuten er den også funnet i indre Telemark og i de indre delene av Sogn og Fjordane (Leparb's database).

#### Biotop:

I Sverige kan skogvifteflyet finnes på tørre og kystnære enger, og hvor disse da har en god tilvekst av tett løvskog. Videre oppgis det at den finnes på biotoper som er preget av løvskoger og kratt i Finland (Skou 1991).

#### Næringsplante:

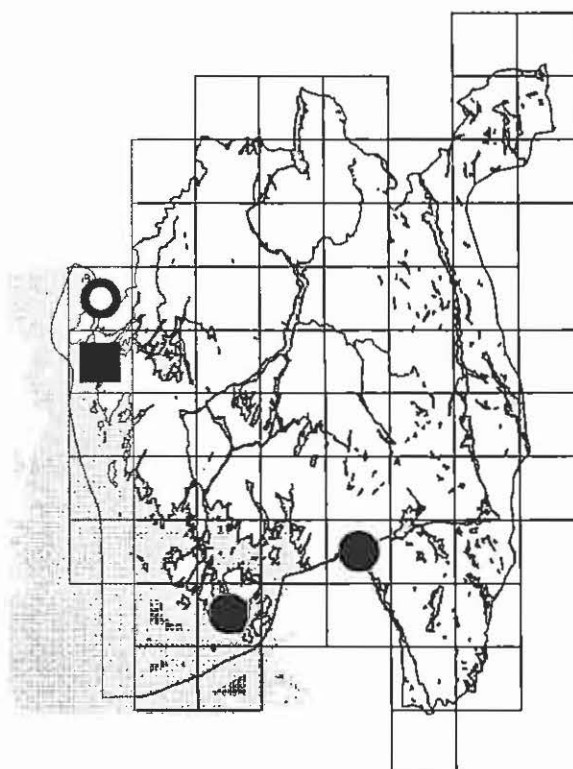
Larven lever på forskjellige lave planter og trær (Skou 1991).

#### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Halden	Fredriksten	27.7.1993	1	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	15.7.1990	6+	Leg: Rune Christensen o. a.
Moss	Jeløya-Alby	23.7.1997	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	6.8.1952	1	Leg: Magne Opheim (ZMO)
Moss	Moss	14.7.1915	2	Leg: Emil Barca (ZMO)

#### Kommentar:

Skogvifteflyet er ikke oppgitt fra Østfold fylke i noen av de tidligere omfattende publikasjoner som omhandler sommerfuglers utbredelse i Norge (Opheim 1962, Skou 1991, osv.). Arten ble allikevel funnet i fylket allerede så tidlig som i 1915, da Emil Barca tok to eksemplarer ved Moss. Disse står nå i samlingene ved Zoologisk Museum i Oslo, og her finner vi også et eksemplar som er tatt av Magne Opheim på Jeløya sommeren 1952. Det er nok først



i nyere tid at disse har blitt identifisert blant andre og relativt like arter, noe som klart kommer frem ved at Opheim ikke selv har funnet ut at han hadde fanget denne sjeldne arten i Østfold. Denne misforståelsen har da ført til at skogvifteflyet også har blitt publisert som ny for fylket ved en seinere anledning, da fra Asmaløya i Hvaler kommune (Tangen & Pettersen 1995).

Skogvifteflyet ser ut til å ha vært en sjelden art her i Østfold for hundre år siden, og den er også i vår tid sjelden og kun kjent fra et fåtall lokaliteter. Det er bare på Asmaløya som vi kjenner den fra et visst antall registreringer, og utover dette er arten kun funnet fåtallig eller enkeltvis i kystnære områder fra Halden i sør til Jeløya i nord. Dette lille nattflyet ser forøvrig ut til å foretrekke litt tørre og åpne områder. Arten kommer til lys, men et anonymt utseende og en viss likhet med andre nærstående slektninger kan muligens bidra til at denne sjeldne arten enkelte ganger blir oversett av oss amatørentomologer.

#### Trusler:

Tråkk, slitasje, camping, golfbaner, bebyggelse og annet som skader kystnære engområder.

#### Forvaltningsoppgave:

Sikring av fylkets kjente bestander, så som f. eks. på Søndre Asmaløya, og da ved å forhindre de skadene som er nevnt ovenfor.

#### ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)

### BLÅFJÆRNEBBFLY

PHYTOMETRA VIRIDARIA Clerck, 1759

#### Utbredelse globalt:

Blåfjærnebbflyet er funnet fra Japan gjennom Øst- og Sentral-Asia, Kaukasusområdet, Lille-Asia og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er utbredt, men allikevel lokal i deler av Danmark, mens den er sjelden og lokal i den sørlige delen av Sverige. I Finland er den bare funnet på Åland og i Åbolands skjærgård (Skou 1991).

#### Utbredelse i Norge:

Dette nebbflyet opptrer meget lokalt her i landet, men arten kan allikevel være tallrik på sine lokaliteter. Den er funnet i de sørlige delene av Østlandet, videre også på Sørlandet og på Vestlandet nord til Molde (Skou 1991, Leparb's database).

#### Biotop:

Blåfjærnebbflyet foretrekker tørre områder eller hedemark. I Sverige finnes arten ved slike biotoper som står i tilknytning til skogsområder, mens den i Finland ofte flyr på fuktige og åpne steder (Skou 1991). I Østfold er arten også funnet på en isolert lokalitet dypt inne i skogen, og her flyr den på et kalkrikt og tørt skjellsandområde som ble avsatt av havet under isens tilbaketrekning for flere tusen år siden.

#### Næringsplante:

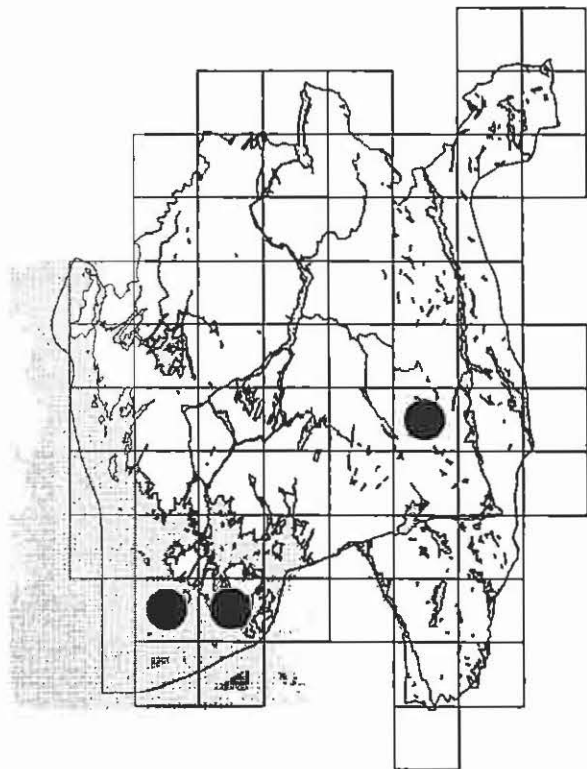
Larven lever på storblåfjær (Skou 1991), og i Indre Østfold også på bitterblåfjær.

#### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Akerøya	6.6.1992	1	Leg: Thor Jan Olsen
Hvaler	Asmaløya-Brattestø	23.5.1993	10+	Leg: Claus Christiansen o. a.
Hvaler	Asmaløya-Huser	24.5.1989	5+	Leg: Thor Jan Olsen o. a.
Rakkestad	Kolbjørnviksjøen-Tangen	22.5.1994	50+	Leg: Rune Christensen o. a.

#### Kommentar:

Blåfjærnebbflyet er ikke oppgitt fra Østfold fylke i tidligere publikasjoner (Schøyen 1893, Opheim 1962, Skou 1991), så den ser ut til å ha blitt funnet for første gang her hos oss våren 1989, da Thor Jan Olsen tok den på



Asmaløya i Hvaler kommune (Tangen & Pettersen 1995). Dette lille nattflyet er så langt kun kjent fra to av øyene i Hvaler kommune og fra en isolert forekomst i Rakkestad kommune.

Skjellsandområdene ved Kolbjørnviksjøen er spesielle lokaliteter som har blitt skapt ved at havet stått stille her over en lengre periode, da mens den siste istiden var på retur og innlandsisen fremdeles lå tungt over de indre og sentrale deler av Den skandinaviske Halvøy og fremdeles presset denne store landplaten ned. Det har da blitt lagt igjen en stor mengde døde skjell langs det som den gang var strandlinjen her i Østfold fylke. En gang for ikke altfor lenge siden har det også vært tatt ut skjellsand til kommersielt bruk på denne plassen, noe som nå forlengst er opphørt. Utstyret til denne driften står dog fremdeles igjen på stedet og rustet opp, og de åpne sårene og flatene som denne driften skapte er fremdeles godt synlige i landskapet. På disse kalkrike biotopene har blåfjærnebbflyet etablert en solid og reproduserende bestand midt inne blant Østfolds eneste kjente forekomster av bitterblåfjær (Båtvik 1992). Kanskje kan arten ha fløyet her siden isen fremdeles lå tung i innlandet, på lik linje med at den nå har en god bestand på tørre engområder ute langs strendene på Hvalerøyene. Arten er først og fremst dagflyvende og er med sin beskjedne størrelse vanskelig å få øye på der den med sin raske flukt krysser over de åpne engområdene. Lettest er den å se når den bremser opp farten for å skulle sette seg i hvile på en solvarm og tørr flekk.

#### **Trusler:**

Både flora og insektliv er tydeligvis spesielt på den kalkrike innlandslokaliteten i Rakkestad kommune. Det mest skadelige for denne lokaliteten vil f. eks. være granplanting, gjengroing, oppdyrking eller annen type aktivitet som kan bidra til å forringe eller skade de åpne og tørre engområdene.

#### **Forvaltningsoppgave:**

Opprette et naturreservat som dekker hele den spennende biotopen ved Kolbjørnviksjøen i Rakkestad kommune, der det også finnes andre sjeldne sommerfugler, og så sørge for regelmessig skjøtsel av området slik at ikke engene gror igjen. Det bør forøvrig passes på at ikke alt krattet i randsonene blir fjernet samtidig, da flere arter er avhengige av denne vegetasjonen.

**ØSTFOLDSTATUS:** Hensynskrevende (V+)

## **KALKVIKKEFLY**

LYGEPHILA VICIAE Hubner, 1822

#### **Utbredelse globalt:**

Kalkvikkeflyet er funnet fra Kurilene og Japan gjennom Kina, Sentral-Asia og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fenoskandia til Syd-Frankrike, Alpene sydgrense og hele Balkan. Arten er kun kjent fra en fast lokalitet i Danmark, og i Sverige er den kun lokalt vanlig i Småland og ved de søstlige kystområdene, mens den videre er funnet lokalt og sjeldent i den aller sørligste delen av Finland (Skou 1991).

#### **Utbredelse i Norge:**

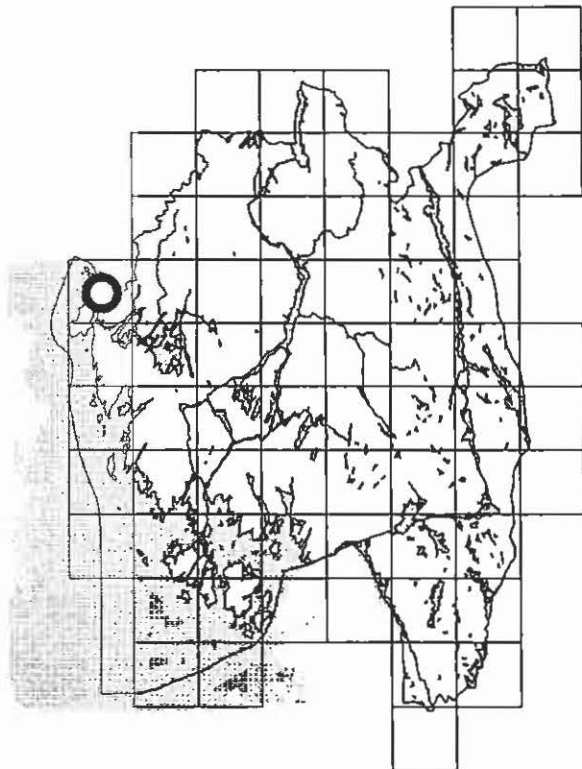
Nattflyet er lokalt vanlig langs kysten fra Aust-Agder til Akershus, og den har også bestander i de indre delene av Østlandet. Dessuten er den funnet i Østfold og de indre delene av Sogn og Fjordane (Skou 1991, Leparb's database).

#### **Biotop:**

Her i Norge ser det ut til at kalkvikkeflyet hovedsaklig er knyttet til kalkrike områder, og således er arten også relativt vanlig langs Vestfoldkysten, på øyene i Indre Oslofjord og i Gudbrandsdalen (Skou 1991, Leif Aarvik, pers. med.).

#### **Næringsplante:**

Larven lever på erteplantene krattvikke og fuglevikke (Skou 1991). Krattvikke finnes ikke i Norge, mens fuglevikke er vidt utbredt over hele landet (Lid 1985).





**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Moss	Jeløya-Refsneskrona	12.6.1953	16	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)

**Kommentar:**

Kalkvikkeflyet er ikke angitt fra Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893), og den blir heller ikke nevnt av Emil Barca i noen av hans publikasjoner (Barca 1910-1923). Dermed ser det ut til at arten ble funnet for første gang i Østfold sommeren 1953, da Martin Grude-Nielsen tok den på Jeløya i Moss kommune. I samlingene på Zoologisk Museum i Oslo finner vi hele seksten eksemplarer fra fylket, og alle disse er tatt av Grude-Nielsen på Jeløya. Registreringene er gjort gjennom en periode som strekker seg fra 1953 til 1961, så det er opplagt at kalkvikkeflyet hadde en relativt god bestand ved Refsneskrona på Jeløya i dette tidsrommet.

Dette er så langt de eneste registreringene som kjennes fra Østfold fylke, og ingen andre har funnet dette kalkbegunstigede nattflyet i nyere tid. Den kjente lokaliteten på Jeløya befinner seg allikevel tett opptil andre stabile bestander i våre nærområder, siden kalkvikkeflyet er kjent fra flere kystnære lokaliteter i vårt nabofylke Vestfold. Kanskje kan mangelen på åpne kalkområder her spille inn og således føre til at vi har en mye mer flukturerende og tilfeldig bestand på vår side av Oslofjorden. Det finnes forøvrig ikke kjente kalkområder ute på Jeløya (Claus Christiansen, pers. med.), men kalkvikkeflyet er kanskje mer begunstiget av dette enn den er direkte avhengig, og kanskje kan de tørre og varme fjellpartiene ytterst på vestsiden av øya huse uoppdagede eller bortglemte bestander av dette nattflyet.

**Trusler:**

Slitasje, tråkk, gjengroing, camping, bebyggelse og annet som påvirker artens tørre og relativt åpne levesteder.

**Forvaltningsoppgave:**

Fortsette det entomologiske kartleggingsarbeidet på Jeløya i søken etter bestander, og kanskje også fokusere mer på de tørre partiene lengst vest på øya og naturreservatet ved Refsnes.

**ØSTFOLDSTATUS:** Utryddet ? (Ex ?)

**TYRIHJELMFLY**

POLYCHRYZIA MONETA Fabricius, 1787

**Utbredelse globalt:**

Tyrihjelmflyet er funnet fra Kamtjatka og Amur- og Ussuriområdet gjennom Nord-Kina, Mongolia, Sibir, Armenia, Kaukasus og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til Pyreneene, Alpene sydkant og det tidligere Jugoslavia. Arten er dessuten funnet gjennom store deler av Nord-Amerika. Den er utbredt, men allikevel ofte enkeltvis eller fåtallig innenfor dette utbredelsesområdet i Danmark. Det samme forholdet kjennes fra Sverige, hvor arten forøvrig også er funnet over store deler av landet. I Finland blir tyrihjelmflyet betegnet som relativt vanlig, og også her er den funnet gjennom store deler av landet (Skou 1991).

**Utbredelse i Norge:**

Nattflyet er ganske vanlig i den sydlige delen av landet, og arten er funnet opp til nordlige Oppland og til Sogn og Fjordane (Skou 1991, Leparb's database).

**Biotop:**

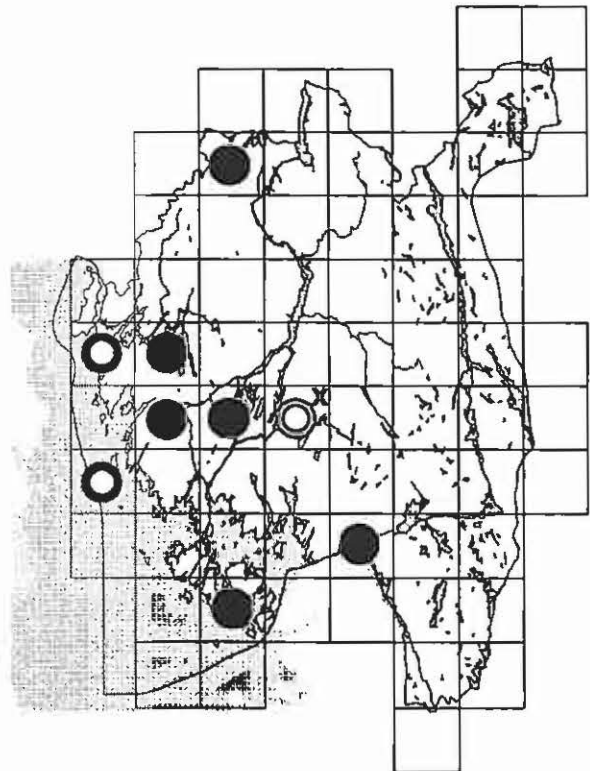
Tyrihjelmflyet kan finnes i hager, parker og ved skogbryn. Arten mangler helt i fjellområder (Skou 1991).

**Næringsplante:**

Larven lever på tyrihjel, ridderspore og ballblom (Skou 1991).

**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Onsøy stasjon	September 1989	1	Leg: Harald Frantzen



Fredrikstad	Onsøy-Rauer	Ca. 1920	1+	Obs: Emil Barca (Barca 1923)
Halden	Fredriksten	20.7.1991	1	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	Sommeren 1995	1	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Moss	Moss	19.7.1915	3	Leg: Emil Barca (ZMO)
Råde	Grimstad	4.8.1995	2	Leg: Eivind Sørnes
Sarpsborg	Sarpsborg	Ca. 1920	1+	Obs: Emil Barca (Barca 1923)
Sarpsborg	Tune-Råkil	21.7.1987	1	Leg: Thor Jan Olsen
Spydeberg	Sentrum-Høgda	13.7.1989	2	Leg: Per Tangen

#### Kommentar:

Tyrihjemflyet er ikke angitt fra Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Arten ser ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket av Emil Barca, som oppgir at han har tatt arten ved Moss, på Rauer og i Sarpsborg (Barca 1923). På Zoologisk Museum i Oslo står det tre eksemplarer som Barca har tatt i Moss sommeren 1915, men utover disse finner vi ikke noe eksisterende materiale fra de to andre lokalitetene som han har oppgitt (Leparb's database).

Tyrihjemflyet virker meget ustabil i sin opptreden her i Østfold, og det er ikke mange nye registreringer som har kommet til etter at Emil Barca fant den her for nesten 90 år siden. Det virker som om nattflyet tilfeldig dukker opp på en lokalitet ett år, for så å være forsvunnet igjen de kommende åra, noe som da tyder på at arten har en tendens til å vandre mye omkring. Dette betyr nok også at mange av de registreringene som gjøres rett og slett dreier seg om tilfeldige funn av streifende individer. Muligens kan også tyrihjemflyet danne flukturerende bestander knyttet til hageområder, da siden to av de kjente næringsplantene ofte finnes i tilknytning til slike biotoper her i Østfold. Ved at det til stadighet er utskifting av vekster ved disse menneskeskapte lokalitetene, kan tilgangen på aktuelle næringsplanter derved variere meget og således også påvirke nattflyets bestander.

Utfra de få funn vi til nå kjenner er det foreløpig vanskelig å skulle konstatere bestander her hos oss. Muligens kunne disse i så fall finnes ved biotoper med forvillede og stabile bestander av ridderspore, eller også ved noen av de stabile ballblom-forekomstene som kjennes. Tyrihjem er en meget sjelden plante her i Østfold, så denne må regnes å ha mindre betydning for nattflyets eventuelle bestander her hos oss.

En potensiell lokalitet for stabile populasjoner av tyrihjemflyet kan kanskje være Mønster i Trøgstad, hvor det i alle fall tidligere var en kjent bestand av tyrihjem (Iversen 1992) og hvor det nå i alle fall finnes relativt gode bestander av ballblom.

#### Trusler:

Sprøyting av hager, ødeleggelse av områder med viltvoksende bestander av ridderspore sammen med negative påvirkninger som skader eller fjerner forekomster av ballblom og tyrihjem.

#### Forvaltningsoppgave:

Gjennomføre systematiske registreringer av det entomologiske mangfoldet ved Mønster i Trøgstad kommune. I utgangspunktet skulle det allerede nå foreligge nok data til å kunne sikre denne spesielle biotopen, da med de kjente forekomstene av aktuelle næringsplanter i forhold til tyrihjemflyet og som en sikring av de andre sjeldne sommerfuglene som allerede er funnet her.

**ØSTFOLDSTATUS: Usikker (I)**

## DRÅPEMETALLFLY

MACDUNNOUGHIA CONFUSA Stephens, 1850

### Utbredelse globalt:

Dråpemetallflyet er funnet fra Kamtjatka, Japan og Korea gjennom Kina, Sentral-Asia, Kaukasusområdet, Lille-Asia og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er funnet i hele Danmark, men her opptrer den ofte enkeltvis og sjeldent. Den er også sjelden i de sørlige delene av Sverige og Finland. Arten er videre kjent for å migrere, og mange av de individene som finnes i Norden må antagelig regnes som immigranter (Skou 1991).

### Utbredelse i Norge:

Nattflyet er funnet spredt og enkeltvis på Østlandet og Sørlandet, og arten kjennes videre også fra de indre delene av Trøndelagsfylkene. Den kan av og til opptre i antall (Skou 1991, Leparb's database).

### Biotop:

Dråpemetallflyet finner vi især på varme og gjerne litt tørre og udyrkede steder, men også tilfeldig på andre typer lokaliteter siden arten migrerer (Skou 1991). I Norge kjennes den også fra byområder i Oslo, hvor den da kan ha relativt faste bestander i noen av parkene (Harald Hjelde, pers. med.).

### Næringsplante:

Larven lever på forskjellige kurvplanter, slik som f. eks. kamilleblom, hvit gåseblom, ryllik og markmalurt (Skou 1991).

### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Asmaløya-Huser	17.8.1993	1	Leg: Rune Christensen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	30.8.1954	2	Leg: Martin Grude-Nielsen, M. Opheim
Rygge	Larkollen	6.8.1995	1	Leg: Leif Aarvik
Råde	Grimstad	21.8.1995	1	Leg: Eivind Sørnes

### Kommentar:

Magne Opheim forteller at dråpemetallflyet ble funnet for første gang i Norge ved Tøyen i Oslo året 1945, og den hadde da vært i ekspansjon nordover fra sine kjente leveområder i Syd-Europa over en periode på ca. 30 år. Han oppgir videre at nattflyet også er funnet i Østfold fylke (Opheim 1962), og på Zoologisk Museum i Oslo står det to eksemplarer som er tatt av henholdsvis Grude-Nielsen og Opheim på Jeløya i Moss kommune. Disse er begge funnet i 1954 og ser således ut til å være de første kjente registreringer fra vårt fylke.

Dråpemetallflyet er om mulig enda mer tilfeldig i sin opptreden her i Østfold enn det som er tilfelle med foregående art, og det ser for tiden ikke ut til at noen av disse artene har stabile og reproduserende bestander i fylket. Dråpemetallflyet er hittil funnet svært sporadisk og sjeldent, og arten ser forøvrig ikke ut til å være stabil ved noen av de få kjente lokalitetene siden det ved disse kun finnes enkeltindivider. Sannsynligvis dreier alle våre kjente registreringer seg om tilfeldige tilflyvere utenfra, eller i beste fall enkeltindivider fra svært så ustabile og midlertidige forekomster.

Dråpemetallflyet er forøvrig en kjent ekspansjonsart som først i dette århundret har nådd våre områder, og som også opptrer meget ustabil i våre nærmeste naboland (Skou 1991). Arten burde muligens ha vært plassert under de tilflyvende artene i kap. 2.3., men sett på bakgrunn av larvenes valg av næringsplanter og øvrige spontane forekomster i våre nærområder bør den vel foreløpig beholdes her.

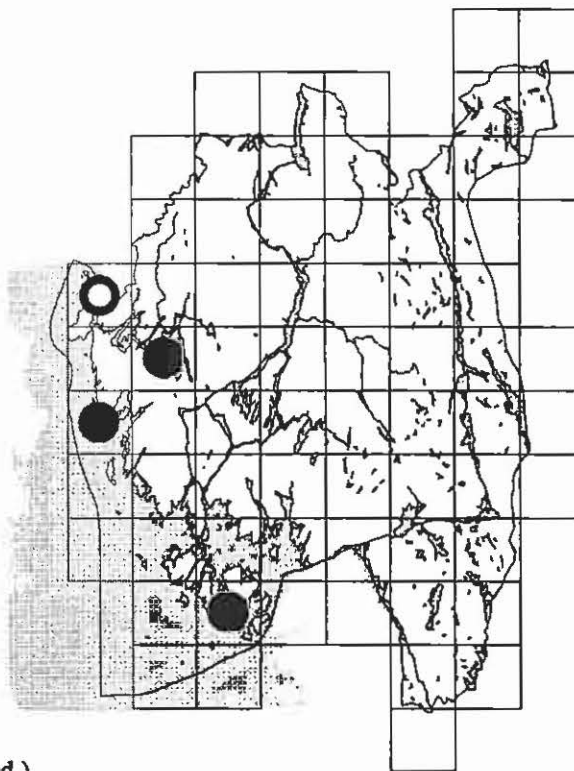
### Trusler:

Ingen kjente.

### Forvaltningsoppgave:

Fortsette det entomologiske registreringsarbeidet i søken etter stabile bestander.

**ØSTFOLDSTATUS: Usikker (I)**



## KYSTMETALLFLY

AUTOGRAPHA JOTA Linnaeus, 1758

### Utbredelse globalt:

Kystmetallflyet er funnet fra de østlige deler av Russland gjennom Sibir, Sentral-Asia, Iran, Armenia, Kaukasusområdet, Lille-Asia og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til Pyreneene, Alpene sydgrense, det tidligere Jugoslavia og Bulgaria. Arten er vanlig i Danmark, og den er også lokalt vanlig i den sørlige halvdel av Sverige. Nattflyet er relativt sjeldent i Finland, og her er den bare funnet langs sydkysten og på Åland (Skou 1991).

### Utbredelse i Norge:

Dette nattflyet har en begrenset utbredelse her i landet, og de reproduserende bestandene finnes sannsynligvis bare i kystområdene fra Aust-Agder til Møre og Romsdal. Utover dette er arten funnet en gang i Akershus og en gang i Østfold (Skou 1991, Fjellstad 1996, Leparb's database).

### Biotop:

Kystmetallflyet kan finnes ved åpne og kystnære biotoper, og utover dette er den også funnet i skoglysninger (Skou 1991).

### Næringsplante:

Larven lever av en lang rekke forskjellige blomsterplanter, og også av forskjellige løvtrær og busker (Skou 1991).

### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Hvaler	Asmaløya-Huser	31.7.1995	1	Leg: Bjørn Magne Fjellstad

### Kommentar:

Kystmetallflyet ble funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1995, da Bjørn Magne Fjellstad tok et eksemplar i forbindelse med regelmessige lysfangster på Asmaløya i Hvaler kommune (Skou 1991, Fjellstad 1996). Siden denne lokaliteten er godt kjent og har vært hyppig besøkt på 1990-tallet uten at flere eksemplarer har blitt funnet, vil det være relativt sannsynlig at denne registreringen dreier seg om et tilflyvende eksemplar. Det vil da være nærliggende å tro at den kan ha kommet fra mer stabile leveområder i Sverige, hvor da litteraturen forteller at den skal ha reproduserende bestander i flere av våre nærområder, så som f. eks. i Bohuslän og Värmland (Skou 1991). Siden kystmetallflyet ligner ganske mye på flere av de andre artene innenfor denne nattflyslekten, vil det selvfølgelig kunne eksistere en viss forvekslingsfare med disse. Nattflyet har en sydlig utbredelse i Fennoskandia og skal stedvis ha relativt gode bestander på Sørlandet og Vestlandet, så derfor er det ikke helt ulogisk at den faktisk kan ha en fast og reproduserende bestand ute på Hvalerøyene. Dette er et populært område for mange entomologer, så videre kartlegginger her ute vil sikkert kunne gi svar på om arten egentlig skal plasseres inn under tilflyverne i kap. 2.3.

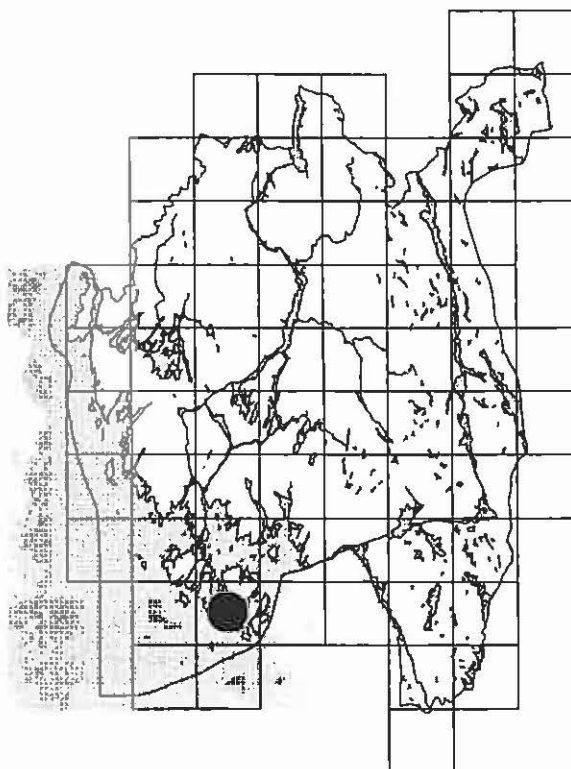
### Trusler:

Ingen kjente.

### Forvaltningsoppgave:

Fortsette registreringen på Hvalerøyene, da for å kunne bekrefte eller avkrefte kystmetallflyets eneste sannsynlige bestand i Østfold.

**ØSTFOLDSTATUS:** Utilstrekkelig kjent (K)



## STORFLEKKET METALLFLY

AUTOGRAPHA BRACTEA D&S, 1775

### Utbredelse globalt:

Det storflekkede metallflyet er funnet fra det nordvestlige Kina og Altaifjellene gjennom Sentral-Asia, Armenia, Kaukasusområdet og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til Syd-England, den nordøstlige delen av Frankrike, Alpene sydgrense, det tidligere Jugoslavia og Bulgaria. Arten er funnet mange steder i Danmark, hvor den hovedsaklig regnes som immigrant, mens den er utbredt og lokalt vanlig gjennom store deler av Sverige og Finland (Skou 1991).

### Utbredelse i Norge:

Nattflyet er relativt vanlig i sørlige delen av landet, og den er videre også funnet opp til indre Nord-Trøndelag (Skou 1991, Leparb's database).

### Biotop:

I Sverige og Norge kan det storflekkede metallflyet finnes på blomsterrike enger og lignende åpne steder i kulturlandskapet (Skou 1991, pers. obs.).

### Næringsplante:

Larven lever på en rekke urteaktige planter, og i fangenskap er larven foret med løvetann (Skou 1991).

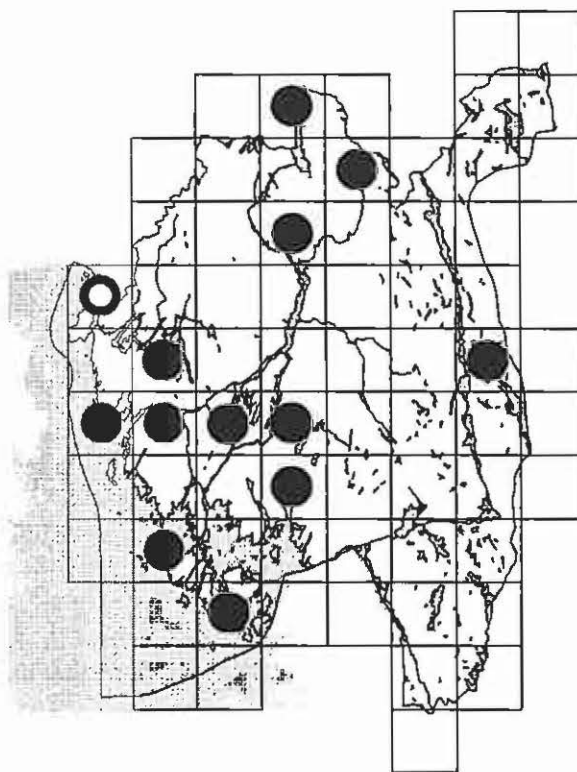
### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Løken	29.7.1996	1	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Kråkerøy-Femdalsundet	29.6.1993	2	Leg: Morten Vikør
Fredrikstad	Onsøy stasjon	Juni 1983	1	Leg: Harald Frantzen
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	9.7.1993	20+	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	Juli 1995	1	Leg: Bjørn Magne Fjellstad
Marker	Husporn	6.7.1992	1	Leg: Per Tangen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	12.9.1956	2	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (VMT)
Rygge	Sildebogen	11.7.1981	1	Leg: Leif Aarvik
Råde	Grimstad	17.8.1995	4	Leg: Eivind Sørnes
Sarpsborg	Borregård	25.7.1983	1	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Skjeberg-Ullerøy	Juli 1980	1	Leg: Karen Swane
Sarpsborg	Tune-Råkil	17.7.1987	1	Leg: Thor Jan Olsen
Trøgstad	Båstad-Fjell	6.7.1990	20+	Leg: Per Tangen
Trøgstad	Hemnessjøen-Krageviken	19.6.1984	1	Leg: Thor Jan Olsen

### Kommentar:

Magne Opheim forteller at det storflekkede metallflyet ble funnet for første gang i Norge året 1945, da arten ble tatt på Borøy i Aust-Agder fylke. Han oppgir også at nattflyet skal være funnet i vårt fylke (Opheim 1962). På Zoologisk Museum i Oslo står det et eksemplar som er tatt av Martin Grude-Nielsen sommeren 1958, og han har da høyst sannsynlig funnet dette eksemplaret i forbindelse med regelmessig lysfangst ved sin bopel på Jeløya. Dette er således den første kjente registreringen fra Østfold, og det storflekkede metallflyet har tydeligvis vært inne i en kraftig ekspansjonsperiode siden den da tilfeldig dukket opp på 1940 og 1950-tallet. Ut i fra dette er det helt opplagt at nattflyet da kan bli funnet mange steder, og i Danmark regnes arten fremdeles kun som en sannsynlig tilflyver (Skou 1991).

Her i Østfold hadde det storflekkede metallflyet relativt tallrike bestander og en god utbredelse for bare ti år siden, men nå ser ut til at disse bestandene har fått en alvorlig knekk og den har således blitt helt borte fra store deler av fylket. Nattflyet har nesten ikke blitt registrert i det hele tatt her i Østfold gjennom de to siste sesongene, og det vil da være svært viktig med kartlegging og overvåkning i de nærmeste åra for å se om arten kan klare å reetablere seg med nye og livskraftige bestander.



Dersom det storflekkede metallflyet skulle forsvinne helt fra områdene her i Østfold, vil vi nok allikevel kunne forvente nye registreringer i forbindelse med kommende invasjon østfra. Disse invasjonene vil sannsynligvis gi ytterligere påfylling av individer til våre fluktuerende bestander her i vest, og for slike typiske invasjonsarter er det alltid vanskelig å fastslå om nåværende forekomster er stabile eller ikke.

**Trusler:**

Ingen kjente.

**Forvaltningsoppgave:**

Fortsette det entomologiske registreringsarbeidet for å holde den eventuelle bestanden under oppsikt.

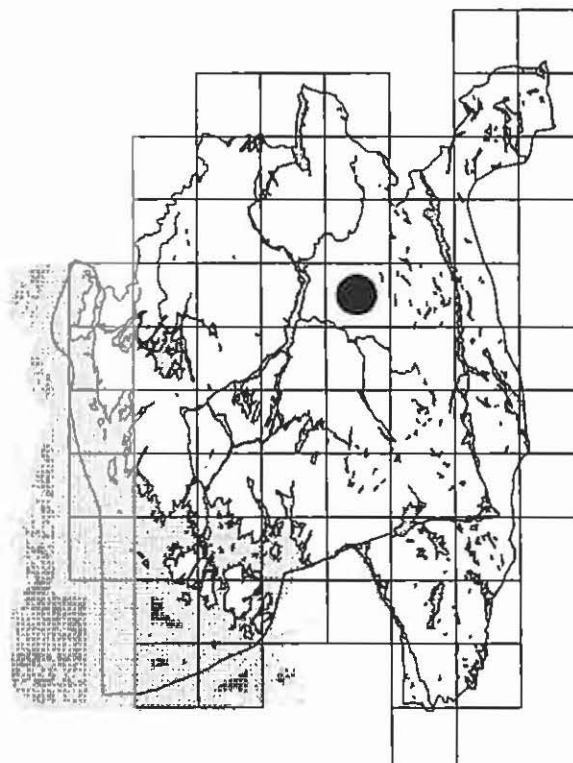
**ØSTFOLDSTATUS:** Usikker (I)

**LANGSTREKET METALLFLY**

PLUSIA FESTUCAE Linnaeus, 1758

**Utbredelse globalt:**

Det langstrekkede metallflyet er funnet fra Kamtjatka og Kurilene gjennom Amur- og Ussuriområdene, Sentral-Asia, Afghanistan, nordlige del av Midt-Østen, Kaukasusområdet og Ural til europeisk Russland, Vest-Europa og Marokko. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til Italia og Hellas ved Middelhavet. Arten er utbredt, men opptrer allikevel ofte enkeltvis i Danmark, mens den er lokalt vanlig langs kysten av Sverige opp til Norrbotten. Nattflyet er også ganske vanlig gjennom det meste av Finland (Skou 1991).



**Utbredelse i Norge:**

Nattflyet er ganske vanlig på Sørlandet og på Vestlandet, mens den kun er funnet et fåtall ganger i fylkene Sør-Trøndelag, Vestfold, Akershus, Oppland og Østfold (Skou 1991, Leparb's database).

**Biotop:**

Det langstrekkede metallflyet kan finnes på fuktige steder som enger og myrer, vanligst på strandenger (Skou 1991). I Østfold ble arten funnet i et utpreget kulturlandskap, og dette med en blanding av åkrer og blomsterenger.

**Næringsplante:**

Larven lever blant annet på forskjellige starrarter, sverdlilje og vassgro (Skou 1991).

**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Rakkestad	Gjulum	2.7.1992	1	Leg: Per Tangen

**Kommentar:**

Det langstrekkede metallflyet ble funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1992, da i forbindelse med en svært tilfeldig lysfangst. Denne ble gjennomført i et utpreget landbruksområde ved Gjulum i Rakkestad kommune (Skou 1991, Tangen & Pettersen 1995).

Den svært tilfeldig valgte biotopen har desverre ikke blitt besøkt etter denne ene fangstturen, så hvorvidt dette innsamlede eksemplaret da dreier om et tilfeldig enkeltfunn eller om det langstrekkede metallflyet virkelig har en bestand i området vites foreløpig ikke. Dette metallflyet er forøvrig kjent fra funn og populasjoner i alle våre nærområder, da både fra Dalsland og Värmland rett på den andre siden av svenskegrensen og fra fylkene Akershus og Vestfold i Norge (Skou 1991), så muligens kan det her være snakk om en viss migrasjon fra mer tallrike bestandsområder. Nå passer forsåvidt biotopsbeskrivelsen i Peder Skous nattflybok til de områdene som finnes rundt lokaliteten i Rakkestad, og siden Skou også oppgir at metallflyet ofte tas enkeltvis i Danmark kan en ikke utelukke lokale reproduserende bestander i fylket.

Det langstrekkede metallflyet har forøvrig en nærstående slektning som den er svært lik, og den andre arten har nå fått det norske navnet kortstreket metallfly. Disse kan lett forveksles med hverandre, og når det kortstrekkede metallflyet har reproduserende bestander her i Østfold og periodisk opptrer relativt vanlig, blir det ofte entomologisk rutine å slippe slike arter ut igjen uten å tenke på at det kan være noe annet.

**Trusler:**

Foreløpig ingen kjente.

**Forvaltningsopp-gave:**

Gjennomføre systematiske registreringer ved den omtalte lokaliteten i Rakkestad kommune, og eventuelt sikre de fuktige områdene her dersom det skulle finnes en bestand av metallflyet.

**ØSTFOLDSTATUS:** Utilstrekkelig kjent (K)

**MYRMETALLFLY**

SYNGRAPHA MICROGAMMA Hubner, 1823

**Utbredelse globalt:**

Myrmetallflyet er funnet fra Kamtjatka gjennom de nordlige delene av Sibir og Ural til den nordlige halvdel av europeisk Russland og Baltikum, og videre kjennes den også fra den nordlige delen av Polen og fra Fennoskandia. Myrmetallflyet er således aldri funnet i Danmark. Arten er meget lokal og delvis sjelden i Sverige og Finland, men den er allikevel funnet spredt gjennom store deler av disse landområdene (Skou 1991).

**Utbredelse i Norge:**

Nattflyet har en meget begrenset utbredelse her i landet, og den er så langt funnet sjeldent og lokalt på Østlandet. Her kjenner vi den fra Sarpsborg i sør til Rendalen i nord, og mot vest er den funnet til de indre delene av Buskerud fylke. (Skou 1991, Leparb's database).

**Biotop:**

Myrmetallflyet kan finnes på blomsterrike sumper i fjellet, og her er den tatt både i barskogsområder og også i fjellbjørkeskogen (Skou 1991). Her i Østfold er arten kun funnet på små og avgrensede innlandsmyrer.

**Næringsplante:**

Larven lever på dvergbjørk, finnmarkspors og blokkebær (Skou 1991).

**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Marker	Kisselbergmosen	9.6.1993	2	Leg: Per Tangen
Rakkestad	Skjølja	9.6.1989	1	Leg: Per Tangen
Sarpsborg	Tune-Råkil	8.8.1987	1	Leg: Thor Jan Olsen

**Kommentar:**

Myrmetallflyet ble funnet for første gang i Norge allerede så tidlig som i 1885, da tatt ved Vikersundmyren i Modum av Wilhelm Maribo Schøyen (Schøyen 1887). Nesten hundre år etter denne registreringen ble nattflyet funnet for første gang i Østfold fylke, da tilfeldig tatt ved Tune i Sarpsborg kommune (Olsen 1990).

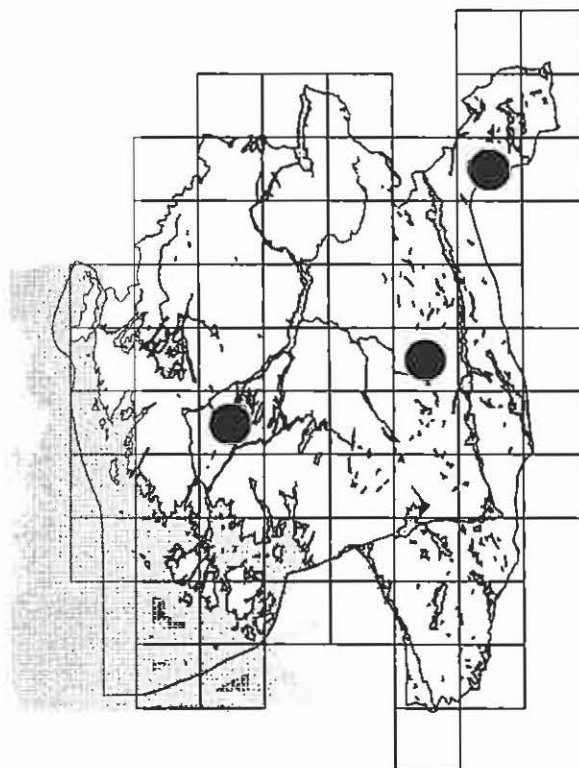
Myrmetallflyet er kjent for å kunne streife noe omkring fra sine nordlige bestander (Skou 1991), og eksemplaret som ble funnet ved et boligområde tett opp til Sarpsborg sentrum er da høyst sannsynlig en tilflyver fra nord.

De andre eksemplarene som er tatt i Østfold kommer derimot fra områder hvor arten sannsynligvis har en reproduserende bestand, i det de er funnet på avgrensede myrområder med et godt utvalg av aktuelle næringsplanter og siden alle er fanget i aktiv flukt på dagtid.

Myrmetallflyet er en forholdsvis liten og allikevel robust sommerfugl, og i solskinet på dagtid er den utrolig rask når den aktivt flyr rundt på de aktuelle myrene. Arten blir derfor fort vanskelig å fange med håv på dette bløte og ujevne underlaget, og den kan da leve sitt anonyme liv uten altfor stor forstyrrelse av entomologisk aktivitet. Dette er nok forhold som også fører til en viss underrapportering, og det lille metallflyet har sannsynligvis bestander ved flere av de mange myrområdene i Indre Østfold. Den entomologiske utfordringen i det fremtidige kartleggingsarbeidet ligger da i å skulle fange den med hov på dagtid ved disse relativt ufremkommelige biotopene.

**Trusler:**

Drenering og tørrlegging av myrområder, da f. eks. i forbindelse med oppdyrking, granplanting eller torvuttak.



Det er videre av stor viktighet å verne om de to kjente lokalitene hvor arten sannsynligvis reproducerer, da disse også er levested for andre sjeldne sommerfugler. Som en kuriositet kan nevnes at de entomologiske registreringene som har blitt gjennomført ved Kisselbergmosen stammer fra områder som ligger utenfor det eksisterende verneområdet, av praktiske og tungtveiende årsaker har jeg aldri hatt sjansen til å ta noen av disse sjeldenhetene innenfor reservatgrensene.

#### Forvaltningsoppgave:

Sikre de kjente bestandene ved Kisselbergmosen i Marker og Skjølja i Rakkestad mot de trusler som er nevnt ovenfor, og stimulere til entomologiske kartlegginger ved noen av de andre myrområdene i Indre Østfold

**ØSTFOLDSTATUS: Hensynskrevende (V+) Ansvarsart (A)**

## OREKVELDFLY

ACRONICTA ALNI Linnaeus, 1767

#### Utbredelse globalt:

Orekveldflyet er funnet fra Sakhalin og Japan gjennom Nord-Kina, den sørlige delen av Sibir, Kaukasusområdet og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til Pyreneene, den franske Middelhavskyst, Italia, den nordlige delen av det tidligere Jugoslavia og Bulgaria. Arten er funnet lokalt og enkeltvis i den østlige delen av Danmark, og den er også lokal og sjelden i de sørlige delene av Sverige og Finland (Skou 1991).

#### Utbredelse i Norge:

Nattflyet er sjeldent og har en begrenset utbredelse her i landet. Arten er hovedsaklig funnet langs kysten, og kjennes så langt fra fylkene Vest-Agder, Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold. Dessuten er nattflyet funnet en gang inne i landet, da ved Sigdal i Buskerud fylke (Skou 1991, Tangen & Pettersen 1995, Leparb's database).

#### Biotop:

Orekveldflyet kan finnes i skoger med fuktig jordbunn og også på myrer (Skou 1991).

#### Næringsplante:

Larven lever først og fremst på svartor og bjørk, men den er også funnet på eik og selje (Skou 1991).

#### Lokaliteter:

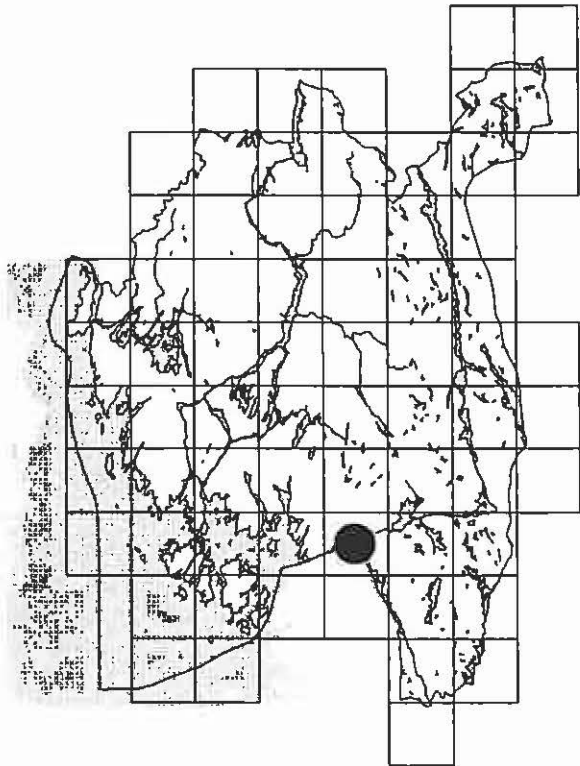
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Halden	Fredriksten	26.5.1989	2	Leg: Per Tangen

#### Kommentar:

Orekveldflyet ble tatt for første gang i Østfold fylke sommeren 1989, da det tilfeldig ble funnet et eksemplar på Fredriksten festning i Halden kommune (Skou 1991, Tangen & Pettersen 1995).

Arten må være svært sjelden her i fylket, siden den foreløpig kun er kjent fra denne ene lokaliteten. De to eksemplarene som er kjent ble funnet med to års mellomrom, og det andre individet ble tatt i juni måned 1991. Siden det i ettertid ikke har vært noe særlig registreringsaktivitet ved denne lokaliteten i det tidsrommet hvor arten har sin flyvetid, bør en kunne anta at denne sjeldenheten fremdeles har en bestand i Halden. Begge eksemplarene ble forøvrig funnet under de sterke lampene i nedkant av festningsområdet, slik at orekveldflyet beviselig lar seg tiltrekke av lys og arten skal forøvrig også komme villig til sukkerlokking (Skou 1991).

Med bakgrunn i alle de entomologiske registreringene som har vært gjennomført i Østfold de siste hundre åra, er det således lett å fastslå at nattflyet nødvendigvis må være en stor sjeldenhet her hos oss. Dette inntrykket forsterkes også ved at orekveldflyet har et særpreget utseende og derfor heller ikke skal kunne bli oversett av entomologer. Arten er forøvrig også en stor sjeldenhet i alle våre nærområder, og den opptrer ofte enkeltvis på kjente lokaliteter (Skou 1991). Det skulle allikevel kunne være mulig å finne den andre steder i Østfold, siden valget av næringsplanter aleine ikke kan være noen begrensende faktor i forhold til utbredelse her hos oss.





**Trusler:**

Spesielt hogst av svartor og gammel bjørk vil kunne ha negativ innvirkning på artens forekomst.

**Forvaltningsoppgave:**

Sikre bestanden ved Fredriksten festning ved å forhindre de trusler som er nevnt ovenfor, og dessuten fortsette kartleggingsarbeidet ved denne lokaliteten.

**ØSTFOLDSTATUS: Sårbar (V)****SKOGSALATHETTEFLY**

CUCULLIA LACTUCAE D&S, 1775

**Utbredelse globalt:**

Skogsalathetteflyet er funnet fra de østlige delene av Russland gjennom Mongolia, Altai, Sibir, Kasakhstan, Armenia, Lille-Asia og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er kun kjent via noen relativt gamle registreringer fra Danmark. I Sverige er den funnet i de sørlige delene av landet, og her er den bare vanlig langs østkysten. Arten er sjelden i Finland, og her er den kun kjent fra de sørligste kystområdene og fra bestander på Åland (Skou 1991).

**Utbredelse i Norge:**

Nattflyet er kun funnet i et begrenset område her i landet, og arten kjennes først og fremst fra kystnære lokaliteter i fylkene Aust-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold (Skou 1991, Leparb's database).

**Biotop:**

I Sverige finnes skogsalathetteflyet vanligvis langs veier og ved steinete områder, mens den i Danmark er også er funnet på hogstflater (Skou 1991). I Norge er finnes den i tillegg gamle grustak, blomsterrike engområder og også i skogsområder.

**Næringsplante:**

Larven lever på forskjellige kurvplanter, slik som f. eks. svever, dyller og skogsalat (Skou 1991).

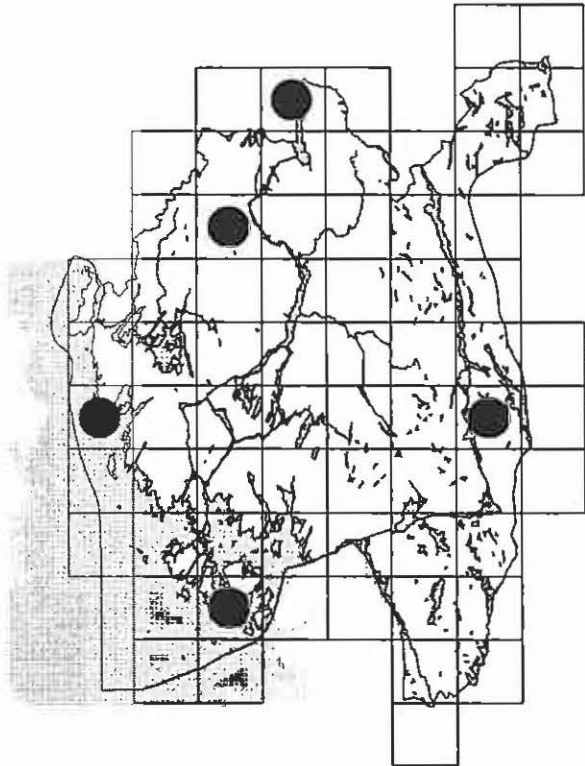
**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Tjøstøl-Metartjenn	30.7.1996	1	Leg: A. Bakke, T. Kvamme & L. Aarvik
Askim	Sand	September 1996	1	Obs: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	Sommeren 1995	2	Leg: Bjørn M. Fjellstad, R. Christensen
Rygge	Sildebogen	25.6.1996	1	Leg: Leif Aarvik
Trøgstad	Båstad-Fjell	23.5.1990	1	Leg: Per Tangen

**Kommentar:**

Skogsalathetteflyet er ikke oppgitt fra Østfold i Magne Opheims katalog over norske sommerfuglers utbredelse fra 1962. Allikevel nevner Emil Barca denne arten i en av sine publikasjoner, og han omtaler da en registrering fra Jeløya våren 1908 (Barca 1910). Eksemplaret fra denne registreringen må da enten ha gått tapt i ettertid, siden vi nå ikke finner noe belegg som kan understøtte den litterære angivelsen, eller alternativt ha blitt forvekslet med en av de andre artene i denne slekten. Denne forvekslingsfaren nevnes også av Magne Opheim, som forteller om gamle eksemplarer som i ettertid har blitt omplassert ved hjelp av ny kunnskap om disse (Opheim 1962). Således har det ikke vært mulig å finne gamle registreringer av denne arten fra vårt fylke (ZMO, Leparb's database), og det ser da faktisk ut til første funn er gjort ved Fjell i Trøgstad i 1990. Dette betyr i så fall at Peder Skous angivelse om funn i Østfold er feil (Skou 1991), siden eksemplaret fra Trøgstad da ikke var kjent i entomologiske fagkretser her i Norge.

Skogsalathetteflyet er en art som ikke ser ut til å være spesielt tiltrukket av lyslokking, og den er heller ikke kjent for å kunne tas på sukker (Skou 1991). Arten kan forøvrig fanges med håv når den gjennom lyse sommernetter søker næring på forskjellige blomster, så som f. eks. på geiterams, hvit jonsokblom eller tjæreblom.



Entomologer bør da plassere seg slik at en har det aktuelle matfattet i silhuett mot den lyse nattehimmelen, og så slå til med håven når det blir observert nattfly på vei inn for å spise. Dette kan være en fin fangstmetode ovenfor arter som ikke er så lett å lokke med lys eller sukker, men man må alltid være forsiktig når man håver eksemplarene så ikke plantene får altfor store skader. Det er også verdt å merke seg at enkelte arter setter seg helt inn på selve blomsten under næringssoeket, mens andre står stille i luften med svirrende vinger foran blomstene når de spiser. Skogsalathetteflyet har blitt funnet både ved kysten og i indre delene av fylket, så det er nok endel som kan tyde på at den er noe mer tallrik og utbredt enn det våre foreløpige registreringer skulle tilsi. Muligens kan aktiv og målrettet leting etter larver på sensommeren også gi oss et fyldigere bilde av hvor denne arten finnes i Østfold, og dette skal visstnok være den metoden som har gitt best utbytte i våre naboland (Skou 1991). Det opplyses også at dette hetteflyet har blitt funnet på denne måten her i fylket de siste åra, da ved forskjellige sandtak med gode bestander av aktuelle næringsplanter (Fjellstad & Pøyhønen, pers. med.).

**Trusler:**

Sprøyting og klipping av veikantvegetasjon.

**Forvaltningsoppgave:**

Fortsette kartleggingen etter modell av oppgitte forslag, og eventuelt sikre områder med gode bestander.

**ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)**

**SVEVEHETTEFLY**

CUCULLIA LUCIFUGA D&S, 1775

**Utbredelse globalt:**

Svevehetteflyet er funnet fra Kurilene og Japan gjennom Sibir, Tibet, Armenia og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de midtre delene av Fennoskandia til Pyreneene, Alpene og fjellene i den nordlige delen av Balkan. Arten er nylig funnet i Danmark, mens den opptrer lokalt i den sørlige delen av Sverige. Den er også lokal og forholdsvis sjelden i den sørlige delen av Finland (Skou 1991, Svensson & al. 1994).

**Utbredelse i Norge:**

Nattflyet er relativt sjeldent og opptrer ofte fåtallig her i landet. Så langt er arten funnet lokalt fra Vest-Agder til svenskegrensen, og på Østlandet er den funnet nord til Lillehammer og de sørlige delene av Hedmark fylke. Nattflyet er også tatt i et område ved Bergen og i Sogn og Fjordane fylke (Skou 1991, Leparb's database).

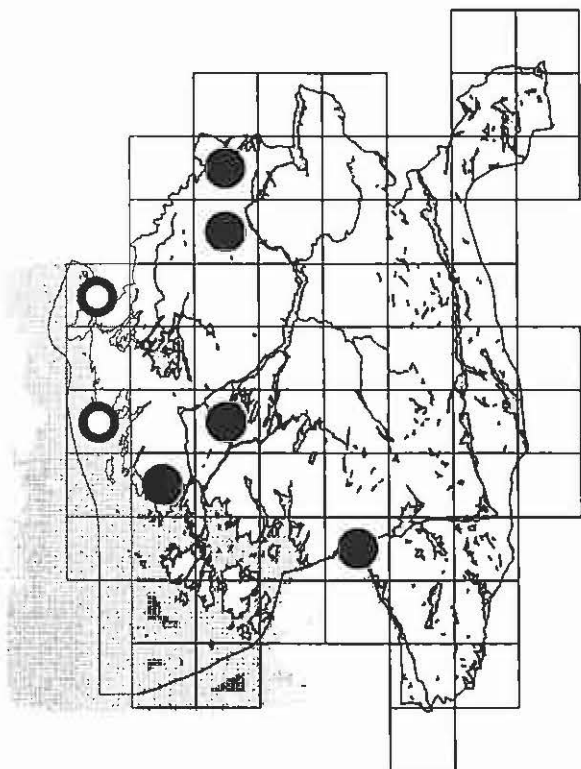
**Lokaliteter:** I Norge og Sverige kan svevehetteflyet finnes på enger, langs veikanter og i lignende områder, mens arten også er funnet på varme steder med tørr og sandete jordbunn i Finland (Skou 1991, pers. obs.).

**Næringsplante:**

Larven lever blant annet på forskjellige arter av dyller og svever (Skou 1991).

**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Askim	Kykkelsrud	31.5.1997	10+	Leg: Per Tangen
Fredrikstad	Onsøy-Hanke	3.6.1995	1	Leg: Oddvar Hanssen
Halden	Fredriksten	5.6.1989	1	Leg: Per Tangen
Hobøl	Knappstad-Ton	28.7.1998	1	Leg: Morten Pedersen
Moss	Jeløya-Refsneskrona	3.6.1952	1	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Rygge	Sildebogen	13.6.1975	1	Leg: Leif Aarvik
Sarpsborg	Tune-Råkil	6.6.1989	3	Leg: Thor Jan Olsen
Spydeberg	Sentrum-Høgda	August 1993	1	Obs: Fredrik Krey Stubberud



**Kommentar:**

Svevehetteflyet er ikke angitt for Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Den kan ha blitt funnet for første gang i fylket av Emil Barca, og hans litterære omtale av arten går ut på at han "oftere fant larver ved Moss" uten at det da oppgis hvor de øvrige larvene ble funnet (Barca 1923). Det finnes allikevel ikke noe belegg som kan bekrefte disse gamle og litterære registreringene, da hverken på Zoologisk Museum i Oslo eller i Leparb's database.

Svevehetteflyet er antagelig ikke like vanskelig å lokke til lys som enkelte andre arter innenfor denne spesielle slekten, eller kanskje er den også mer tallrik enn disse ved gode biotoper. Dette hetteflyet er i alle fall funnet ganske mange steder i Østfold, og de aller fleste eksemplarene blir tatt ved hjelp av lys. Ved Kykkelsrud i Askim kom arten regelmessig til lyslokking gjennom den første uka av juni måned i 1997, mens det året etter kun ble funnet et eksemplar ved denne lokaliteten. Denne påfølgende sommeren var forøvrig noe spesiell, i det den for det meste utartet seg som et sammenhengende regnværsmareritt med svært lave dagtemperaturer.

Svevehetteflyet har nå de mest tallrike forekomstene i de indre delene av fylket, og her er den hovedsaklig knyttet til gjenværende enger og beiteområder plassert i kulturlandskapet. Allikevel blir arten også funnet sporadisk og enkeltvis ved endel kystnære lokaliteter, så enten har den en evne til å streife noe omkring eller så har f. eks. spesielle klimatiske forhold ført til at den eksisterende kunnskapen om kystens forekomster så langt er styrt av tilfeldigheter. Som en kuriositet kan da nevnes at svevehetteflyet ikke har blitt funnet i Moss kommune eller på Hvalerøyene gjennom 1990-tallet, og dette på tross av de mange permanente og systematiske registreringene som har blitt gjennomført i disse områdene.

**Trusler:**

Granplanting, oppdyrking, bebyggelse og annet som ødelegger artens engområder.

**Forvaltningsoppgave:**

Sikre bestanden på engene ved Kykkelsrud.

**ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)

**GRØNT BUSKFLY**

TRACHEA ATRIPLICIS Linnaeus, 1758

**Utbredelse globalt:**

Det grønne buskflyet er funnet fra Kurilene og Japan gjennom Amur- og Ussuriområdene, Korea, Kina, Sentral-Asia, Armenia, Kaukasusområdet, Lille-Asia og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er ofte fåtallig, men allikevel utbredt i Danmark. Nattflyet er ennå lokalt vanlig i de sørligste delene av Sverige, men her i landet hadde den forøvrig en større utbredelse tidligere og var dessuten mer tallrik. Også i Finland har arten hatt en sterk tilbakegang gjennom de siste tiåra, og den finnes nå kun lokalt i de sydvestlige områdene av landet (Skou 1991).

**Utbredelse i Norge:**

Nattflyet er lokalt ganske vanlig langs kysten fra Vest-Agder til svenskegrensen, og arten er også funnet i indre Telemark (Skou 1991, Leparb's database).

**Biotop:**

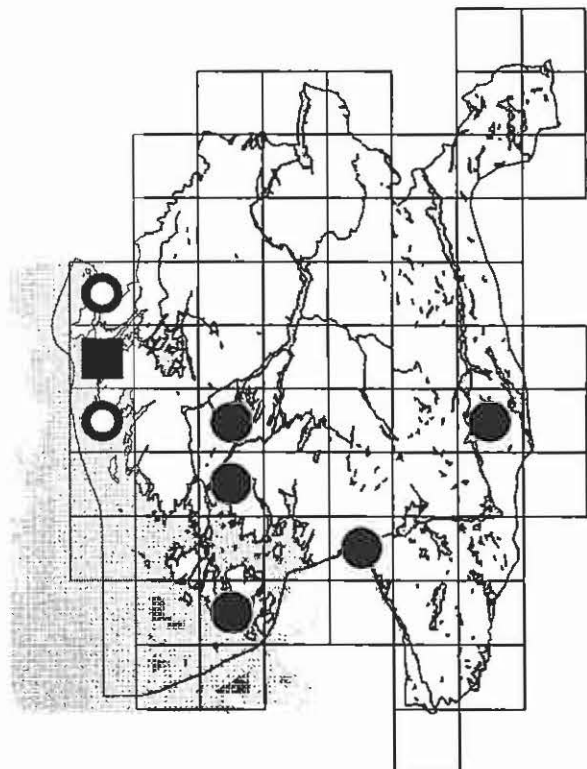
Det grønne buskflyet finner vi vanligvis i tilknytning til dyrkede områder, slik som f. eks. ved grøftekanter og på enger, i hager og ved fyllplasser. I Finland er arten også tatt på strender (Skou 1991).

**Næringsplante:**

Larven lever på forskjellige urteaktige planter, kanskje spesielt på melder og høymoler (Skou 1991)

**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensættet	24.6.1997	1	Leg: A. Bakke, T. Kvamme & L. Aarvik



Fredrikstad	Rolvøy-Enga	13.6.1986	1	Leg: Jan Ingar Iversen Båtvik
Halden	Fredriksten	20.7.1991	1	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Brattestø	17.7.1995	5+	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	3.7.1990	30+	Leg: Rune Christensen o. a.
Moss	Jeløya-Alby	27.7.1996	3	Leg: Eivind Sørnes
Moss	Jeløya	29.6.1910	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya-Refsnes	30.6.1908	2	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya-Refsneskrona	Juni 1952	7	Leg: Martin Grude-Nielsen, K. F. Lühr
Moss	Moss	13.8.1915	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Rygge	Sildebogen	24.6.1978	1	Leg: Leif Aarvik
Sarpsborg	Tune-Råkil	20.7.1987	1	Leg: Thor Jan Olsen

#### Kommentar:

Det grønne buskflyet er ikke angitt for Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Arten ser ut til å ha blitt funnet for første gang i fylket sommeren 1908, da Emil Barca har tatt den her hos oss og videre også forteller at arten ikke var sjeldent på sukker dette året (Barca 1910). På Zoologisk Museum i Oslo finner vi fire eksemplarer som er innsamlet av Barca på Jeløya og også ved Moss, og disse stammer fra tidsperioden like etter forrige århundreskifte. Her står det også en del eksemplarer som er tatt av fabrikkieier Martin Grude-Nielsen på Jeløya noen tiår seinere, og ved Vitenskapsmuseet i Trondheim finner vi ytterligere et eksemplar som Karl Fredrik Lühr har tatt på Jeløya i 1954 (Leparb's database).

Det grønne buskflyet er allikevel relativt sjelden her i Østfold i dag, og med et par unntak kjennes arten kun fra svært kystnære områder. Mest tallrik og stabil ser den ut til å være på Hvalerøyene, og her har det blitt funnet mange eksemplarer gjennom de ti siste åra. Det grønne buskflyet kommer ganske regelmessig til lys, men arten er allikevel enda lettere å lokke med sukker og således ble mange eksemplarer sett av forfatter på Asmaløya gjennom to gunstige sommeretter i 1995.

Den mest avvikende registreringen her i Østfold finner vi fra den innlandspregede lokaliteten ved Bøensættet i Aremark, hvor det helt nylig ble tatt et eksemplar i forbindelse med en omfattende og systematisk undersøkelse utført av fagentomologer ved Norsk Institutt for Skogforskning ved Ås. Dette kan muligens dreie seg om en tilfeldig registrering av et streifdyr, men det er heller ikke usannsynlig at nattflyet har ukjente og lokale bestander i deler av Indre Østfold. Således er den også kjent fra slike forekomster i enkelte av i våre nærområder, så som f. eks. i Telemark fylke og i våre naboland Sverige og Finland (Skou 1991).

Det grønne buskflyet er en vakker art som med sin mørke og metallglinsende grønnfarge lett blir lagt merke til, og utfra signaler om betydelige tilbakeganger innenfor de kjente forekomstene i våre naboland er det all grunn til å være oppmerksom på den videre bestandsutviklingen her hos oss.

#### Trusler:

Sprøyting av dyrkede arealer, videre forskjellige typer av slitasje og ødeleggelse av kystnære eng- og strandområder.

#### Forvaltningsoppgave:

Sikre bestandene på Hvalerøyene mot de trusler som er nevnt ovenfor.

**ØSTFOLDSTATUS: Sårbar (V)**

## RAGGFLY

### HYPPA RECTILINEA

#### Utbredelse globalt:

Raggflyet er funnet fra den østlige delen av Russland, da fra Det japanske Hav og videre østover gjennom Sibir, Altaifjellene, Kaukasusområdet og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. På vårt kontinent er arten utbredt fra Mellom-Europa og opp til de nordlige delene av Fennoskandia. Sydgrensen av den europeiske utbredelsen går fra det nordlige England gjennom Nederland, Belgia, Frankrikes fjellområder til Pyreneene, Alpene sørgrense, det tidligere Jugoslavia og Bulgarias fjell. Arten skal være fastboende i enkelte deler av Danmark, og her finnes den også tilfeldig gjennom det meste av landet som tilflyver. Den er ofte sjelden og lokal innenfor sin utbredelse gjennom det meste av Sverige, men i de nordlige delene av landet er den allikevel noe mer vanlig. I Finland er det omvendt, så her er den vanligst i de sørlige delene av landet (Skou 1991).

#### Utbredelse i Norge:

Nattflyet er lokalt vanlig i Sør-Norge og i Trøndelagsfylkene, lenger nord er den funnet sporadisk opp til Finnmark (Skou 1991, Leparb's database).

#### Biotop:

I Sverige kan raggflyet finnes på myrer og i områder med fuktig nåle- og blandingsskog (Skou 1991). Dette er antagelig også tilfelle med de antatte bestandene i Østfold. Her hos oss opptrer nok arten også i en viss grad som tilflyver, slik som den f. eks. kjennes fra de sørlige delene av Sverige og i Danmark.

#### Næringsplante:

Larven lever blant annet på blokkebær, lave vierarter og forskjellige bjørkearter (Skou 1991).

#### Lokaliteter:

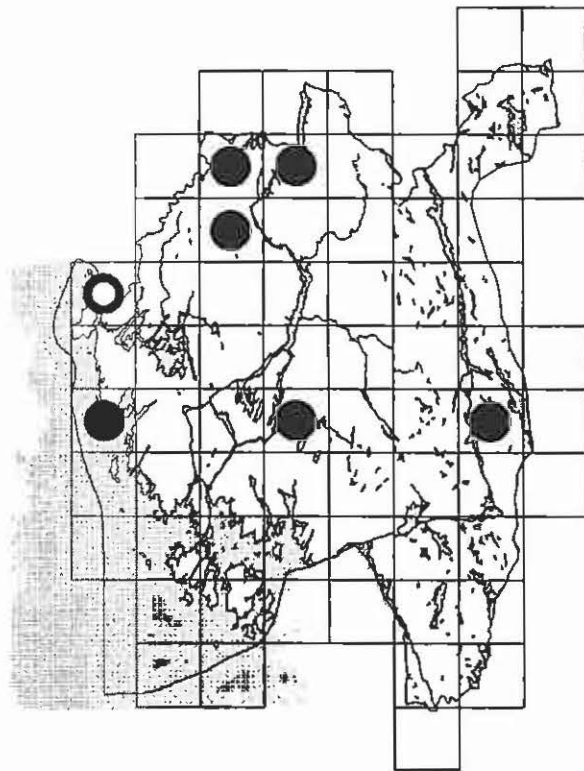
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensættet	7.7.1997	1	Leg: A. Bakke, T. Kvamme & L. Aarvik
Aremark	Tjøstøl-Metartjenn	8.7.1996	2	Leg: A. Bakke, T. Kvamme & L. Aarvik
Askim	Kykkelsrud	22.7.1998	1	Leg: Per Tangen
Askim	Skansehytta	10.7.1997	2	Leg: Per Tangen
Hobøl	Knapstad-Ton	22.7.1998	1	Leg: Morten Pedersen
Moss	Jeløya-Refsnes	18.6.1908	1	Leg: Emil Barca (ZMO)
Moss	Jeløya-Refsneskrona	25.6.1953	3	Leg: Martin A. Grude-Nielsen (ZMO)
Rygge	Sildebogen	23.7.1996	1	Leg: Leif Aarvik
Sarpsborg	Kurland	9.7.1997	1	Leg: Egil Michaelsen
Spydeberg	Hauglandsfjellet	24.7.1995	1	Leg: Per Tangen

#### Kommentar:

Raggflyet er ikke angitt for Smaalenene i W. M. Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Arten ser ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold sommeren 1908, da Emil Barca tok den på Jeløya i Moss kommune. I en av sine publikasjoner forteller Barca at han fant et par eksemplarer fra midten av juni 1908 (Barca 1910), og på Zoologisk Museum i Oslo finner vi et av disse eksemplarene.

Raggflyet er en ganske stor sjeldenhet her i Østfold, men arten blir allikevel funnet enkeltvis eller fåtallig på ganske tilfeldige lokaliteter ved kyst og i innland. Mange av våre registreringer dreier seg sannsynligvis om tilflyvere fra de kjente og reproduserende bestandene i barskogsområdene noe lenger nord på Østlandet, og også Peder Skou nevner migrasjon som en mulig årsak til at arten er funnet så mange steder i Danmark (Skou 1991). Dette fenomenet forklarer da hvorfor raggflyet i nyere tid ikke har blitt funnet gjennom noen form for regelmessighet langs kysten av Østfold, hvor vi da har tilsynelatende tilfeldige registreringer bare på Jeløya og i Rygge kommune.

Dersom dette nattflyet har stabile forekomster her i Østfold måtte vel dette i så fall være ved noen av de biotopene som vi har lengst nordøst i fylket, da i de mer utilgjengelige og øde områdene hvor det finnes rikelige mengder av



både næringsplanter og skoger. Her er raggflyet dessuten funnet relativt regelmessig de siste åra, og med utgangspunkt i den øvrige utbredelsen i Norge taler sannsynligheten for at våre eventuelle bestander har tilhold i disse områdene.

Raggflyet kommer forøvrig fåtallig og begrenset til lyslokking, mens arten virker å være noe lettere å lokke med sukker. De fleste av mine få eksemplarer er funnet ved hjelp av denne matimitasjonen.

**Trusler:**

Ingen kjente.

**Forvaltningsoppgave:**

Fortsette det entomologiske registreringsarbeidet i Indre Østfold for eventuelt å kunne konstatere stabile bestander her inne, og da også forhindre omfattende hogst i de aktuelle områdene.

**ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)**

**SPISSVINGET RINGFLY**

IPIMORPHA RETUSA Linnaeus, 1761

**Utbredelse globalt:**

Det spissvingede ringflyet er funnet fra Sakhalin og Japan gjennom Altaifjellene, Sentral-Asia og Ural til europeisk Russland og Vest-Europa. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er ganske vanlig i den østlige delen av Danmark, mens den er sjelden og lokal i den sørlige delen av Sverige og også lengst syd i Finland (Skou 1991).

**Utbredelse i Norge:**

Nattflyet er sjeldent her i landet og så langt bare funnet i de sørlige delene av Østlandet. Her kjennes den fra fylkene Telemark, Vestfold, Buskerud, Akershus og Østfold. Arten er for det meste funnet i kystnære områder, men kan av og til også ha bestander i noe avstand fra kysten (Skou 1991, Leparb's database).

**Biotop:**

Det spissvingede ringflyet kan finnes på myrer og langs elver, på enger og i lyse skogspartier. Felles for disse biotopene er at det skal være fuktig jordbunn (Skou 1991).

**Næringsplante:**

Larven kan leve på forskjellige arter innen pilefamilien, men foretrekker spesielt istervier og selje (Skou 1991).

**Lokaliteter:**

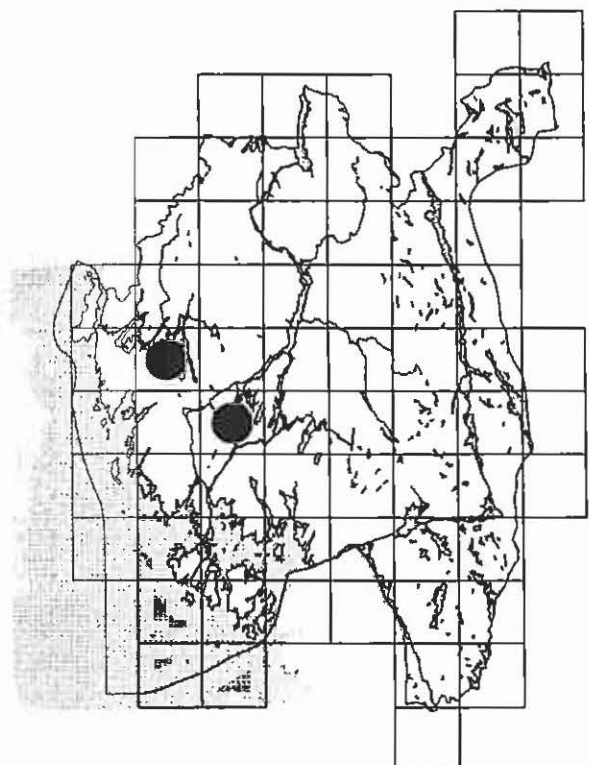
Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Råde	Grimstad	15.8.1995	4	Leg: Eivind Sørnes
Råde	Sogn (Sognshøy)	August 1995	30+	Leg: Bjørn Magne Fjellstad o. a.
Sarpsborg	Borregård	21.8.1985	1	Leg: Thor Jan Olsen

**Kommentar:**

Det spissvingede ringflyet ble funnet for første gang i Østfold fylke sommeren 1985, da Thor Jan Olsen tok den ved Borregård i Sarpsborg kommune (Olsen 1990).

Arten er foreløpig kun kjent fra tre lokaliteter her i Østfold, og ved to av disse har menneskelig mekanisk påvirkning ført til at det nå er tvilsomt om det fremdeles finnes gjenværende bestander. Dette gjelder da for lokaliteten ved Borregård i Sarpsborg, som er et massivt industriområde med stadig mekanisk bearbeiding. Denne lokaliteten befinner seg dessuten såpass tett opptil storbysamfunnet ved Sarpsborg sentrum, slik at byens behov for stadig nye bosetningsområder sannsynligvis har fjernet de kjente forekomstene her.

Ved Grimstad i Råde, hvor det spissvingede ringflyet ble funnet fåtallig gjennom flere år og således hadde en reproduserende bestand, er den heller ikke funnet de to siste sesongene. Dette er en lokalitet som befinner seg innenfor et stort og produktivt landbruksområde, og den antatte biotopen er nå tørrlagt og fjernet til fordel for større areal til oppdyrking. Ringflyets antatte leveområde ved Grimstad besto av ei vegetativ lomme ute i åkerlandskapet, som da forøvrig var sentrert rundt en liten vanddam, og denne lille biotopen var bekledd med takrør og hadde et



skjermende løvkratt tett rundt. Dette området er nå åkerland, men dammen sto i tilknytning til et lite vassdrag som bare delvis er lagt i rør, og hvor det fremdeles kan finnes endel små lommer for eventuelle gjenværende bestander. Disse vil i så fall befinne såpass langt unna den permanente lysfella ved Grimstad at dette sannsynligvis ikke vil vises ved denne. Den eneste stabile bestanden vi nå kjenner i Østfold finner vi noen kilometer unna registreringspunktet ved Grimstad, da like i nærheten av Rygge flyplass. Den egentlige biotopen finner vi antagelig tilknyttet Rygge flyplass, og da innenfor det avsperrede militære området. Ved et permanent lyslokkingspunkt like opptil denne avsperrede lokaliteten har det spissvingede ringflyet blitt funnet regelmessig siden 1995, og her kan arten tidvis opptre tallrikt. De fleste eksemplarene som kjennes herfra har blitt tatt ved hjelp av sukkerlokking, og i følge de erfarne entomologene som opptre på stedet er ringflyet lettere å lokke til fangster med dette (Heimo O. Pøyhönen, pers. med.).

Siden det spissvingede ringflyet alltid ser ut til å opptre svært lokalt der den har forekomster, kan dette åpne mulighetene for hittil ukjente bestander flere steder i Østfold. I tillegg til at nattflyet kommer til sukker, er den heller ikke spesielt vanskelig å lokke med lys. Dette bekreftes til fulle ved at det på en god kjernelokalitet nord for Ski kirke årlig blir tatt mange eksemplarer i permanente lysfeller (Finn Johannesen, pers. med.).

#### Trusler:

Hogst og rydding av selje langs bekker, vassdrag, myrer og andre fuktige områder, og også drenering og tørrlegging av tilsvarende områder.

#### Forvaltningsoppgave:

Sikre bestandene ved Sognshøy i Råde mot de aktiviteter som er nevnt under trusler. Fortsette det entomologiske søket etter bestander langs den gjenværende delen av bekken fra Grimstad mot Kurefjorden, og også i områdene ved Borregård. Dersom det da fremdeles skulle finnes bestander av det spissvingede ringflyet her, må disse snarest sikres mot ødeleggende inngrep.

**ØSTFOLDSTATUS:** Sårbar (V) Ansvarsart (A)

## STORT LAUVFLY

### PARASTICHTIS YPSILLON

#### Utbredelse globalt:

Det store lauvflyet er funnet fra Amur- og Ussuriområdene gjennom hele Sentral-Asia, Afghanistan, Kaukasus, Lille-Asia og Ural til europeisk Russland, Vest-Europa og Nord-Afrika. Her i Europa kjennes den fra de sørlige delene av Fennoskandia til områdene ved Middelhavet. Arten er utbredt, men opptre allikevel ofte enkeltvis gjennom det meste av Danmark. Nattflyet er ujevn utbredt og ofte sjeldent i den sørlige halvdelen av Sverige, og den er også sjelden lengst syd i Finland (Skou 1991).

#### Utbredelse i Norge:

Nattflyet har en begrenset utbredelse her i landet, og arten er så langt funnet sjeldent langs kysten fra Rogaland til svenskegrensen. Den er videre også funnet ved Øyer i Oppland fylke (Skou 1991, Leparb's database).

#### Biotop:

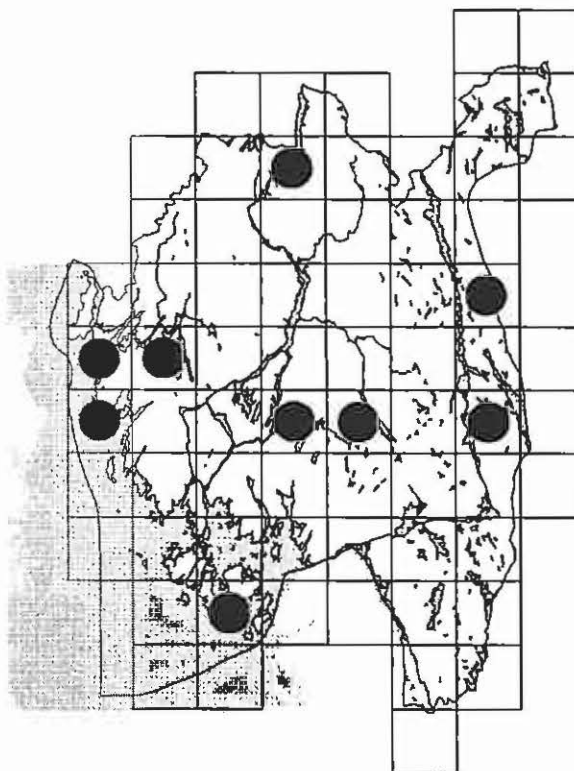
Det store lauvflyet kan finnes ved mange forskjellige biotoper, men nattflyet foretrekker områder med gode bestander av arter innen pilefamilien (Skou 1991).

#### Næringsplante:

Larven lever først og fremst på arter innen pilefamilien, men den kan også ta osp eller bjørk (Skou 1991).

#### Lokaliteter:

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Aremark	Bøensåttret	29.7.1997	1	Leg: A. Bakke, T. Kvamme & L. Aarvik
Hvaler	Asmaløya-Brattestø	17.7.1995	1	Leg: Per Tangen
Hvaler	Asmaløya-Huser	19.7.1995	5+	Leg: Per Tangen, Rune Christensen o. a.
Marker	Gjølshøen-Mårud	25.7.1995	1	Leg: Per Tangen



Rygge	Ekeby	29.7.1993	1	Leg: Per Tangen
Rygge	Fuglevik	14.8.1996	2	Leg: Eivind Sørnes
Rygge	Sildebogen	23.7.1997	1	Leg: Leif Aarvik
Råde	Grimstad	5.8.1996	2	Leg: Eivind Sørnes
Sarpsborg	Borregård	27.7.1985	1	Leg: Thor Jan Olsen
Sarpsborg	Skjebergdal	21.7.1984	1	Leg: Thor Jan Olsen
Spydeberg	Haugland	31.7.1995	1	Leg: Per Tangen

#### Kommentar:

Det store lauvflyet er angitt fra Smaalenene allerede i Wilhelm Maribo Schøyens fortegnelse over Norges Lepidoptera (Schøyen 1893). Derimot har ikke Emil Barca funnet nattflyet i forbindelse med den systematiske kartleggingen som han sto for i tiden etter forrige århundreskifte, hvor han virket fra 1908 til 1922 (Barca 1923). På museene rundt om i landet finner vi heller ikke noe eksisterende belegg som kan bekrefte Skøyens angivelse, så det ser ut til at det tidligste eksemplaret som nå kjennes har blitt tatt ved Skjebergdal i Sarpsborg kommune (ZMO, Leparb's database).

Det store lauvflyet er funnet fåtallig her i Østfold og ser ut til å være ganske sjelden og ustabil innenfor disse lokalitetene. Arten er allikevel registrert ved litt forskjellige biotopstyper, og den kjennes fra både kystnære områder og et par lokaliteter i de indre delene av fylket. I Indre Østfold er det store lauvflyet knyttet til de næringsrike innsjøene og noen av de mange vikene langs Glomma, mens den i kystområdene ser ut til å opptre tilfeldig ved mange forskjellige biotopstyper. Her er den f. eks. funnet i landbruksområder, opptil edelløvkoger og ved strandområder, og fellesnevneren for disse lokalitetene ser ut til å være tilstedeværelsen av fuktige og litt sumpete biotoper. Det store lauvflyet kommer kun i begrenset mengde til lys, og utfra en fåtallig erfaring kan se ut som om det er lettere å lokke arten med sukker. Av mine egne registreringer er det kun eksemplaret fra Ekeby i Rygge som er tatt på lys, mens de resterende har blitt funnet på sukker.

#### Trusler:

Ingen kjente.

#### Forvaltningsoppgave:

Holde bestandene under oppsikt ved systematiske kartlegginger, og eventuelt sikre noen av de beste lokalitetene.

**ØSTFOLDSTATUS:** Sjelden (R)

## BREDBÅNDET GULFLY

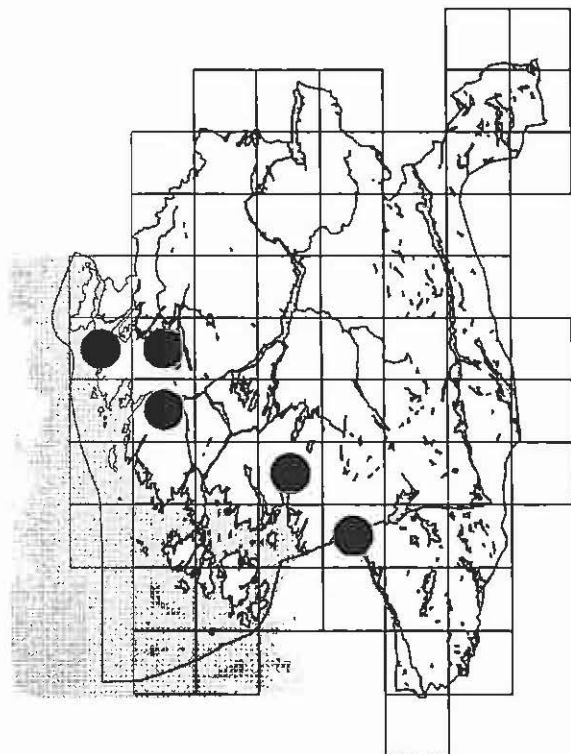
XANTHIA AURAGO D&S, 1775

#### Utbredelse globalt:

Det bredbåndede gulflyet er sannsynligvis eurasiatisk, men foreløpig er arten kun kjent fra Europa. Her går utbredelsesgrensen mot nord opp til Midt-England og til den sørlige delen av Fennoskandia. Den er også funnet i Baltikum, mens videre utbredelse mot øst foreløpig ikke er kjent. Den sørlige utbredelsesgrensen rekker ned til Nord-Spania, og videre derfra over Korsika til Italia og det tidligere Jugoslavia, og videre til Bulgaria og Krim. Arten er ganske vanlig i Danmark, og den er også lokalt vanlig i den sørligste delen av Sverige, mens den er sjelden i Finland. I Finland er nattflyet kun funnet på Åland, og videre også ved et fåtall lokaliteter langs kysten av fastlandet rett innenfor (Skou 1991).

#### Utbredelse i Norge:

Nattflyet er ganske sjeldent her i landet og kjennes foreløpig fra Sørlandet og Østlandet. Dessuten er den funnet i Rogaland fylke. Den kan forøvrig ha bestander både i kystnære områder og også på mer utpregede innlandslokaliteter (Skou 1991, Leparb's database), men her i Østfold er den allikevel utelukkende funnet ved kysten.





**Biotop:**

Det bredbåndede gulflyet kan finnes i skoger og kratt, i hager og ved andre kystnære biotoper hvor næringsplantene finnes (Skou 1991).

**Næringsplante:**

Larven lever på eik, bøk og naverlønn (Skou 1991).

**Lokaliteter:**

Kommune	Lokalitet	Tidspunkt	Antall	Observatør
Fredrikstad	Onsøy-Kjære	21.9.1993	4	Leg: Per Tangen
Halden	Fredriksten	9.9.1996	20+	Leg: Per Tangen, Steinar Pedersen
Moss	Jeløya-Alby	10.9.1998	1	Leg: Harald Hjelde
Råde	Råde kirke	12.10.1993	1	Leg: Per Tangen
Sarpsborg	Skjeberg-Vik	10.9.1997	4	Leg: Petter Michaelsen, Thor Jan Olsen

**Kommentar:**

Det bredbåndede gulflyet blir ikke oppgitt for Østfold i Magne Opheims katalog over norske sommerfuglers utbredelse fra 1962, men arten er angitt for fylket i Peder Skous nattflybok fra 1991. Ved kontroll av Skous tilgjengelige materiale viser det seg at nattflyet her ikke er oppgitt fra Østfold, og derved må Skous angivelse antagelig basere seg på en ren misforståelse (Leif Aarvik, pers. med.). Det bredbåndede gulflyet ser således ut til å ha blitt funnet for første gang i Østfold høsten 1993, da arten ble tatt i forbindelse med regelmessig lysfangst ved Kjære i Fredrikstad kommune (Leparb's database).

Arten ser ut til å være svært så sjeldent her i Østfold, og så langt kjennes nattflyet kun fra kystnære områder. Arten ser allikevel ut til å unngå den ytterste kystlinje, da konkludert med utgangspunkt i at det ikke er funnet eksemplarer ved noen av de godt undersøkte øyene i Hvaler kommune. Det bredbåndede gulflyet kan tydeligvis opptre forholdsvis tallrikt på gode lokaliteter gjennom enkelte gunstige år, og derfor ble det også sett mange eksemplarer i løpet av noen timers nattarbeid ved Fredriksten festning høsten 1996. Denne svært vakre høstarten ble da lokket til de sterke lampene i nedkant av festningsområdet, og det oppgitte antallet er kun basert på tre kvelder med aktiv registreringsvirksomhet.

Det er også funnet noen individer ved et par andre lokaliteter her i fylket, og alle disse er også tatt med lys. De fire eksemplarene fra Onsøy ble funnet gjennom en høstsesong med regelmessig lysfangst på lokaliteten, mens de fire fra Skjeberg er tatt ved sporadiske fangster. Begge disse biotopene ser da ut til å ha stabile bestander.

**Trusler:**

Hogst og annen ødeleggelse av kystnære edelløvsogger.

**Forvaltningsoppgave:**

Sikre bestanden på Fredriksten festning ved å forhindre omfattende hogst av bøk, eik og naverlønn i området.

**ØSTFOLDSTATUS: Sjelden (R)**